

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ TÜRK EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

EDİRNELİ FÂİZ DİVANI İNCELEME-METİN-DİZİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
TARIK DEMİR

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. FİLİZ KILIÇ

ANKARA-2006

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tarık DEMİR’e ait EDİRNELİ FÂİZ DİVANI İNCELEME – METİN -DİZİN
adlı çalışma, jürimiz tarafından Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK
LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

Başkan Prof. Dr. Cemal KURNAZ
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

(İmza)

Üye Prof. Dr. Filiz KILIÇ
Akademik Unvanı, Adı Soyadı (Danışman)

(İmza)

Üye Doç. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

ÖNSÖZ

Divan Edebiyatı çalışmaları, temeli tarihsel metinlere, bilhassa yapısı itibariyle manzum metinlere dayanmaktadır. Bu gün için dahi çok geniş bir alan sayılan büyük bir coğrafyada, irili ufaklı pek çok devlete bölünen eski Osmanlı coğrafyası, tam olarak tespit edemediğimiz sayıda yazma eser barındırmaktadır. Her geçen gün zengin kültür mirasımızın ürünü olan yeni yazma eselere ulaşılmaktadır.

Hazırladığımız Edirneli Fâiz Divanı, Türk edebiyatında Mahallîleşme, Klasik çizgi ve Sebk-i Hindî'nin yan yana ilerlediği bir zaman diliminin ürünüdür. Bu dönemde yazılan divanlar arasında yeni bir gelenek oluştuğu görülmektedir: Hacim bakımından küçülmek, dil ve mana açısından derinleşmek. Örneğin Nâilî, Neşâtî, Vecdî vbg. şairlerin divanları. Ancak incelediğimiz şairin divanı, Sebk-i Hindî özellikleri göstermemekle birlikte bazı mahallîleşme unsurlarını barındırır. Aslında bu divana bir bakıma *divançe* demek de mümkündür. Edirneli Fâiz'in divanının yedi nüshasından dördünün mecmualar içinde yer alması da bu düşüncüyü kuvvetlendirir. Ancak her şeye rağmen onun şiirlerinin içinde bulunduğu eserler gerek tarihî kaynaklarda gerekse kayıtlarda *divan* olarak gösterilmektedir.

Yaptığımız araştırmalarda Edirneli Fâiz Divanı'nın toplam yedi nüshasına ulaştık. Metnin hazırlanmasında ise dört nüsha kullanılmıştır. Müellifin elinden çıkmış tam bir divan nüshası yoktur. Bu çalışmanın inceleme kısmında şairin hayatı, edebî kişiliği, divanın şekil ve mîuhteva özellikleri, dil ve üslup özellikleri üzerinde durulmuştur. Edirneli Fâiz Divanı'nın karşılaştırmalı metninin ortaya konulduğu çalışmamızın sonunda alfabetik dizine de yer verdik.

Çalışmamın her safhasında değerli tez danışmanım sayın Prof. Dr. Filiz KILIÇ'tan büyük yardım gördüm. Kendisine teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	iv
GİRİŞ	1

EDİRNELİ FÂİZ'İN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

A. Hayatı	3
1. Adı, Doğum Tarihi, Doğum Yeri, Mahlası ve Ailesi	3
2. Öğrenimi, Mesleği, Ölüm Tarihi ve Kişiliği	4
3. Tarikatı	6
B. Edebî Kişiliği	8
1. Şâirin Edebî Kişiliği Hakkında Kaynaklarda Söylenenler	8
2. Edirneli Fâiz'in Etkilendiği ve Nazîre Söylediği Şâirler	9
3. Edirneli Fâiz'in Şiirinden Etkilenen ve Edirneli Fâiz'e Nazîre Söyleyen Şâirler	22
4. Edirneli Fâiz'in Kendi Sanatı Hakkındaki Düşünceleri	26
5. Edirneli Fâiz'e Göre Şiir	29

I. BÖLÜM

EDİRNELİ FÂİZ DİVANİ'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Edirneli Fâiz Divanı'nın Şekil Özellikleri	34
1. Nazım Şekilleri	34
2. Vezin	43
3. Kafiye ve Redif	44
B. Edirneli Fâiz Divanı'nda Dil ve Üslup Özellikleri	51
1. Atasözü ve Atasözüne Benzer Söyleyişler	54
2. Deyimler	55
C. Edirneli Fâiz Divanı'nda Muhteva Özellikleri	63
1. Edirneli Fâiz Divanı'nda Teşbih Özellikleri	63
2. Edirneli Fâiz Divanı'nda Edirne	112

II. BÖLÜM

EDİRNELİ FÂİZ DİVANİ

A. Nüshaların Tanıtılması	120
1. Karşılaştırmada Kullanılan Nüshalar	120
2. Karşılaştırmada Kullanılmayan Nüshalar	122

B. Tenkitli Metnin Hazırlanmasında Takip Edilen Yol Ve Şecere.....	124
C. Transkripsiyon Sistemi Ve Metin Tespiti.....	126

III. BÖLÜM

EDİRNELİ FÂİZ DİVANI KARŞILAŞTIRMALI METNİ

DİZİN.....	203
SONUÇ	230
ÖZET.....	235
ABSTRACT	237

KISALTMALAR

- C. Cilt
s. Sayfa
vd. ve diğçerleri
vbg. ve bunun gibi
d. Doğum Tarihi
ö. Ölüm Tarihi
H. Hicrî
a.g.e. Adı geçen eser
İ1 İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar Bölümü No. 2881
İ2 İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar Bölümü No. 391
İ3 İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar Bölümü No. 5562
P Millet Kütüphanesi Pertev Paşa Kitaplığı No. 397
L. Molla Murad Kütüphanesi, Lala İsmail Kitaplığı No. 741
A. Ali Emirî Kütüphanesi, Manzum Eserler Kısmı No. 319
AT Atıf Efendi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü No. 2116
Mad. ta. Maddî Tarif
EFD Edirneli Fâiz Divanı
ND Nâbî Divanı
K Kaside
G Gazel
M Murabba
DTCF Dil, Tarih ve Coğrafiya Fakültesi
Kt. Kıta
Mt. Matla
Ms. Mesnevi
Mf. Müfred

GİRİŞ

Bu çalışmada öncelikle 18. asır divan şairi Edirneli Fâiz Divanı'nın karşılaştırmalı metnini hazırladık. Metnin hazırlanmasında, önümüzdeki en büyük engel, şairin kendisine ya da yaşadığı döneme yakın tarihli bir nüshaya rastlanmamasıdır. Ancak diğer nüshalara göre çok az şiir barındıran L nüshası hariç, bütün nüshalar, şairin ölümünden sonra kaleme alınmıştır. Doğum tarihi ve ailesi-varsa çocukları hakkında net bilgilere ulaşılamayan şair, genç yaşta ölmüş olabilir. Bu sebepten şair, şiirlerini hayattayken bir araya getiremediğinden, daha sonraları sevenleri veya dostları tarafından bir araya getirilmiş olabilir. Böylece onun divanının nüshaları oldukça dağınıktır. Divanın bütün nüshalarına İstanbul'daki muhtelif kütüphanelerde yaptığımız araştırmalarda ulaştık. Kaynaklarda divanın altı nüshasından söz edilirken yaptığımız araştırmada toplam yedi nüsha elde edilmiştir. Bugün söz konusu nüshaların bulunduğu kütüphaneler ve kayıt numaraları şöyledir: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. 2881; T. 5562 ve T. 391/9; Süleymaniye Kütüphanesi Atıf Efendi Kitaplığı T. 2116/2; Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Kitaplığı T. 397/2; Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Efendi Kitaplığı Manzum Eserler Kısmı T. 319; Süleymaniye Kütüphanesi Murad Molla Kitaplığı T. 741. Metin oluşturulurken dört nüsha kullanılmıştır. Bu nüshaların dışında şairin bazı şiirlerine yer veren birkaç mecmua ile karşılaştık. Ancak bu şiirler şairin divanında bulunan şiirlere dendir. Mecmuaların numaraları şöyledir: Yazma A 1998, Milli Kütüphane; FB 263, Milli Kütüphane; İ. Saib 1, 3726 Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi; İ. Saib 1, 3491 Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi; Ali Emiri Manzum 602.

Yaptığımız araştırmalarda Edirneli Fâiz'in Nâbî ve Sırrî'ye yazdığı nazireler tespit edilirken Nazîm ve Râzî'nin de kendisine yazdığı nazirelere ulaşılmıştır. Yaşadığı dönemde Edirne ve çevresindeki şairleri etkilediği anlaşılan Edirneli Fâiz, edebî sohbetlerin de itibar gören ve sevilen bir iştirakçisidir. Kaynaklarda özellikle âşıkâne gazelleriyle tanıtılan şair klasik çizginin bir takipçisi olmuştur.

Bu alışmada Edirneli Fâiz Divan'ında geçen teşbihler tespit ve tasnif edilmiş, özgün teşbih örnekleri dikkatlere sunulmuştur. Divandaki XVIII. asır başlarının Edirne'sine ve bazı önemli şahsiyetlerine dair bilgi ve yorumları da teşbih özellikleriyle birlikte muhteva bölümünde ele aldık.

EDİRNELİ FÂİZ'İN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

A. Hayatı

1. Adı, Doğum Tarihi, Doğum Yeri, Mahlası ve Ailesi

Doğum tarihi kesin olarak bilinmeyen Edirneli Fâiz, Edirne'de doğmuştur¹. Şair hakkında bilgi veren kaynaklarda doğum tarihiyle ilgili bir bilgiye rastlanmaz. Asıl adı Mustafa olmakla birlikte *Börekçizâde* lakabıyla meşhur olmuştur². Şiirlerinde büyük oranda *Fâiz* mahlasını kullansa da çok az sayıdaki gazelinde *Feyzî* tahallus eder³. Şuarâ tezkirelerine göre Edirneli Fâiz'le birlikte edebiyatımızda Fâiz mahlasını kullanan on şâir vardır⁴.

Edirneli Fâiz'in ailesi, babasının mesleği ve varsa evliliği ile çocukları hakkında da bir bilgiye rastlanmaz. Ancak *Sicill-i Osmânî*'de hangi kaynaktan alındığına işaret edilmeden babasının adının *Hasan* olup müderrislik yaptığı belirtilir⁵. Şairin *Börekçizâde* lakabıyla tanınması, babasının esnaflıkla uğraştığını düşündürülebilir. Şeyhülislâm Feyzullâh Efendi'ye sunduğu bir kasidesinde, aile efrâdıyla birlikte maddî sıkıntı içinde olduğunu belirtmesi⁶ şairin evlilik yaptığını, hatta çocuk sahibi de olduğunu gösterebilir.

¹ Mustafa Safâyî Efendi: *Tezkire-i Safâyî*, yayına hazırlayan: Pervin Çapan (Ankara, 2005), 485; Sâlim Efendi: *Tezkire-i Sâlim*, yayına hazırlayan: Adnan İnce (Ankara 2005), 531; Saadettin Nüzhet ERGUN: *Türk Şâirleri* (Ankara, 1940), C. III, s. 1421.

² Mustafa Safâyî Efendi: *a.g.e.*, 485; Saadettin Nüzhet Ergun: *a.g.e.*, 1421; Rıdvan CANIM: *Edirne Şâirleri* (Ankara, 1995), 354.

³ Osman Nuri PEREMECİ: *Edirne Tarihi* (İstanbul, 1939), 264.

⁴ .Diğer Fâiz mahlaslı şâirler şunlardır: Abdullah Fâiz (ö. 1133/1720-21), Halil Fâiz (ö. 1134/1721-22), Şâmlı Ali Ağa (ö. 1142/1729-30), Mehmed Fâiz (ö. 1145/1732), Heratlı Fâiz (1145/1732), Seyyid Mehmed Fâiz (ö. 1207/1792/1793), Abdurrahman Fâiz (d-ö ?), Esadzâde Fâiz (d-ö ?), Abdürrahim Fâiz (d-ö ?). Bakınız: Haluk İPEKTEN vd.: *Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü* (Ankara, 1988), 123-125.

⁵ M. SÜREYYA: *Sicill-i Osmânî* (İstanbul, 1315/1897), C. IV, 417.

⁶ Kaside 5/25 : *Fakîre kayd-ı ıyâl oldı pây-bend-i azîm/Olurken âlem-i ıtlakda senâhânun*

2. Öğrenimi, Mesleği, Ölüm Tarihi ve Kişiliği

Şairin hangi medreselerde, kimlerden ne gibi dersler okuduğu konuları meçhul kalmakla birlikte gençliğinden beri iyi bir öğrenim görerek ilimden ve marifetten mahrum olmadığı⁷ ve aldığı eğitim neticesinde hat sanatında makbul bir kişi olarak tanındığı hususları kaynaklarda vurgulanmaktadır⁸.

Öğrenimini tamamladıktan sonra 1100/1688 yılı Recep ayında kırk akçe ile medreseden mazul addedilerek Edirne’de yeni yaptırılan Abdülvâsî medresesinin ilk müderrisi oldu. Bu göreve ilave olarak 1105/1693 Cemâziyelevvel’inde, Şeyh Halilzâde Ahmed Efendi yerine Bîduhân medresesi müderrisliği de kendisine verildi. Daha sonra sırasıyla, 1107/1695 Receb’inde Kadı Abdî medresesi, 1108/1696 Ramazan’ında Lütfizâde İbrahim Efendi yerine Şeyhî Çelebi medresesi, 1111/1699 İbrahim Paşa medresesi, 1113/1701 Rebiülahir’inde Çuhacı Hacı medresesi, 1115/1703 Şabanında Mîrimîrân medresesi, 1121/1709 Cemâziyelevvel’inde Sirâciye medresesi, 1124/1712 Zilkade’sinden Zekeriya Efendi yerine Üç Şerefeli medresesi, aynı yıl Cemâziyelevvel’inde Edirne dârülhâdisi ve son olarak 1128/1715 Muharrem’inde, Edirne Beyazidiye medresesi müderrisliği görevlerinde bulundu⁹.

Edirneli Fâiz, 1130/1717 tarihinde Edirne’de Sultan Beyazid medresesinde görevine devam etmekteyken vefât etti¹⁰. Şâir hakkında en eski bilgiyi veren Safâyî tezkiresinde ise ölüm tarihi olarak 1129/1716 tarihi gösterilir¹¹. Ancak bu tarih, Safâyî dışında bir kaynak tarafından doğrulanmaz. Edirneli Fâiz, Edirne’de *İstanbul Yolu* Mezarlığı’na

⁷ . Mustafa Safâyî Efendi: *a.g.e.*, s. 485.

⁸ Sâlim Efendi: *a.g.e.*, 531.

⁹ Saadettin Nüzhet ERGUN: *a.g.e.*, C. III, 1421; Rıdvan CANIM: *a.g.e.*, 354.

¹⁰ Sâlim Efendi: *a.g.e.*, 531; Sicill-i Osmânî: C. IV, 417.

¹¹ Mustafa Safâyî Efendi: *a.g.e.*, 486.

defnedilmiştir¹². Saadettin Nüzhet, şairin ölümü üzerine Edirneli Kâmî'nin şu tarihi düştüğünü belirtir¹³:

Fâiz Efendi sad hayf nakl etti bu cihandan
Oldu hakîkatinde mevt-i mecâz ârız

Ol zât-ı mûşikâfın tab'ında oldu hemzâd
İnşâd-ı İbn-i Ubbad irfân-ı İbn-i Fâriz

Levh-i zamîr-i pâki mecmûa-tül-maârif
Gün gibi oldu rûşen fazlında bahs-i gamız

Yâ Rab inâyetinle eyle naîmi ihsan
Afv eyle olmasunlar cürm ü güneş mûarız

Gördükte hûr-i cennet târîhini edüb yâd
Birbirine desünler geldi Naîme Fâiz

Safâyî, Edirneli Fâiz'i, ilim ve edepten nasiplenerek "cumhurun teveccühünü kazanmış" marifet ve kemal ehli olarak nitelendiriyor¹⁴. Şairin bu yönü, Sâlim tezkiresinde de vurgulanmaktadır. Ayrıca Sâlim'e göre Edirneli Fâiz, anlatılmakla bitmeyecek nazik latifelere sahip bir kimseydi. Hatta Sâlim, bu mealde şâirin şu latîfesine yer verir: "o dönemde Edirne'de, sesi ve tarzı her yerde meşhur olan Nâzim adında bir şarkıcı vardı ve Gırbâl (kalbur) adında bir câriyeye vurgundu. Birgün bir eğlence meclisinde, kendisinden ısrarla münasip bir fasıl geçmesi istenir. Nazim, her ne kadar direndiyse de sonunda dostlarını kıramayarak çok hoş bir fasıl geçer. Herkes bu fasıldan büyülenerek kendisini takdir ve tebci ederler. Edirneli Fâiz ise sözü ele

¹² Saadettin Nüzhet ERGUN: *a.g.e.*, C. III, 1421; Rıdvan CANIM: *a.g.e.*, 354.

¹³ Şiirin yazımında alıntı yapılan metne sadık kalınmıştır. Bakınız: Saadettin Nüzhet ERGUN: *a.g.e.*, C. III, 1421.

¹⁴ Mustafa Safâyî Efendi: *a.g.e.*, 485-486.

olarak Nazım'ın hakkının asla inkar edilemeyeceğini belirttikten sonra, onun insafla bakıldığında kalbur üstünde kalan sanatçıların en âlâsı olduğunu söylemesi çevredekileri tebessüme hatta kahkahaya boğmuştur¹⁵.

3. Tarikatı

Şairin Kadirî tarikatına mensup veya Kadiri-meşrep olduğu tahmin edilebilir. Nazım türlerine göre tertiplenen divanında tevhit ve naattan sonra Şeyh Abdülkadiri Geylânî'yi vassfedenden bir gazeli yer almaktadır. Bu gazel şöyledir:

Zihî cÂy-1 mübÂrek mehbiû-i envâr-1 YezdÂNı

Zihî devlet-serÂy-1 üâlibÂN-1 feyð-i SübóÂNı

Zihî bâÂ-1 maèÂrif feyð-baòş-1 üâlib-i maènÂ

SezÂdur dirsem añâ ehl-i èirfÂnuñ debistÂNı

ÔoşÂ gülşen gül-i âad-berg anda óalúa-i tevóid

Ki ôÂkirlerdür anuñ èandelibÂN-1 ôoş-elóÂNı

MauÂm-1 şÂh-1 evreng-i velÂyet server-i èÂlem

CenÂb-1 áavâ-1 Aèôam yaèni Muóoyiddin-i GeylÂNı

Yüzüñ sür ôÂk-i dergÂhına FÂéio óaøret-i şeyóuñ

Kerem âÂóibleri zirÂ esirger derdmendÂNı

(K 4)

¹⁵ Salim Efendi: a.g.e., 508.

Edirneli Fâiz, Kadirî şeyhi Muhammet Efendi'nin ölümü için yazdığı tarihte onun halk içindeki mertebesine dikkat çekmekte ve ölümünden duyduğu üzüntüyü şöyle dile getirmektedir.

Óüsn-i òalú ile cihÀn olmuşdı anuñ bendesi
DÀmen-i èafv ile òod-èayb ü úuãýruñ sÀtiri

(T 79/3)

Düşdi bir tÀriò FÀéiø dil-nişin ü Àteşin
Gitdi āad Àh cihÀn úuıbı Muóammed ÚÀdiri

(T 79/7)

B. Edebî Kişiliği

1. Şâirin Edebî Kişiliği Hakkında Kaynaklarda Söylenenler

Edirneli Fâiz'den bahseden kaynakların hemen hepsi onun şiirlerinden övgüyle bahsetmişler , özellikle âşıkane gazellerine dikkat çekmişlerdir¹⁶.

Safayî , tezkiresinde Edirneli Fâiz'in şiirdeki maharetine değindikten sonra onun ilim ehli içerisinde de önemli bir yerinin olduğunu belirtmektedir.“Asrın şuarâsından bir şair-i mâhir sihr-azmâdır. Nâzikâne eş'ârı ve zarîfâne güftârı vardır. Ashâb-ı ulûm u kemâl ve erbâb-ı ma'ârif ü efdâl içre bî-adîl ve bî-misâldir”¹⁷ demektedir.

Sâlim ise tezkiresinde onun şairliğinin yanı sıra latifelerine değinerek, bunlar bir araya toplansa latife ve nüktelerinden insanları eğlendirebilecek bir kitap çıkabileceğini söylemektedir: “Asrında niçe güftâr-ı şâirânesi ve bî-had letâif-i nâzikânesi elsine-i nâsta şöhrat-şîâr olan zarîf-i rûzgârdan idi kim her bir lâtife-i nâziki tahrîr olursa bir sermaye-i neşât-ı ahabb ve her mezâmîn-i dilsitânı cem'olup tastîr olursa birer mücelled bir kitâb olur idi ”¹⁸.

Şeyhî de Vekâyî'ül-fuzalâ'da şairliğinden ve üstün kişiliğinden şu şekilde bahsetmektedir: “Mevlânâ-yi mezbûr maarif-i ilmiye ile meşhûr şi'âr ü inşâya kâdir mecmua-i cevâhir-i nevâdir ahlâk-ı kerîme sahibi hüsn-i senâ tâlibi hâlisü'l cinân idi”¹⁹.

¹⁶ Mustafa Safâyî Efendi: *Tezkire-i Safâyî*, yayına hazırlayan: Pervin Çapan (Ankara, 2005); Sâlim Efendi: *Tezkire-i Sâlim yayına hazırlayan: Adnan İnce (Ankara 2005), 531; İsmâil Belîğ: Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyl-i Zübde'ti'l-Eş'ar*, yayına hazırlayan: Abdülkerim Abdulkadiroğlu (Ankara, 1985); Osman Nuri PEREMECİ: *Edirne Tarihi* (İstanbul, 1939); Saadettin Nüzhet ERGUN: *Türk Şâirleri* (Ankara, 1940), C. III; Rıdvan CANIM: *Edirne Şâirleri* (Ankara, 1995).

¹⁷ Mustafa Safâyî Efendi: *a.g.e.*, 485-486.

¹⁸ Sâlim Efendi: *a.g.e.*, 531

¹⁹ Şeyhî Mehmed Efendi: *Vekayî'ul-Fuzala*, yayına hazırlayan: Abdülkadir Özcan, (İstanbul, 1989), C. II, 407-408.

İsmail Belig , Nuhbetü'l – Âsar Li-Zeyli Zübde'ti'l-Eş'âr'ında Fâiz'den kısaca bahsettikten sonra şiirinden örnekler vermiştir²⁰.

Osman Nuri Peremeci Edirne Tarihi adlı eserinde şairler bölümünde Edirneli Fâiz'den kısaca bahsetmektedir. Peremeci diğer kaynaklarda rastlamadığımız bir bilgiye yer vermektedir. Buna göre Fâiz, bazı şiirlerinde Feyzî mahlasını da kullanıyordu²¹. Saadettin Nüzhet Ergun'a göre Edirneli Fâiz devrinde şiirleriyle epeyce tanınmış, hatta birtakım musikişinâslar tarafından gazelleri bestelenmiştir. Ayrıca muhtelif şairlerce bazı şiirlerine nazireler yazılması şöhretine delâlet eder. O aslında Nâbî etkisinde bir şairdir²².

2. Edirneli Fâiz'in Etkilendiği ve Nazîre Söylediği Şâirler

Edirneli Fâiz edebî birikimini 17. yüzyılın sonlarında elde etmiştir. Onun şiire başladığı zamanlarda Osmanlı devleti bir gerileme dönemini yaşasa da edebiyatta geline nokta bunun aksi yönündedir²³. 17. ve 18. yüzyıllarda Divan edebiyatı fevkalade gelişerek üstün bir seviyeye erişmiştir. Özellikle 17. yüzyılın büyük şairlerinin katkılarıyla oluşan zengin divan şiiri birikiminden Edirneli Fâiz'in istifade etmediğini düşünmek mümkün değildir. O, dönemin üstadları sayılan Nefî , Şeyhülislam Yahyâ ve Nâbî'nin yanında Neşatî ve Sırrî ve gibi şairlerden de etkilenmiştir.

²⁰ İsmâil Belig: *a.g.e.*, 387.

²¹ Osman Nuri PEREMECİ: *a.g.e.*, 264. Peremeci'nin Fâiz maddesinde yer verdiği bazı şiirler de divanda yer almamaktadır. Fâiz'in Feyzî mahlasını kullandığına dair bir bilgiye başka hiçbir kaynakta rastlamadığımız gibi Feyzî mahlasını kullanan şairler üzerine yaptığımız araştırmada 1717'de Edirne'de vefat eden ve Börekçizâde lakaplı, asıl adı Mustafa olan bir şaire tesadüf etmedik. Peremeci bu bilgiyi herhangi bir kaynağa dayandırmamaktadır. Edirneli Fâiz, eğer Feyzî mahlasıyla şiirler söylemiş ise , bu birkaç manzumeye sınırlı kalmış olsa gerektir.

²² Saadettin Nüzhet ERGUN: *a.g.e.*, C. III, 1122.

²³ Meserret DİRİÖZ: *Nâbî Dîvânı* (İstanbul, 1994), 15.

a. Edirneli Fâiz'de Nâbî Etkisi

Nâbî ve Edirneli Fâiz çağdaştır. Ölüm tarihleri arasında beş yıllık bir zaman farkı vardır. 1712'de vefat eden²⁴ Nâbî, edebiyat tarihlerinde 17. yüzyıl şairi olarak tanıtılmaktadır. Ölüm tarihi 1717 olan Edirneli Fâiz'i ise bazı kaynaklar 18. yüzyıl şairi olarak tanıtılmaktadır.²⁵ Edirneli Fâiz ile Nâbî arasında bir etkileşim gerçekleştiğini, Edirneli Fâiz'in Nâbî'yi iyi bir şair olarak gördüğünü ona yazdığı nazirelerden ve ona atıfta bulunduğu beyitlerden anlamak mümkündür. Edirneli Fâiz, divanında Nâbî'yi övmekte ve ona layık bir nazire yazmayı ham bir sevda olarak nitelendirmektedir:

Mümkin midür naôire o muèciz-beyÂna hiç
FÂeio ferÂaat eyle bu sevdÂ-yı ôÂmdan

(G 35/5)

Edirneli Fâiz, Nâbî'nin insan yönüyle de üstün özelliklerde olduğuna işaret ettiği bir beytinde ondan hürmetle söz etmektedir.

Yaèni CenÂb-ı Óaøret-i NÂbî Efendi kim
İtmez diriâ lüüfını hiç ôÂâ u èÂmdan

(G 35/6)

Edirneli Fâiz, Nâbî'nin aşağıdaki gazelini tanzir etmiştir.

mefêylü fÂeilÂtü mefÂeilü fÂeilün

²⁴ Ali Fuat BİLKAN: *Nâbî Dîvânı* (İstanbul, 1997), C. I, XVIII.

²⁵ Saadettin Nüzhet ERGUN: a.g.e., C. III, 1421; Rıdvan CANIM: a.g.e., 354.

Vaãf-ı lebüñle ülfet idelden dehãnumuz

Sükker ezer dimã-ı beyãna zebãnumuz

èAyniyle döndi noúta-i şekke sevãd-ı dil

Hãl-i siyãhuñ olalı hãur-nişãnumuz

Eşk-i firãú hayli tek-ã-pýlar eyledi

Pã-mãl-i seyl idinceye dek hãnumãnumuz

İtdi fetil-i maàza eàer -i tãbiş-i cemãl

Fãnysvãr şuele virür üstüòãnumuz

Nãbi olur leiãfet -i laèlinden Åsikãr

Pest ü bülende òaùgibi rãz-ı nihãnumuz²⁶

(ND, G 256)

Edirneli Fâiz'in gazeli:

mefëylü fãilâtü mefãilü fãilün

Bezmi müşerref itdi o rýó-ı revãnumuz

Luif itdi geldi yerine bir pãre cãnumuz

Dãmãn-ı vaãlına o sehi- úaddün irmez el

Býs-ı lebi recãsına varmaz lisãnumuz

²⁶ Nâbî'nin gazellerinin yazımında Ali Fuat Bilkan'ın hazırladığı Nâbî Dîvânı'ndaki imlaya bağlı kalınmıştır. Bakınız: Ali Fuat BILKAN: a.g.e., (İstanbul, 1997).

Dökdükçe biñ niyâz ile pâyına öñn-ı dil
Dâmen-keş oldı bizden o serv-i çemânumuz

âad óayf itmedi eâer ol mâh-pâreye
Yaúdı cihâñı âteş-i âh u fiâânumuz

Íúrârı üzre ùrmadı gitdi o bi-vefâ
Vaèd-i bilâ-vefâ ile geçdi zemânumuz

Kâr itdi câna tiâ-i âam-ı eîşûı şöyle kim
Feryâda you mecâl kesildi amânumuz

Fâéiø èaceb mi ehl-i suðan olsa ser-be-ser
Dil-beste-i leüâfet-i nuü u beyânumuz

(EFD, G 20)

Edirneli Fâiz, Nâbî'nin toplam dört gazeline nazire yazmıştır. Edirneli Fâiz, Nâbî'nin aşağıdaki gazelinesi de tanzir etmiştir:

mefâeilün feîlâtün mefâeilün feîilün

èîzârına o mehüñ gül disem leüâfet ile
Cebîni mevc-zen-i çin olur óacâlet ile

Óuúýú-1 hĀn-1 vefĀy1 o ŝyh bilmedi óayf
Zihî nemek be-óarĀm ol úadar melĀóat ile

MurĀd menzil-i maúāýda vaāl ise ey dil
HemĀn yolunda bulun èizzet ü saèĀdet ile

KemĀn-miāĀl kec ol maúāaduñ taúarrüb ise
Atılma oú gibi yĀbĀna istiúĀmet ile

DimĀāa āoóbet-i sevdĀ-fizĀy-1 NĀbî'den
KelĀl geldi ise āıóóat ü selĀmet ile

(ND, G 668)

Edirneli Fâiz'in gazeli:

mefĀèilün feèilĀtün mefĀèilün feèilün

Òaù-1 èiðĀruñ görse senün bu óĀlet ile
Benefşe ser-be-zemîn ola āad óacĀlet ile

Ola seriv de hevĀdĀr1 ol şeh-i óüsnün
Çıúup çemende āalunsa bu úadd ü úĀmet ile

ÚarĀr1 úalmadı mihrin görince tĀb-1 ruðuñ
CihĀnı geşt ü güðĀr itmede óarĀret ile

O ŝĀh-1 óüsne baúar āamze tiā-i nĀz be-dest

ÒarÀb ider dil-i èuşşÀuí yek işÀret ile

Yapışsa òançere mestÀne el-amÀn diyerek

MiyÀn-ı yÀre âarıl FÀéiøÀ nezÀket ile

(EFD, G 42)

Edirneli Fâiz'in Nâbî'nin aşağıdaki gazeline de naziresi vardır:

feèilÀtün feèilÀtün feèilÀtün feèilün

Bulsa her úande ki bir ãÀf-dili Àb gibi

Dil-i ser-geşte döner üstine dullÀb gibi

ÚıblegÀh-ı âaf-ı maúsýd olamazsın ey dil

Sîne-çÀk olmayıcaú ãÿret-i miórÀb gibi

Çıımadı dÀéire-i dÀà-ı maóabbet dilden

Sîne-i yemde olan óalúa-i gird-Àb gibi

Dil-rübÀ öyle gerekdür ki şarÀb içdügi dem

Dehenin mihr sile àonce-i sir-Àb gibi

Úoma mecrÀ-yı ferÀòı heves-i rifèat ile

Düşme ùar yirlere fevvÀredeki Àb gibi

äubó-ı maóşer çııuar ancaú àam-ı dil ey NÀbî

Dide-i baòta úonan úÀfile-i òÀb gibi

(ND, G 870)

Edirneli Fâiz'in gazeli:

feèilÀtün feèilÀtün feèilÀtün feèilün

Hem sirişkin aúdur ehl-i dilüñ Àb gibi

Hem yine çarò döner üstine dolÀb gibi

İrse eflÀke serüñ yine yüzüñ yerlere sür

Úadrüñ efzÿn ola tÀ mihr-i cihÀn-tÀb gibi

Dil ider rÿyını gördükde perestiş āanemÀ

EbruvÀnuñ senüñ èaşú ehline miórÀb gibi

Görmemişdür daòì ināÀf budur bülbul-i dil

Gülşen-i óüsnde ol àonce-i sır-Àb gibi

Nice úor ehl-i dil elden anı FÀéiø bir dem

Var mı bir şevú virür cÀm-ı mey-i nÀb gibi

(EFD, G 50)

Edirneli Fâiz bir nazire de Nâbi'nin aşağıdaki müzeyyel gazeline yazmıştır:

mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün

Ne çÀk-i perde-i èiâmet ne nÂz-ı bî-miâÂl olsun
 HevÂsında gülistÂn –ı viâÂlûñ iètîdÂl olsun

MuòÂlifdür òumÂr-ı yeése kimse düşmesün yoòsa
 äunar peymÂne-i ümmîd isterse vebÂl olsun

Döner gelsün bahÂra bezm-i mey bî-sÂûî vü dil-ber
 HemÂn meclisde tek dil-ber bulunsun köhne-sÂl olsun

ÒayÂl-i zülfüñ olsun münèakis Âyîne-i úalbe
 MiâÂl-i şîer-i rengînüm şebistÂn-ı òayÂl olsun

Gel ey gül vir icÂzet fetó-i divÂn-ı girîbÂna
 Baña ol şart ile her ne gelürse óasbióÂl olsun

Meded târ-ı nigÂhum itme øÂyiè kÂrgÂhuñda
 Saña bir pîrehen çıúmazsa bârî dest-mÂl olsun

Felek tâ key bu efèÂl –i àarîbe zir-destÂna
 Sen inâáf eyle bârî sende de bir infîèÂl olsun

Egerçi Âbın içdün lik Âba reng ü bÿ virdüñ
 PiyÂzuñ Âbı ey nergis saña úat úat óelÂl olsun

Kümeýt-i maèni eyler sÂóa-i ıllÂúda cilve
 SevÂd-ı lafôdan isterse pÂyında èiúÂl olsun

SuòĀn-gÿ peyrev olsun óaøret-i RĀmî Efendi'ye
Ki NĀbî naôm öyle òoş-maúĀl ü pür-meéĀl olsun

Eger maènĀ olursa böyle olsun luélu-yı şehvĀr
Eger elfĀô olursa böyle emvĀc-ı zülĀl olsun

èUĀrid resm-i aókĀm eyledükçe āafóa-i çeròe
Resîdi dÿş-ı fermĀna nişĀn-ı imtiāĀl olsun

(ND, G 564)

Edirneli Fâiz'in gazeli:

mefĀèilün mefĀèilün mefĀèilün mefĀèilün

Çeker bâr-ı àamın isterse èĀşıú bî-mecĀl olsun
ViāĀlũ Ārzÿ eyler temennĀ-yı muóĀl olsun

DilĀ bir şeh-süvĀr-ı rĀh-ı istiānĀya meyl it kim
GüøergĀhında her bir bî-ser ü pĀ pĀy-mĀl olsun

ŞehĀ tek tîr-i àamzeñ sineye gelsün pey-ender-pey
Dil ü cĀn naúdin al benden yaña úat úat óelĀl olsun

Tekellûf ber-ıaraf şimden gerü ey kevkeb-i ũĀliè
Saña düşnĀma ĀāĀz eylerüm ister vebĀl olsun

Virüp ziver belâat silkine nâzük edâlarla
Kelâmuñ Fâéið reşk-âver-i èíúd-ı leéâl olsun

(EFD, G 37)

Edirneli Fâiz'in gazellerinde kullandığı bazı rediflerle Nâbî'nin redifleri arasında ortaklıklar görülmektedir. Divan şiirinde ender görülen rediflerden biri olan “şüst u şû” Edirneli Fâiz Divanı'ndaki 38. gazelin redifidir. Edirneli Fâiz'de redif olarak karşımıza çıkan bu ibareye, Nâbî Divanı'nda kafiye olarak rastlanmaktadır.

Laèl-i cânân ide lafô-ı vefâyı şüst ü şÿ
Eşk-i çeşmüm eyledi óarf-i recâyı şüst ü şÿ
(EFD, G 38/1)

Gül-bÿse-i dehânuñ içün eyleyen duèâ
Aâzın ide meger ki gül-âb ile şüst ü şÿ

(ND, G 656/4)

Edirneli Fâiz ile Nâbî arasında görülen ortak rediflerden biri aşağıdaki şekildedir:

Hemîşe câm-ı zer-i pür-şerâbı neylersin

Göñül o mehveşi gör ÂfitÂbı neylersin

(EFD, G 32/1)

Füryâ-ı mihr-i èÂlem-tÂbı gör meh-tÂbı neylersin

TemÂşÂgÂh-ı bidÂrî ùruken ôÂbı neylersin

(ND, G 556/1)

Bir diğér ortak redif de “üstine” redifidir:

CÂnın virür o şemè-i øiyÂ-güster üstine

PervÂneveş döner bu göñül dil-ber üstine

(EFD, G 43/1)

Ol kimse kim tehÂlûk ider devlet üstine

DivÂnedür ki kendin atar miónet üstine

(ND, G 713/1)

17. Asır şairi Nâbî, “usandık” redifli gazelinde klasik şiirin aşk anlayışında realite ağırlıklı yeni bir yaklaşım ortaya koymuştur. Edirneli Fâiz’in bir beytinde bu etkiyi görmek mümkündür.

Bir devlet için çeròe temennÂdan usanduú

Bir vaâl için aâyÂra müdÂrÂdan uãanduú

(ND, G 395/1)

Fâiz aşağıdaki beytinde güzelliğinin gururuyla kendisini ayaklar altına düşüren sevgiliyi sevmenin gereksizliğini anlatmaktadır.

âurÿr-ı öüsn ile pÂ-mÂl ider seni FÂéiø

Sevüp o dil-ber-i èÂli-cenÂbı neylersin

(EFD, G 32/5)

Edirneli Fâiz'in dili Nâbî'nin diline göre sadedir. Agâh Sırrı Levend Nâbî'nin dili hakkında şunları söyler: “Şeyh Gâlib çok haklıdır. Filhakika Hayrâbâd'ın, bilhassa baş taraflarında öyle kısımlar vardır ki, bütün bir sahife içinde Türkçe ne bir tek isme ne fiile ne de bir edata tesadüf edilir.”²⁷ Edirneli Fâiz'in dili ise dil ve üslup bölümünde de belirtildiği gibi, sade İstanbul Türkçesinin güzel bir örneğidir ve aşağı yukarı divanın tamamında aynı niteliktedir.

b. Edirneli Fâiz'de Sırrî Etkisi

Sırrî'nin şiiri²⁸

mefÿlû fÂeilÂtü mefÂeilü fÂeilün

²⁷ Agâh Sırrı LEVEND: *Tanzimat'a Kadar Edebiyat Tarihi Dersleri* (İstanbul, 1932), 321.

²⁸ Sırrî'nin yukarıdaki şiirine sadece, Murad Molla Kütüphanesi'ndeki Lala İsmâil Kitapları arasındaki mecmuâ içindeki Fâiz şiirlerinde rastlanmıştır. Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı kitaba göre, şuarâ tezkirelerinde yer alan on üç Sırrî'den sadece Üsküdarlı İbrahim Sırrî (ö. 1699) Edirneli Fâiz'in yaşadığı döneme yakın bir zaman diliminde yaşamıştır. Ayrıca şiirleri de şuh ve akıcı olup çok tanınmıştır. Yukarıda bahsi geçen Sırrî'nin bu Sırrî olduğu sanılmaktadır. Bakınız: Haluk İPEKTEN vd. : *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü* (Ankara, 1988), 446.

AèdÀ hevÀy-1 zülf-i dil-ÀrÀda olmasun
Düşmenlerim İlÀhi o sevdÀda olmasun

Úatlin óavÀle eyleyem aâyÀr-1 Àhdan
Bir tià-i şuèle-tÀb ki dünyÀda olmasun

Gelmez hevÀy-1 èaşú-1 cüvÀndan baña ferÀà
İsterse vaèd-i vuālat-1 ferdÀ da olmasun

Dil èazm-i zülf-i yÀr ideli hiç görünmedi
DìvÀnenüñ āaúın başı àavàÀda olmasun

Virmem berÀt-1 manāib-1 ÀlÀm-1 dil-beri
Sırrı'ye söyleyüñ o temennide olmasun

Edirneli Fâiz'in gazeli:

mefēylü fÀeilÀtü mefÀeilü fÀeilün

Mecrÿó-1 èaşú úayd-1 müdÀvÀda olmasun
DermÀnde-i muóabbet o sevdÀda olmasun

NÀm ü nişÀnı you nice demdür yine dilüñ
Ey Àh youla zülf-i dil-ÀrÀda olmasun

Besdür miàÀl-i cevher-i ferde dehÀn-1 yÀr
Söyleñ óakime you yire àavàÀda olmasun

Dâmen-keş oldı pâyine dökdükçe öyn-ı dil
Ol serve kimse bi-hüde dil-dâde olmasun

Ûaró eyle bir naôire o muêciz-beyâna kim
Fâéiø naôiri Nefêi vü Yaóyâ'da olmasun

(EFD, G 30)

3. Edirneli Fâiz'in Şiirinden Etkilenen ve Edirneli Fâiz'e Nazire Söyleyen Şâirler

a. Edirneli Fâiz-Nazîm İlişkisi

Nazîm'in asıl adı Yahyâ'dır. Osman Nuri Peremeci'nin verdiği bilgiye göre Neşâtî Dede'nin yetiştirdiği şairlerdendir. İstanbul'da yaşayan şair, daha sonra Edirne'ye gelmiş ve 1727'de burada vefat etmiştir. Peremeci onun hakkında "Nazîm büyük bir şair olmakla beraber, en muktedir Türk mûsikîşinaslarından olup, güzel lahinleri ile akarsuyu akmaktan, uçan kuşu uçmaktan vazgeçirirdi." demektedir²⁹. Nazîm, Edirneli Fâiz'den on yıl önce ölmüştür. İki şairin de Edirne'de yaşadığı düşünüldüğünde aralarında bir tanışıklığın olduğunu tahmin etmekteyiz. Nazîm, Edirneli Fâiz'in gazeline nazire yazmıştır.

Edirneli Fâiz'in gazeli:

mefâeilün feîlâtün mefâeilün feîlün

²⁹ Osman PEREMECİ: a.g.e., 268.

Ne dem ki bezme mey-i Àteşin óabÀb gelür
 äafÀ virür dile cism-i nizÀra tÀb gelür

NiyÀz-nÀme ile kÿy-ı yÀre gitdi āabÀ
 Ne nÀme-berden eāer vÀr ne bir cevÀb gelür

Derÿna fikr-i ruòı tÀb-baòş olur dÀéim
 ÒayÀl-i laeli ile çeşmüme şerÀb gelür

Ne rÿzumuzda āafÀ var küdyret-i àam ile
 Ne şebde dide-i èuşşÀú-ı zÀra òÀb gelür

Görince èÀrıø-ı rengin-i dil-beri FÀéio
 O demde òÀùra āahbÀ-yı şuèle-tÀb gelür

(EFD, G 10)

Aşağıdaki gazel Nazîm'in naziresidir:

mefÀeilün feèilÀtün mefÀeilün feèilün

Müselsel ol iki zülüfe pîç ü tÀb gelür
 RevÀn-ı silsile cenÀna ıøürÀb gelür

Günüm doàar açılur çeşm-i şÀhid-i baòtum
 Seóergeh³⁰ úarşu hem ol reşk-i Àf-tÀb gelür

³⁰ Anlam olarak seóergeh, vezin olarak seóer ki şeklinde okunmaktadır.

Gül-i cemÂli bulur Âb ü tâb o àonce lebüñ
 Úaçan ki nergisine teşne-i şerÂb gelür

.....³¹

O mÂha keâret-i neôôÂreden óicÂb gelür

Füsÿn u fitnede bi-dÂr iken o çeşm-i siyÂh
 FesÂne-i dili ańsam Naôim ôÂb gelür

b. Edirneli Fâiz-Râzî İlişkisi

Râzî'nin asıl adı Mehmet Efendi'dir. Peremeci'nin belirttiğine göre Edirne'de doğup yetiştikten sonra epeyce vakit ders okuttu ve müderrislik yaptı. Kadılık da yapan Râzî 1704'te ölmüştür³². Râzî, Edirneli Fâiz'in bir gazeline nazire yazmıştır.

Edirneli Fâiz'in gazeli:

mefÿlû mefÂeilû mefÂeilû feÿlûn

Teşrifüñ ile ôÂnemi reşk-i İrem eyle
 Aàlatma beni iki gözüm gel kerem eyle

èAhd eyledi öpdürmege pÂyin gelicek èid
 YÂ Rab sen o meh-pÂreyi âÂbit-úadem eyle

Bir ôoşça óisÂb eyleyelüm derdimüz ey dil
 Ben dirhem-i eşküm dökeyim sen raúam eyle

³¹ Beytin bu mısraı metinde yer almamaktadır.

³² Osman PEREMECİ: a.g.e., 262.

Degmez kederin çekmege bir laóôa bu èÀlem
Bir óÀl ile neylersen idüp defè-i àam eyle

ÚÀnÿn-ı belÀaatde yine naúş-ürÀz ol
Ey òÀme-i òoş-lehçe-i FÀéiø naàam eyle

(EFD, G 44)

Râzî'nin gazeli:

mefèÿlû mefÀèilû mefÀèilû feèÿlûn

DivÀneler içre yûri kendin èalem eyle
An geh göñûl èaúl adını refè-i úalem eyle

Var bir ãaneme èÀşıú olup şÀh-ı cihÀn ol
Derd ü elem ü àuããayı òayl u òaşem eyle

Biñ dÀà yaúup Àteş-i èaşú ile o şÿòuñ
Ol güller ile sineñi reşk-i İrem eyle

Aúsun úo yaşuñ sineñe deryÀveş idüp cÿş
Her şeròa-i òÿnini aña mevc-i yem eyle

CÀn úaãdını eyler saña RÀøi óaøer it èamm
Var mey-gedeye sÀaar ile defè-i àam eyle

4. Edirneli Fâiz'in Kendi Sanatı Hakkındaki Düşünceleri

Divan şairlerinin pek çoğu kasidelerin fahriye bölümlerinde ve gazellerin makta beyitlerinde kendi sanatlarını ele alırlar. Edirneli Fâiz de bu geleneğin dışında kalmamıştır. Şair özellikle gazellerin makta beyitlerinde kendi şairliğini ve şiirlerini övmüştür. Edirneli Fâiz, bu beyitlerde kendisine güveni son derece iyi olan, şiirini *ıkd-ı süreyyâya* benzeten ve söze intizam veren bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aşağıdaki beyitte Edirneli Fâiz, şiir ehlinin kendi sözünün güzelliğine âşık olduğunu söyleyerek buna şaşılmaması gerektiğini ifade etmektedir.

FÂeio eaceb mi ehl-i suðan olsa ser-be-ser
Dil-beste -i leülfet -i nuû u beyânumuz

(G 20/7)

Edirneli Fâiz, şiirinin etkileyiciliğine ve güzelliğine gönül ehlini yani şairleri referans göstermektedir.

FÂeio görünce naômuñı erbâb-ı dil didi
Biz şièri böyle dil-keş ü pür-óâlet isterüz

(G 22/6)

Aşağıdaki beyitte ise Edirneli Fâiz, meydan okumaktadır. Söz meydanında kendisinin bir benzerinin olmadığını haykırmaktadır. Şair burada şiirini söz meydanında coşan bir ata benzetmektedir.

Tek ü tÂz itmede meydÂn-ı suòanda FÂéiø
Eşheb-i ñabèum ile var ise hem-pÂ görelüm

(G 28/6)

Edirneli Fâiz'in Nâbî tesirinde kaldığını daha önce belirtmiştik. Nâbî'ye yazdığı bir nazirenin son beytinde böyle bir nazireyi Nefî ve Yahya Bey'in bile yazamayacağını söylemektedir.

Ûaró eyle bir naôire o muèciz-beyÂna kim
FÂéiø naôiri Nefèi vü YaóyÂ'da olmasun

(G 30/5)

Şair bazen şiirini farklı benzetmelerle de tavsif etmektedir. Sevgilinin kanlı bakışlarını tasvir ederken kaleminden kan damlamaktadır.

Vaâf eyler imiş àamze-i öyn-rizini yÂruñ
Úan aúsa n'ola FÂéiø-i zÂruñ úaleminden

(G 31/7)

Edirneli Fâiz'in gönlü şiir cevherinin hazinesidir. Kalem ise bu hazineden inci saçmaktadır.

Ne genc-i pür-güher-i naôm imiş dil-i FÂéiø
Bilindi óaú bu ki kilik-i güher-niâÂrından

(G 33/5)

Şair şiirini inci gibi görmektedir. Ancak bununla yetinmeyerek şiirini yıldızlardan oluşan bir gerdanlığa benzetmektedir.

Ger olursa dürr-i naômuñ FÀéiøÀ Àãaf-pesend
Çaròà aã èíúð-ı süreyyÀya muèÀdildür deyü

(G 39/7)

Edirneli Fâiz, güzel söz söyleme vadisinde kendisini belagat kanununun süsleyicisi olarak tanıtmaktadır.

ÚÀnyñ-ı belÀaatde yine naúş-ürÀz ol
Ey òÀme-i òoş-lehçe-i FÀéiø naàam eyle

(G 44/5)

Edirneli Fâiz'e göre divanın yaprakları gülün goncası gibi sınırlıdır. Ona göre gülün goncasına benzeyen şiiri, irfan ehlinin başındaki sarık gibidir. Şiirlerinin daima baş üstünde tutulduğunu düşünür.

Senüñ gül-àonce-i üymÀr-ı naôm-ı dil-keşüñ FÀéiø
SezÀdur ehl-i èirfÀnuñ olursa zib-i destÀrı

(G 49/5)

Kendi şiirlerini gazellerinde sıklıkla öven Edirneli Fâiz, kendisiyle 14.asrın kasideleriyle ünlü İran şairi Selman-ı Sâveci'yi karşılaştırmıştır. Nâzik edalı, gönül çekici şiirinin şairlere Selman-ı Sâveci'yi bile unutturduğunu söyleyerek dönemin divan şairlerinin İran şairleri karşısındaki tavrını ve bakış açısını da ortaya koymaktadır.

Senüñ Fâiio bu şièr-i dil-keşüñ nâzük edâlarla
Unutdursa n'ola erbâb-ı îabèa naôm-ı Selmân'ı

(G 55/7)

Divan şiirinin geleneksel aşk anlayışının değişmeye başladığı, yenilik arayışlarının kendisini gösterdiği bir dönemin şairi olan Edirneli Fâiz, bazı şiirlerinde çağdaşı Nâbî gibi sevgiliye olan aşkında çok ileri gittiğini belirtirken bazı beyitlerinde de geleneksel aşk anlayışının tesirini devam ettirmektedir. Aşağıdaki beyitte Edirneli Fâiz'in sihirli kalemi feryad etmektedir. Onun sözü, sevgiliye olan aşkı dışa vuran bir ateştir. Şair feryadı ile ateş saçmaktadır.

Eyleyince Âteşin güftâruñı taóire úaâd
Elde Fâiio kil-k-i siór-âââr feryâd eyledi

(G 56/5)

5. Edirneli Fâiz'e Göre Şiir

18. Asır, divan şairlerinin şiirde yenilik arayışlarına girdikleri, yeni anlatım imkanları geliştirmek istedikleri bir asırdır. Edirneli Fâiz ise bu konuda kendisine güvenmekte ve yeni tarz şiirleri varken eskilere gerek olmadığını düşünmektedir.

Fâiioâ bu nev-zemîn-i Âbdârum var iken
Defteründen eylesün şièrin nevâyı şüst ü şÿ

(G 38/6)

Aşağıdaki beyitte şair, bir yandan kendi maharetini anlatırken, bir yandan da “intizam vir” ifadesiyle şiirin kendi döneminde bozulmalara uğradığını imâ etmektedir.

Silk-i belâate geçirüp dürr-i naômuñı

Fâiî cevâhir-i suðana intiôâm vir

(G 11/5)

Ancak bunlara rağmen köklü geleneğini devam ettiren divan şiiri 18. asrın başlarında klasik âşık ve sevgili tipini değiştirmemiştir. Âşık yine garip bir bülbüle benzetilmekte, figan ve nalelere gark olmakta, gam bezmindeki yerini almaktadır. Sevgili ise yine cevri ü sitem etmekte, kayıtsızlığına devam etmektedir. Edirneli Fâiz'in aşağıdaki gazeli buna örnektir.

Nevâya başla cemende gel ey hezâr-ı âarib

Fîâân ü nâle gerekdür hemîşe kâr-ı âarib

Enis olursa bâna bezm-i âamda bülbül olur

âarib olur yine elbetde âam-güsâr-ı âarib

Olursa mihr-i dıraðâna âsmân-ı kemâl

Cihânda öerre úadar yoúdur ietibâr-ı âarib

Şikeste-ðâûr ü nâ-dide -kâm perişân-ı dil

Hemîşe böyle geçer böyle rýzgâr-ı âarib

Şehâ sitemle dil-i Fâiî'i òarâb itme

äaúın ki äaña eäer eyler inkisâr-ı âarîb

(G 8)

Yine aşağıdaki beyitte sevgilinin cevır ü cefaları, sitemleri âşıklar için lüzumlu tavırlar olarak telakki edilmiştir.

èUşşâúa kârı ol âanemüñ hep sitem gibi

Erbâb-ı èaşúa cevır ü sitem mültezem gibi

(G 48/1)

Edirneli Fâiz'in bazı gazelleri bestelenmiştir.³³ Şiirlerinde âhenge önem veren Edirneli Fâiz, kendisini bazen bir musıkîşinas olarak görüp şiir ve musıkîyi birbirine yaklaştırmıştır. Hatta o, şiiri musıkî olarak görür.

Úânÿn-ı belââatde yine naúş-ürâz ol

Ey ôâme-i ôoş-lehçe-i Fâéio naâam eyle

(G 44/5)

Edirneli Fâiz, şiir ve musıkî karşılaştırmasında şiiri üstün kılar. Kalem gıcirtısının neyin sesinden daha keyif verici olduğunu söyleyerek bunu da ancak erbabının hakkıyla farkedebileceğini belirtir.

Fâéio âadâ-yı nâÿı n'ider ehl-i üabè olan

Var mı anuñ âafâsı âarîr-i úalem gibi

(G 48/5)

³³ Saadettin Nüzhet ERGUN: a.g.e., C. III, 1422.

Edirneli Fâiz bazen kendisini sevgilinin tatlı diline kaptırır ve halkın diline düşer.

Gördükde virme her büt-i şîrîn-zebÂna dil
FÂeîð düşürme kendüñi òalúuñ zebÂnına

(G 46/5)

Şairliğinin yanı sıra ilim adamı kimliği de bulunan Edirneli Fâiz, bazı beyitlerinde ilmin önemine dikkat çeker. Ona göre ilim birçok kapının anahtarıdır ve düşmanla mücadelede en önemli araçlardan biridir. Şair kalem redifli bir kasidesinde kalemin iyilik hazinesinin kapısını açtığını söyleyerek övünmeye hakkı olduğunu ifade eder.

VÂdi-i iftiòÂrda itsün òırÂm-ı nÂz
Teşrif -i èilmi ile miâÂl-i èalem úalem

(K 7/2)

EdnÂ işÂretiyle ider óall-i müşkilÂt
Olmış kilid-i her der-i genc-i óikem úalem

(K 7/3)

Var her cihetle òaãmını ifóÂma úudreti
Bir vechile cidÂlde çekmez elem úalem

(K 7/4)

Eyler müdâ'm ehl-i ma'ârifle güft ü gÿ
Olmış hemîşe anuñ içün muóterem úalem

(K 7/5)

N'ola cihâna dürr ü güher eylese niâ'ir
K'olmış mefâtió-i dürr-i genc-i kerem kalem

(K 7/6)

Şâir, divanında şiirini tabiatın gülbahçesinin gülü olarak nitelendirmiş ve şiirin ihsan rüzgarlarının yardımıyla açıldığını belirtmiştir. Vefat etmiş olan Şeyhülislam Feyzullah Efendi'ye yazdığı bir kasidede geçen bir beytinden şairin ihsan rüzgarlarından kastının manevi bir yardım olduğunu anlamak mümkündür.

Bu şi'ir-i tâze gül-i gülşen-i îabî'atdür
Ki itdi anı şiküfte nesim-i iósânuñ

(K 5/21)

Edirneli Fâiz, divanını güldestesine benzetir. Kendisini de güzel söz söylemede âdeta otorite olarak görür.

Olupdur beste Fâció silk-i rengin-i belâ'atle
Hemân bir deste güldür gÿyiyâ evrâú-ı divânum

(G 29/5)

I. BÖLÜM

EDİRNELİ FÂİZ DİVANI'NIN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. *Edirneli Fâiz Divanı'nın Şekil Özellikleri*

1. Nazım Şekilleri

a. Kasîdeler

Edirneli Fâiz Divanı'nda toplam yedi kaside yer alıp dördü medhiye kasidesidir. İlk üç kasidesinin biri tevhid, ikisi na'ttır. Söz konusu kasidelerde asıl konu ve dua bölümleri vardır. Medhiye kasidelerinin ilki, Abdülkâdir-i Geylânî'nin hânkâhına yazılmıştır. Bu kaside de asıl bölüm ve dua bölümlerinden oluşur. Medhiye kasidelerinin ikincisi, Şeyhülislam Feyzullah Efendi için yazılmıştır. Kasidede 29 beyit vardır. Divanın en uzun kasidesidir. Nesip, medhiye, tegazzül, fahriye ve dua bölümlerinden oluşan kasidede girizgâh beyitleri de yer almaktadır. Medhiye, tegazzül ve dua bölümleri için yazılmış girizgah beyitleri vardır.

“Der-Sitayiş-i Müftî'l-enam es-Seyyid Feyzullah Efendi eş-Şehîd Rahmetullahi Aleyhi'r-rahme” başlığıyla verilen bu kasidede Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin takvasının üstünlüğüne, irfan ehli içindeki mertebesine işaret edilmiştir.

Üçüncü medhiye kasidesi de Feyzullah Efendi için yazılmıştır. “Der-Sitayiş-i Nakibü'l-eşrâf Sâbık Mahdûmu'ş-şehîd es-Seyyid Feyzullah Efendi” başlığı ile verilen kasidede memduh güle benzetilmiştir. Redifi açısından bu kasideye “gül kasidesi” demek mümkündür. Kaside 14 beyittir. Nesib,

medhiye ve dua bölümlerinden oluşmuştur. Medhiye bölümüne bir girizgâh beytiyle geçilmiştir.

Divandaki dördüncü medhiye kasidesi, “Der- Sitayiş-i Ali Paşa” başlığıyla verilmiştir. 15 beyitlik bu kaside Şehit Ali Paşa’nın ilminin anlatıldığı mehdiye ve dua bölümlerinden müteşekkildir. Bu kaside de kalem redifli olup şiire bu açıdan “kalemiyye kasidesi” demek mümkündür.

Kasidelerde kullanılan kafiye ve rediflere baktığımızda yedi kasidenin de redifli olduğunu görüyoruz. Rediflerden iki tanesi ek halinde, üç tanesi kelime halinde, diğer iki tanesi de ek ve kelime halindedir.

Kasidelerden iki tanesi “ *mefâilün feilâtün mefâilün feilün*” vezninde, bir tanesi “*mefeylû fâilâtü mefâilü fâilün*”, bir tanesi “*fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*”, üç tanesi de “*mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*” veznindedir.

b. Gazeller

Edirneli Fâiz Divanı’nda en çok kullanılan nazım şekli gazeldir. Divanda yer alan 52 gazelin beyit sayısı şu şekildedir.

- 3 beyit: 1 gazel
- 5 beyit: 39 gazel
- 6 beyit: 3 gazel
- 7 beyit: 7 gazel
- 9 beyit: 2 gazel

Tablodan da anlaşılacağı gibi gazellerin % 76.4’ ü beş beyit; % 13.7’si yedi beyit ; % 5.8’i altı beyit ; % 1.9’u üç beyit ; % 1.9’u dokuz beyittir. En fazla beş beyitli gazellere yer verilmiş olması, gazelde geleneksel boyutlara uyulduğunu göstermektedir..

Divandaki 52 gazelin 51'inde mahlas kullanılmıştır. Sadece bir tanesinde mahlas yoktur. O da gazel-i nâ– tamâmdır. 35 numaralı gazelse, müzeyyel gazeldir. Gazeller divanda kasidelerden sonra gelmektedir.

Divandaki gazellerin iki tanesinde redif yer almayıp, bunlarda sadece kafiye kullanılmıştır. Diğer 50 gazel rediflidir. Redifli 50 gazelden 19'unda ek halinde, 21'inde kelime halinde, 10'unda ise ek ile kelimenin birlikte kullanıldığı redif vardır.

Gazellerde 7 değişik aruz kalıbı kullanılmıştır. Aruz kalıplarının kullanımıyla ilgili tablo aşağıdadır.

ÖLÇ Ü	SAYI	%
fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün	2	3.8
mef'â'ilün mef'â'ilün mef'â'ilün mef'â'ilün	8	15.3
mef'eylû mef'â'ilü mef'â'ilü fe'ylün	8	15.3
f'â'ilâtün f'â'ilâtün f'â'ilâtün f'â'ilün	9	17.3
mef'â'ilün fe'îlâtün mef'â'ilün fe'îlün	10	19.2
mef'eylû f'â'ilâtü mef'â'ilü f'â'ilün	14	26.9
müstefe'ilün müstefe'ilün müstefe'ilün müstefe'ilün	1	1.9

Şairin gazellerinde en fazla yer verdiği mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün kalıbı, Türk şiirinde Muzârî bahrinin en çok kullanılan kalıbıdır. Bu kalıp Türk aruzunun öteki kalıpları arasında en sık başvurulan kalıplarından biridir. İlk devirlerden başlayarak kesintisiz hemen her şairin beğendiği ve benimsediği bir kalıptır. Bütün nazım şekillerinde, ama daha çok kaside ve özellikle gazellerde görülür³⁴.

³⁴ Haluk İPEKTEN: *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz* (İstanbul, 1997), 245.

Edirneli Fâiz , divanında her harfte gazel söyleme geleneğine uymamış, sadece 12 harfle gazellerini yazmıştır. Şair Be, Te, Fe, Kaf, Kef harfleriyle birer gazel, Mim ve Vav harfleriyle ikişer gazel, Ra ve Ye harfleriyle onar gazel, Ze harfiyle beş gazel, Nun ve He harfleriyle sekizer gazel söylemiştir. Buna göre en çok Ra ve Ye harflerinde gazel yazılmıştır.

Divanda bulunan gazellerden bir tanesi Tarihler bölümündeki 75 numaralı şiirdir. Müstefèilün Müstefèilün Müstefèilün Müstefèilün kalıbıyla yazılan bu gazel Uşşâkî şeyhi Hamid Efendi'nin yaptırdığı bir tekke için yazılmıştır. Gazel dokuz beyittir. Şair makta beytinde mahlasını kullanmıştır. Gazelde redif yer almayıp tam kafiye bulunmaktadır.

Bazı kaynaklarda Edirneli Fâiz'e ait olduğu söylenen bir gazele yer verilmektedir³⁵. Sözü edilen gazel Edirneli Fâiz Divanı'nda bulunmamaktadır. Gazelin mahlasına bakıldığında ise şairinin Edirneli Fâiz olmadığı görülür. Sadettin Nüzhet mahlası "Fâizâya" şeklinde yazarken Rıdvan Canım "Fâizîyâ" şeklinde vermiştir. Ancak bunun Fâizî şeklinde transkribe edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Adı geçen şairin hangi Fâizî olduğu ise belli değildir. Aşağıda yer alan bu gazelin yanlışlıkla Edirneli Fâiz'in gazelleri arasında gösterildiğini söylemek mümkündür.³⁶

Elde sebûyle kaçan bezme mey âverân gelür
Leşker-i gam cevâbına gürz ile pehlevân gelür

Tesliyetin tarîkini pîr-i mugan bilür hemân
Gamla varan cenâbına hurrem ü şâdman gelür

Anı da böyle andıran sâgar -ı zeringârıdır

³⁵ Saadettin Nüzhet ERGUN: a.g.e., C. III, 1422 ; Rıdvan CANIM: a.g.e., 356.

³⁶ Gazel, Ergun'un Türk Şairleri Ansiklopedisi Fâiz maddesindeki şekliyle iktibas edilmiştir.

Yohsa bu kevne Cem gibi çok şeh-i kâmrân gelür

Câmdan etmek isterim ben dahi tevbe sofiyâ
Neyleyim üstüme tutar sâki –i dilistan gelür

Gafil iken bu rûzgâr bezm-i safâdan al murâd
Meclis-i ayşî telh eder Fâizâyâ zaman gelür

İsmail Belîğ, Nuhbetü'l-Âsar Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'ar'ında Edirneli Fâiz'den kısaca bahsettikten sonra şiirinden örnekler vermiştir³⁷. Ancak bu örneklerin içinde Edirneli Fâiz'in divanında yer almayan şiirler de mevcuttur. Bu şiirlerden bir tanesi gazeldir. Gazelin makta bölümünde mahlastan hemen sonraki iki hece eksiktir. Eseri yayına hazırlayan Abdülkerim Abdülkadiroğlu bunu dipnotta belirtmiştir. Dolayısıyla bu kelimenin Fâiz dışında başka bir şekilde okunma ihtimali vardır. Gazel şöyledir:

Bezm-i çemende destüne Cemşîd cÂmın al
BÂri felekde sen de Cem'üñ nÂm ü kÂmın al

ÜftÂde-gÂnı eylesün pÂy-mÂl nÂz
Ey peyk-i Âh o şeh-süvÂruñ licÂmın al

Fevt itme fırsatı çeküp ol şÿhı sîneye
Cevr ü cefÂlar itdüğünñ intiúÂmın al

Ol naòl-i nev-reside-i bÂà-ı melÂóatuñ
Nev-bÂve-i kerÂs-ı leb-i laèl-i fÂmın al

³⁷ Abdülkerim Abdülkadiroğlu, : a.g.e. 387-392.

Bildüm görince sînesin Âhen-dil olduâun

Ol sîb âabâabuñ birez ey nÂle òÂmın al

Gördükce rÿ-be-úafÂ olma FÂéiøe³⁸

Ey tünd-hÿy-ı èişve ne var bir selÂmın al³⁹

Nuhbetü'l Âsar'da bulunup Edirneli Fâiz Divanı'nda yer almayan diğer şiir de üç beyitlik bir manzumedir .Bir gazelin ilk üç beyti olduğunu düşündüğümüz bu manzumede de mahlas yoktur.

TegÂfûl dide-i cevrum o şÿò-ı nÂz-perverden

Maóaldür eşk-i òÿn-Âlÿd aútsam dide-i terden

İdelden ol cefÂ-cÿ vaède-i kemmÿne teşrifin

Çü óalúa dide-i òÿn-bÂrumuz ayrılmağı dürden

Görenler òÂl-i mişkînin èizÂr-ı Âteşininde

Nice fark eylesün bir aòker üzre úonmış èanberden⁴⁰

c. Murabbâ

Divanda sadece bir murabba vardır. İlâhî türündeki bu murabbâ mütekerrir murabbâdır. Üç bendden müteşekkildir. İlk iki bend ek rediflidir. Üçüncü bend ise kafiyevidir. aaaA bbbA cccA şeklinde kafiyeleşen murabbâ “ fÂèilÂtün fÂèilÂtün fÂèilÂtün fÂèilün” veznindedir.

³⁸ İki hece eksiktir.

³⁹ İsmail Belig: a.g.e., 389.

⁴⁰ İsmâil Belig: a.g.e., 390.

d. Kıtalar

İ₁ Nüshasında Kıtalar “Mukatta’ât Murabba’ât” başlığı altında yazılmıştır. Ancak bu başlık altında yazılan şiirlerden bir tanesi İ₂ ve P nüshalarında belirtildiği gibi gazel-i nâ-tamâmdır. Diğer şiirler ise birer kıtadır. Yani bu başlık altında yer alan şiirlerin hiçbirisi murabba değildir ve hepsi de iki beyitten müteşekkildir. Divanda toplam 27 kıta yer almaktadır. Bu kıtalardan 21 tanesi xaxa kafiyesinde kıtaların genel kafiyeleşimine uygundur. Beş kıta ise aaxa şeklinde ilk beyti musarra olan kıtalardır. Bir kıta ise aaaa biçiminde kafiyeleşmiştir. Edirneli Fâiz Divanı’nda, kıtalarda mahlas bulunmaması geleneğine uyulmuştur.

Divandaki 27 kıtadan 18’i tarih kıtasıdır. Şair bu kıtaların bir kısmında zamanın din büyüklerinin ölümüne, bir kısmında tekke, zaviye ve çeşmelerin yapımına, bir kısmında da bazı dost ve akrabalarının ölümüne tarih düşmüştür. Divandaki tarih kıtalarının 13’ünde beyit sayısı ikiden fazladır. Bu bakımdan divanda 13 kıta-i kebire bulunduğunu söylemek mümkündür.

Divandaki kıtalardan 63 numaralı şiir mülemma bir kıtadır. Üç mısra Arapça , bir mısra ise Türkçedir :

⁴¹ ليست الدنيا مقام الارتباح
انها ارض مسراح الا مزاح

Zinde-dâr-ı şeb olup ir menzile ⁴²

⁴³ بحمد القوم السرى عندا لصباح

⁴¹ “Dünya kazanç makamı değildir. O (dünya) şımarıklıkların kolayca yapıldığı yerdir.

⁴² menzile] menzil P

⁴³ Kavim sabah olunca sevinçten hamdeder.

Divandaki 64 numaralı şiir de son beyti Arapça bir hadis metni olan mülemma bir kıtadır. Kıtada şair kişinin Kuran-ı Kerim'in ayetlerini kendi re'yi ile tefsir etmemesi gerektiğini belirterek “ Kur'an-ı (heva ve hevesiyle) tefsir eden kafir olur” hadisine son mısradaki Arapça yer vermiştir :

Bir Âyet-i kerîmeye kim idesin naôar

Tefsir itme re'ýüñ ile eylegil óaôer

ZirÂ buyurđ Óaôret-i Peyâamber-i ÔudÂ

⁴⁴من فسرا القرآن برأيه فقد كفر

Divandaki kıtaların dördünde Allah'a yönelik ve ilmi bir iki mevzu vardır. Beş kıtada ise sevgiliyle gönül eğlendirmek isteği belirgindir. Kıtalarda dokuz değişik vezin kullanılmıştır.

ÖLÇÜ	SAYI	%
mef'eylû mef'âilû mef'âilû fe'eylûn	3	11.1
mef'eylû f'âilâtü mef'âilû f'âilûn	4	14.8
f'âilâtün f'âilâtün f'âilâtün f'âilûn	7	25.9
mef'âilûn mef'âilûn mef'âilûn mef'âilûn	3	11.1
fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilûn	3	11.1

⁴⁴ Kur'an'ı kendi görüşü ile tefsir eden kâfir olur.(Bilgisi olmadan heva ve hevesiyle.)

fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilün	3	11.1
mefÀeilün feèilÀtün mefÀeilün feèilün	2	7.4
mefÀeilün mefÀeilün feèylün	1	3.7
mefèylü fÀeilÀtün mefèylü fÀeilÀtün	1	3.7

Kıtaların dokuz tanesi rediflidir. Bu rediflerin, beşi ek ve kelime halinde, biri kelime halinde, üçü de ek halinde rediflidir. Diğer 18 kıta ise kafiyevidir.

e. Matlalar

Edirneli Fâiz Divanı'nda 10 matla vardır. Matlalarda kullanılan aruz kalıplarına bakıldığında “feèilatün feèilatün feèilatün feèilün; mefèylü fÀeilÀtü mefÀeilü fÀilün; feèilatün feèilatün feèilün” kalıplarının birer kez , “mefÀeilün mefÀeilün mefÀeilün mefÀeilün; mefÀeilün feèilâtün mefÀeilün feèilün; mefèylü mefÀeilü mefÀeilü feèylün ” kalıplarının ise ikişer kez kullanıldığı görülür. Bir matla da Arapça yazıldığından vezni değerlendirme dışında tutulmuştur. Matlaların beşi rediflidir. Bunların iki tanesi kelime redifli, iki tanesi ek redifli, bir tanesi de ek ve kelime rediflidir.

f. Müfredler

Divanın sonunda matlalarla karışık 4 müfred vardır. Müfredlerin ikisinde “mefÀeilün mefÀeilün mefÀeilün mefÀeilün ” kalıbı, birinde “fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilün” kalıbı ve tek mısralık müfredde de “feèilÀtün feèilÀtün feèilÀtün feèilün” kalıbı kullanılmıştır.

2. Vezin

Edirneli Fâiz Divanı'nda kullanılan aruz kalıplarının nazım şekillerine göre dağılımını nazım şekillerini ele aldığımız bölümde incelemiştik. Kalıpların divandaki toplam şiirlere dağılımı tablodaki gibidir.

ÖLÇÜ	SAYI	%
mefëylü fÀeilÀtü mefÀeilü fÀeilün	20	19.8
fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilün	19	18.8
mefÀeilün mefÀeilün mefÀeilün mefÀeilün	18	17.8
mefÀeilün feèilÀtün mefÀeilün feèilün	16	15.8
mefëylü mefÀeilü mefÀeilü feèylün	13	12.8
feèilÀtün feèilÀtün feèilÀtün feèilün	7	6.9
fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilün	3	2.9
feèilÀtün feèilÀtün feèilün	2	1.9
mefÀeilün mefÀeilün feèylün	1	0.9
müstefeilün müstefeilün müstefeilün müstefeilün	1	0.9
mefëylü fÀeilÀtün mefëylü fÀeilÀtün	1	0.9

Tabloya bakıldığında divanda en çok kullanılan kalıp “mefëylü fÀeilÀtü mefÀeilü fÀeilün” kalıbıdır. Bu kalıp Türk şiirinde Muzari bahrinin en çok kullanılan kalıbı olduğu gibi Türk aruzunun öteki kalıpları arasında da en çok başvuru kalıplardan biridir⁴⁵. “FÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilün” kalıbı Edirneli Fâiz Divanı'nda kullanım sıklığı bakımından ikinci sıradadır. Remel

⁴⁵ Haluk İPEKTEN: *a.g.e.*, 236.

bahrinin bu kalıbı hem ahengi hem de kullanılışının kolaylığı nedeniyle Türk şairlerince en çok benimsenen ve kullanılan kalıptır⁴⁶. Hezec bahrinin şiirimizde en çok kullanılan kalıbı olan⁴⁷ “ mefʿâilün mefʿâilün mefʿâilün mefʿâilün” kalıbı, Edirneli Fâiz Divanı’nda da sık kullanılmıştır. Aruz kalıplarının tercihi konusunda Edirneli Fâiz’in divan şairlerinin genel eğilimine uyduğunu görmekteyiz.⁴⁸

Hemen her şairin divanında rastlanan imale ve zihafalara Edirneli Fâiz Divanı’nda da rastlanmaktadır.

3. Kafiye ve Redif

Nazım şekilleri üzerinde dururken, her nazım şeklinin kafiye ve redif özelliklerine değinmiştik. Bu bölümde yer yer karşılaşılan kafiye kusurlarından söz edip genel bir değerlendirme yapacağız.

Divanda yer alan yedi kasidenin 7’si , 51 gazelin 50’si , 27 kıtanın 9’u (Arapça kıta hariç), 10 matlanın 5’i ve divandaki tek murabbanın da ilk iki bendi rediflidir. Divandaki toplam 102 şiirden 73’ü rediflidir(Arapça kıta hariç).

Rakamlardan da anlaşılacağı üzere Edirneli Fâiz , divanında büyük oranda redifi tercih etmiştir.

Edirneli Fâiz , divan şiirinin geleneği çerçevesinde birçok divan şairinin yaptığı gibi şiirlerinin hemen tamamında Arapça , Farsça kelimeleri kafiye olarak kullanmıştır. Ancak kimi zaman bu kafiye kelimelerle beraber Türkçe kelimeleri de kafiye yapmıştır.

⁴⁶ Haluk İPEKTEN: *a.g.e.*, 201.

⁴⁷ Haluk İPEKTEN: *a.g.e.*, 151.

⁴⁸ Arapça bir beyit olan 101 numaralı şiir, değerlendirmenin dışında tutulmuştur.

Aşağıdaki beyitte Türkçe bir bağlaçla Arapça bir kelime kafiye yapılmıştır.

Tià olduàun niôÀma sebab fehme hem úalem
DivÀn ü deftere naôar eyle úalem úalem

(K 7/1)

Edirneli Fâiz Divanı'nda kafiye kurslarına da rastlıyoruz :

Aşağıdaki matla ile başlayan 74 numaralı kıtada; À ile a kafiye yapılmıştır.

TaèÀlallÀh zihî beyt-i dil-ÀrÀ
Ki itmiş ìaró anı bir ôÀt-ı òoş-rÀy

(Kt. 74/1)

Zemini cÀy-ı cennetden nişÀne
Muóáããal úÀbil-i süknÀ dey ü yay

(Kt. 74/5)

Aşağıdaki matla ile başlayan 5 numaralı kasidede Farsça kelimelerdeki uzun a ile Türkçe'deki a kafiye yapılmıştır.

İrişdi mevsim-i gül faâlıdur gülistÀnuñ
NevÀ-yı dil-keşini diñle èandelibÀnuñ

(K 5/1)

Nihâl-i ðuşk bile şimdi tâze gül virdi
Bu demde tâ okudur feyøi ebr-i nisânũ
(K 5/4)

Çemende micmere-i àonce-i gülî seyr it
İçinde berg-i gül-i alı âteşi anũ

(K 5/5)

Şeh-i bahâr ider bezm-i gülşeni tebðir
Benefşe-zârı degül belki dydıdur anũ

(K 5/6)

Aşağıdaki matla ile başlayan 57 numaralı şiirin ikinci beytinde rediften önce gelen kafiye ek ile yapılırken diğer beyitlerde kelimenin köküyle kafiye yapılmıştır.

Úaçan gelür deyü âyâ o meh-veşũ òaberi
Uçar gözümde òayâl-i óamâm-nâme-beri

(G 57/1)

Düşer mi şânıña ey şeh-süvâr-ı kişver-i nâz
Helâk eylesin cevır ile fütâdeleri

(G 57/2)

Edirneli Fâiz , divanında yer yer kafiye tekrarları da yapmıştır. Aşağıdaki matla ile başlayan 74 numaralı şiirin son iki beytinde kafiye tekrarı yapılmıştır.

TeèÀlallÀh zihî beyt-i dil-ÀrÀ
Ki itmiş ùaró anı bir òÀt-ı òoş-rÀy

(Kt. 74/1)

Hemîşe ola nüzhetgeh bu menzil
Müéebbed ola yÀ Rab bÀy-ı ber-cÀy

(Kt. 74/7)

Didi seyreyleyüp târiò FÀéiø
Zihî zinetde òÀne dil-güşÀ-cÀy

(Kt. 74/8)

Aşağıdaki 97 numaralı şiirde rediften önce yapılan kafiye problemlidir.

Hiç umulmaz hele ol Àfet-i devrÀna göre
Luûf ide bezme gele bir iki peymÀne göre

(Mt. 97/1)

Divanın 13 numaralı şiirinde matla beytindeki kafiyelerle diğer beyitlerdeki kafiyele arasında bir sessiz harf fazlalığına dayanan farklılık vardır.

èUşşÀú-1 zÀra niçeye dek bu cefÀ yeter
Öldürdi àam bizi yeter ey bì-vefÀ yeter

(G 13/1)

İábÀt-1 cüzé-i lâ-yetecezzÀya Óaú bu kim
Óüccet dehÀn-1 nÀzüküñ ey mehliúÀ yeter

(G 13/2)

Her âubó ü şÀm mihr ü meh-i çaròa ey peri
Bì-şek füyà-1 nÿr-1 ruòuñdan øiyÀ yeter

(G 13/3)

Edirneli Fâiz Farsça kelimelerle Türkçe kelimeler arasında kafiye yapmaya çalışmış ancak ses uyumsuzlukları ortaya çıktığı için başarılı olamamıştır.

èÁr10-1 renginüñ ey mihr ü gül-i òod-rÿ mıdur
Seyr iden zülf-i siyehkÀruñ didi şeb-bÿ mıdur

(G 16/1)

Girye itdükçe firÀúyla göreñ farú eylemez
Eşk-i çeşm-i òÿn-feşÀnum mı bir aúar âu mıdur

(G 16/3)

Yolda görmiş bendesin luîf eyleyüp ol meh dimiş
 Ôaste-i eâşúum olan bî-çÂre FÂeîø bu mıdur

(G 16/5)

Divanında kafiye tekrarlarına rastladığımız Edirneli Fâiz, aşağıdaki matlada redif olarak kullandığı kelimeyi kafiyede de tekrar etmiştir.

Tià olduàun niôÂma sebab fehme hem úalem
 DivÂn ü deftere naôar eyle úalem úalem

(K 7/1)

Divanında Arapça, Farsça ve Türkçe kelimeleri redif olarak kullanan Edirneli Fâiz’de ustaca söylenmiş nadir ifadelere de rastlanmaktadır. Farsça “yıkama”⁴⁹ anlamına gelen “şüst ü şû” redifli gazel buna örnek gösterilebilir.

Laèl-i cÂnÂn ide lafô-ı vefÂyı şüst ü şÿ
 Eşk-i çeşmüm eyledi óarf-i recÂyı şüst ü şÿ

Ol úadar öÿy-gerde-i şerm-i óatÂyum k’eylerüm
 Secdeden cebhemle naúş-ı býriyÂyı şüst ü şÿ

Öırúa-pÿş-ı inzivÂ bir pÂy-dÂmen-i ser-be-ceyb
 CÂme-i dilden idüb jeng-i hevÂyı şüst ü şÿ

⁴⁹ Ferit DEVELLİOĞLU: *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat* (Ankara, 2002), 1006.

Zülf-i şeb-gÿn òaù₁ ruòsÀrın nice maóv eylesün

Ebr ider mi dÀà₋₁ mÀh₋₁ pür-øiyÂy₁ şüst ü şÿ

ZÀhidÀ ùaèn itme āahbÀ-nÿş₋₁ èaşúum ben hele

CÀn ü dilden eylerüm gird-i riyÂy₁ şüst ü şÿ

FÀéioÀ bu nev-zemìn-i ÀbdÀrum var iken

Defteründen eylesün şierin NevÂyî şüst ü şÿ

(G 38)

B. Edirneli Fâiz Divanı'nda Dil ve Üslup Özellikleri

Edirneli Fâiz Divanı'na bakıldığında şairin dilinin, yaşadığı döneme göre ağır olmadığı, çağdaşı Nâbî gibi kelime ve tamlamaları kullanırken Türkçenin söz varlığına ve söz dizimine aykırı bir üslup seçmediği görülür. Divanda yer alan ve kaçınılmaz olan Arapça-Farsça kelime ve tamlamaların sıklığına rağmen denilebilir ki Edirneli Fâiz, şiirinde sade bir şiir dili ve bilinen aruz kalıplarını kullanmıştır.

Aşağıdaki beyitte yer alan Arapça ve Farsça birkaç kelimeye rağmen Edirneli Fâiz halkın ağızındaki Türkçeyi yakalamıştır.

Yeter úo şekveyi başla duèÀya àam çekme
Senüñle baós idemez baòt-ı nÀ-be-sÀmÀnuñ

(K 5/26)

18. yüzyıl şairi Edirneli Fâiz'in sevgiliye hitâben söylediği şu beyitte de günlük konuşma dilinin hakimiyeti vardır.

Görmezüz àayli zamÀndur seni ülfet bu mıdur
Ey gül-i bÀà-ı vefÀ býy-ı óaúúúat bu mıdur

(G 12/1)

Asıl mesleği müderrislik olan, Arapça ve Farsça'ya hakimiyeti iyi olduğu anlaşılan Edirneli Fâiz, divanında Türkçenin sade söyleyişlerine, günlük dilde kullanılan ilgi çekici ifadelerine, atasözlerine ve deyimlere yer vererek rahat ve

akıcı bir üslûba ulaşma çabası içerisindedir. Şairin şiirinde kullandığı bazı söyleyişler, günlük bir konuşmayı andıran, bugün bile dilimizde olan ifadelerdir.

Ne kÀruñ var gönül bî-hýde feryÀd *itmeden àayrı*
Ne óÀıl eyledüñ düşmenleri şÀd *itmeden àayrı*

(G 53/1)

Teşrifüñ ile òÀnemi reşk-i İrem eyle
Aàlatma beni *iki gözüm* gel kerem eyle

(G 44/1)

Gören gül-i edeb ü faøl-1 pür-ıarÀvetini
Daòì açılmadı dir böyle bu èayÀrda gül

(K 6/10)

èUşşÀú-1 zÀra *niçeye dek* bu cefÀ yeter
Öldürdi àam bizi yeter ey bî-vefÀ yeter

(G 13/1)

Yeter ey dil yeter tÀ key belÀ-yı èışúdan feryÀd
èilÀc-1 derd-i èışúuñ çÀresi àabr u taóammüldür

(G 18/3)

FÀéiø görünce naômuñı erbÂb-ı dil didi
Biz şieri *böyle* dil-keş ü pür-óÂlet *isterüz*

(G 22/5)

Gül ruðları yÂdıyla eger nÂleler itsek
Gülşendeki bûlbûlleri òÂmÿş *iderüz biz*

(G 24/3)

Şairin karşılıklı diyalog şeklinde söylediği şu beyit üslubunun sadeliğiyle dikkati çekmektedir.

Yolda görmüş bendesin luîf eyleyüp ol meh dimiş
Ôaste-i eâşúum olan bî-çÂre FÀéiø bu mıdur

(G 16/5)

Birçok şair gibi Edirneli Fâiz'in de gazellerinde kullandığı dil kasidelerinde kullandığı dile göre daha sadedir.

Naâib olur mı dil-òÂh üzre ãóóbet tâze-rÿlarla
Geçer mi yoðsa bilmem èömrümüz bu Ârzÿlarla

(G 40/1)

Şair, divanında Türkçe rediflerle birlikte Arapça ve Farsça redifler de kullanmıştır. Daha önce kafiye ve redif bölümünde de belirttiğimiz gibi şairin

bir gazelinde kullandığı “şüst ü şû” redifi, örneğine yeni rastladığımız bir rediftir.

Laèl-i cÂnÂn ide lafô-ı vefÂy şüst ü şÿ

Eşk-i çeşmüm eyledi óarf-i recÂy şüst ü şÿ

(G 38/1)

1. Atasözü ve Atasözüne Benzer Söyleyişler

Edirneli Fâiz Divanı’nda atasözleri ya aynen kullanılmış ya da vezin ve kafiye zorlamasıyla küçük değişikliklere uğramıştır. Edirneli Fâiz Divanı’nda atasözlerinin çok az kullanıldığını söylemek mümkündür. Bunlar da bugün pek kullanılmayan, daha çok şairin kendi devrine ait olduğu anlaşılan atasözleridir⁵⁰.

Mest olan elbette sever mestâneyi :

Ülfet itdi çeşm-i mest ile gönül ayrılmağı

Mest olan elbetde eâdetdür sever mestâneyi

(G 52/3)

Çarhtan gayri döner yok üstimize:

⁵⁰ Bilindiği gibi dört tür atasözlerinden bir gurubu da eski zamanlarda kullanılmış, bugün unutulmuş olanlar teşkil eder. Bu tür atasözlerinin deyim mi, atasözü mü olduğu tartışma konusudur. Deyimlerle ortak bir özellik olan “özlü, kalıplaşmış, hoş giden bir anlatım aracı olmak” bu karışıklığa neden olmaktadır. Bu yüzden, yukarıdaki mısra kabilindeki ifadeleri atasözü ya da deyim olarak almakta bir mahsur olmadığını düşünmekteyiz. Bakınız: Ömer Asım AKSOY: *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* (Ankara, 1981), C.I, 11 ve 17.

Çaròdan gayrı döner var mı dilÀ üstümüze

N'ola ednÀ ise de biz anı aèlÀ görelüm

(G 28/5)

Cihanda garibin zerre kadar yoktur itibarı:

Olursa mihr-i dıraòşÀna ÀsmÀn-ı kemÀl

CihÀnda öerre úadar youúdur iètibÀr-ı àarib

(G 8/3)

Muhabbet incisi her gönülde bulunmaz:

DeryÀ-dil olanlarda ara gevher-i èıúı

Her dilde bulunmaz dürr-i nÀ-yÀb-ı maóabbet

(G 9/2)

2. Deyimler

Edirneli Fâiz Divanı deyim yönünden oldukça zengindir. Deyimlerde vezin gereği kelimelerin yerlerinin deðiştiği veya kelimelerin arasına başka kelimeler katıldığı, Türkçe kelimeler yerine eş anlamlısı Arapça-Farsça ya da eski deyişlerin kullanıldığı görülmektedir.

Yüz sürmek⁵¹:

Sürerdüm rÿyımı âad iştîyâ-ı derd-i hasretle
Göreydüm dergeh-i devlet-úarinüñ yÂ Resÿlallâh

(K 2/3)

Gönül vermek:

Vâdi-i âaflatde úâlma mâ-sivâya dil virüp
èâzim-i râh-ı Hüdâ ol reh-ber-i tevóid ile

(K 1/3)

Hücum etmek:

Úuvvet-i èiřú ile Fâéio mâlik-i mülk-i dil ol
Nefs ü şeyüâna hücÿm it leşker-i tevóid ile

(K 1/5)

Hasret gözyaşları dökmek:

Cemâl-i pâk-mâlün görmek ister dide-i Fâéio
Döker öÿn-âbe-i óasret dem-â-dem yÂ Resÿlallâh

(K 3/4)

⁵¹ Bu deyim için bakınız: M. Ali TANYERİ: *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler* (Ankara, 1999), 264.

Canıma minnet:

Belürdi c`Anıma minnet belürdi kim cevrin
Sebeb ne oldı ki muótAc-ı iötiyAr olduú

(G 26/4)

Neşv ü nema bulmak:

èAceb mi `earø-ı cemAl itse sebze-zArda gül
Ki buldı neşv ü nemA devlet-i bahArda gül

(K 6/1)

Eli yakasında olmak:

Öldürirse dest-i óasretle beni ol bi-vefA
èArãa-i maóşerde de destüm giribAnındadır

(G 15/2)

Dili varmamak:

DAmAn-ı vaalına o sehî-úaddüñ irmez el
Bÿs-ı lebi recAsına varmaz lisAnumuz

(G 20/2)

Ayağa düşmek:

Düşerüz pâyine èarø eylerüz aóvÀl-i dili
Hele bir kez o perî-peykeri tenhÀ görelüm

(G 28/4)

Yüz çevirmek:

Tià-i sitemle sinemi âad pÀre úlsa da
Ben yüz çevirmem ol şeh-i èÀlî-cenÀbdan

(G 34/2)

Başını alıp gitmek:

Başum alup giderin deşt-gÀh-ı óırmÀna
Benümle hem-reh olan kimse güm-sürÀà olsun

(G 36/4)

Kaş göz işareti yapmak:

Çeşm ü ebrÿyile meclisde işÀret eyleme
Öurde-gir olma âaúın yÀrÀna àÀfildür deyü

(G 39/4)

El-amân demek:

Yapıssa òançere mestÀne el-amÀn diyerek
MiyÀn-ı yÀre âarıl FÀéiøÀ nezÀket ile

(G 42/5)

Canını vermek:

CÀnın virür o şemè-i øiyÀ-güster üstine
PervÀneveş döner bu gönül dil-ber üstine

(G 43/1)

Halkın diline düşmek:

Gördükde virme her büt-i şîrîn-zebÀna dil
FÀéiø düşürme kendüni òalúuñ zebÀnına

(G 46/5)

Başı göğ'e ermek:

İrse eflÀke serüñ yine yüzüñ yerlere sür
Úadrüñ efzÿn ola tÀ mihr-i cihÀn-tÀb gibi

(G 50/2)

Can atmak:

Bu cÂy1 pîrÂn-1 îarîû itmiş naôargÂh àÂlibÂ
Rÿ-mÂle zirÂ cÂn atar òÂk-i derine zÂéirÂn

(G 75/8)

Harâb olmak:

Vücÿd1 òÂnesi old1 òarÂb o ôÂtuñ kim
SezÂ dinilse aña rûkni KÂèbe-i dinüñ

(Kt. 77/1)

Hakkını helal etmek:

Âôiret óaúú1n1 úat úat pederi itdi óelÂl
Didi Óaú saña muèin ola şefiè ola Nebi

(Kt. 82/3)

Ruhu şâd olmak:

Ey iden mevtÂya şefúat añ bu úabrüñ âÂóibiñ
Rÿó1n1 şÂd it ne var eyle èaüÂ-y1 FÂtiHÂ

(Kt. 83/1)

Elini çekmek:

Úalbüñi âÂf it bir mey ol bürîde-efkÂrdan
Baúma fÂniye elüñ çek dÂrdan deyyÂrdan

(M 59/1)

Ayak basmak:

RüzgÂr alıvirse baâsañ devlet ü cÂha úadem
ÓÂr ol elbette der-peydür ôuhÿr-ı ôillete

(Kt. 88/2)

Arz-ı cemâl etmek:

GÂhi o meh ki nÂzla èarø-ı cemÂl ider
Şerminden ÂftÂb felekde zevÂl ider

(G 58/1)

Maksat hasıl olmak:

ÒÂk âanma mezraè-ı tuòm-ı ümîd olmışdur ol
Maúâaduñ óÂâl olur ôan itme òÂlî ol yiri

(Kt. 79/6)

Kıl ü kâlden geçmek:

èÁlem-i maènÀya baú geç cümle úil ü úÀlden

MÀøi ü müstaúbeli úo añlar iseñ óÀlden

(M 59/2)

Halden anlamak:

èÁlem-i maènÀya baú geç cümle úil ü úÀlden

MÀøi ü müstaúbeli úo añlar iseñ óÀlden

(M 59/2)

Ayağına yüz sürmek:

Pir-i muàÀnuñ ayaàına yüz sürüp müdÀm

Def è-i hüçým-ı ceyş-i àama himmet isterüz

(G 22/2)

Boşuna çabalamak (kûşîş eylemek):

Bì-hýde gýşiş eyleme bu şýrezÀrda

FÀéiø hezÀr tuòm-i ümid ü recÀ yeter

(G 13/7)

C. Edirneli Fâiz Divanı'nda Muhteva Özellikleri

Tezkirelerde ve kendisinden söz edilen diğer kaynaklarda âşıkâne gazellerine işaret edilen Edirneli Fâiz, gazellerinde klasik sevgili tipini işler. Şair sevgiliyi yüceltir; güzelliğinden, vefâsızlığından ve cevri ü siteminden bahseder. Bazı gazellerinde ise Nâbî etkisi ile anlam ön plandadır, didaktik bir yapı vardır. Tevhit ve na't içerikli kasidelerinden sonra methiye kasideleriyle dönemin din ve devlet adamlarına övgülerde bulunur. Kıtalarda ve matlalarda ise ictimâî hayatın, kültürel ve tarihsel gelişmelerin izlerine rastlanır. Bu bölümde Edirneli Fâiz Divanı'ndaki teşbih özellikleri ve şairin Edirne şehriyle ilgili tespitleri üzerinde durulmuştur.

1. Edirneli Fâiz Divanı'nda Teşbih Özellikleri

Günlük konuşma dilinde olsun, edebî nitelikli eserlerde olsun anlatımı somut kılmak, kavramları daha etkileyici biçimde aktarmak için benzetmelere başvurulur. Bu bölümde Edirneli Fâiz Divanı'nda geçen teşbihler incelenmiştir. Kaynaklarda geçen tasnif örneklerine bakılmış, divanda geçen teşbihler bu tasnifler çerçevesinde ele alınmıştır.⁵² Bilindiği gibi bir teşbihte müşebbeh (benzeyen), müşebbehünbîh (benzetilen), vech-i şebbeh (benzetme yönü) ve teşbih edatı olmak üzere dört unsur bulunur. Bu unsurların her biriyle ilgili ayrıntılara girilmiş, tasnif maddelerine divanda geçen teşbihler örneklendirilmiştir. Buna göre Edirneli Fâiz Divanı'nda yapılan bütün teşbihler dört başlık altında verilmiştir. Şayet bir beyitte birden fazla teşbih yapılmış ise aynı beyit farklı başlıklar altında verilmiştir.

⁵² M. Kaya BİLGEGİL: *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*, (İstanbul 1989), 134 ; Cem DİLÇİN: *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, (Ankara 1992), 407 ; İsa KOCAKAPLAN: *Açıklamalı Edebî Sanatlar*, (İstanbul 1992), 163 ; M. A. Yekta SARAÇ: *Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, (İstanbul 2000), 122; M Orhan SOYSAL: *Edebi Sanatlar ve Tanınması*, (İstanbul 1998) 99.

⁵² Cem DİLÇİN: a.g.e. , 407

Taşıdığı Unsurlara Göre Teşbih Çeşitleri:

Teşbih-i Mufasssal

Teşbihin dört unsurunun bir arada bulunduğu teşbihlerdir. Edirneli Fâiz Divani'nda geçen mufasssal teşbihler şunlardır:

Úuvvet-i ışı ile Fâéiø mÀlik-i mülk-i dil ol
Nefs ü şeyüÀna hücým it leşker-i tevóid ile

(K 1/5)

Fürýzan oldı çün nýr-ı cebinüñ yÀ ResýlallÀh
ØiyÀ-baòş oldı şemè-i şerè ü dinüñ yÀ ResýlallÀh

(K 2/1)

Senünle iftiòÀr eyler gürýh-ı enbiyÀ sensin
ŞehenşÀhı risÀlet kişverinüñ yÀ ResýlallÀh

(K 2/2)

Der-i lütfuñ melÀõ-ı òalk-ı èÀlem yÀ ResýlallÀh
Gürýh-ı èÀcizÀne sensin eróam yÀ ResýlallÀh

(K 3/1)

Seni úıldı CenÀb-ı Óaøret-i BÀri saèÀdetle

RisÀlet taótına şÀh-ı mükerrrem yÀ ResÿlallÀh

(K 3/3)

Zihî bÀà-ı maèÀrif feyø-baòş-ı tâlib-i maènÀ
SezÀdur dirsem añâ ehl-i èirfÀnuñ debistÀnı

(K 4/2)

ÒoşÀ gülşen gül-i ãad-berg anda óalúa-i tevóid
Ki õÀkirlerdür anuñ èandelibÀn-ı òoş-elóÀnı

(K 4/3)

VÀdi-i iftiòÀrda itsün òırÀm-ı nÀz
Teşrif -i èilmi ile miàÀl-i èalem úalem

(K 7/2)

EdnÀ işÀretiyle ider óall-i müşkilÀt
Olmış kilid-i her der-i genc-i óökem úalem

(K 7/3)

ZirÀ gelince meclis-i faølına lâl olur
èÁlemde gerçi faøl ile olmış èalem úalem

Görüp mecâlini reşk eyler oldı bir mýra
 áamuñla Fâeio-i zâr oldı tÂ o deñlü øaèif

(G 25/5)

Döküp ruôsâr-ı rengin üzre müşgin ùrresin gÂhî
 Gül-i al üzre sünbül gösterür ol şyò-ı fettânum

(G 29/3)

áamzesinden òavf ider èuşşâú úâtildür deyü
 Ben úaşından úorúarum tîaa mümâildür deyü

(G 39/1)

Yemm úatre iken eşküme nisbet naôarumda
 Nem úodı benüm farû-ı bükÂ didelerümde

(G 41/1)

Cânın virür o şemè-i øiyÂ-güster üstine
 Pervâneveş döner bu gönül dil-ber üstine

(G 43/1)

Ruôsâr-ı alı üzre olan dÂne-i èaraú
 Düşmiş miââl-i jÂle gül-i aómer üstine

(G 43/3)

èUşşÀúı bir nigÀh ile ger luıf u ger èitÀb
Eyler helÀk àamzesi tià-i dÿdum gibi

(G 48/2)

Hem sirişkin aúıdur ehl-i dilüñ Àb gibi
Hem yine çarò döner üstine dolÀb gibi

(G 50/1)

Úadr-i bülend olur meh-i çarò-ı dü-tÀ gibi
Naúş-ı cebini òÀke düşe bÿriyÀ gibi

(G 54/1)

Pür-öyna óasret oldı olub çÀk çÀk-ı àam
Her dÀà-ı sine lÀle-i laèlin-úabÀ gibi

(G 54/4)

Nazm-ı laüf odur ki mey-ÀsÀ vire neşÀu
EşèÀr-ı pÀk-i FÀéio-i şirîn-edÀ gibi

(G 54/5)

(Kt. 72/3)

O cedler ile çün İslimye èaynıdur şÀmuñ
MinÀresi daòi FÀéiø minÀre-i beyøÀ

(Kt. 73/3)

BinÀ idüp bu beyt-i dil-güşÀyı
NigÀristÀn-ı Çin-ÀsÀ feraó-zÀy

(Kt. 74/3)

Teşbih-i Mücmel

Teşbih unsurlarından benzetme yönünün bulunmadığı teşbihlerdir.⁵³ Bu tür teşbihlerde teşbih edatının bulunması gerekir. Edirneli Fâiz Divanı'nda geçen mücmel teşbihler şunlardır:

Senüñle iftiðÀr eyler gürýh-ı enbiyÀ sensin
ŞehenşÀhı risÀlet kişverinüñ yÀ ResýlallÀh

(K 2/2)

Faúirüñ derdmendüñ dergehüñ sÀéillerindendür
Úuluñ FÀéiø àulÀm-ı kemterinüñ yÀ ResýlallÀh

(K 2/5)

⁵³ Cem DİLÇİN: a.g.e. , 408

MiâÂl-i deste-i gül bir yire gelür ôurafÂ
 äalÂ-yı èayş gelür şimdi äavtı mürâÂnuñ

(K 5/3)

Bu şier-i tâze gül-i gülşen-i îabîeatdür
 Ki itdi anı şiküfte nesim-i iósÂnuñ

(5/21)

ZamÂn-ı öevü ü îarabdur sezÂ degül mi eger
 Olursa cÂm-âifat dest-i ietibÂrda gül

(K 6/2)

DuèÂm odur ide Óaú èömr ü devletüñ efzÿn
 Hemîşe gül gibi gülzâr-ı rÿzgârda gül

(K 6/13)

äafÂ-yı kalb ile seyreyle bââ-ı èÂlemde
 Niaâr-ı òÂk-i rehüñ ola reh-güzârda gül

(K 6/14)

Derÿna fikr-i ruðı tâb-baòş olur dÂeim
 ÒayÂl-i laeli ile çeşmüme şerÂb gelür

(G 10/3)

Görince èÀrîø-ı rengîn-i dil-beri FÀéiø
O demde òÀùra āahbÀ-yı şùele-tÀb gelür

(G 10/5)

èÁrîø-ı rengînüñ ey mihr ü gül-i òod-rÿ mıdur
Seyriden zülf-i siyehkÀruñ didi şebbÿ mıdur

(G 16/1)

Gehî cebînüñe taúlîd ider ki ebrÿña
Meh-i felek niçe yıllardur inkılÂbdadur

(G 17/2)

Nedür o şekl-i dil-ÂrÂndur o cism-i laüf
Ne mümkün Âdem ide ol perîveşi taèrif

(G 25/1)

Reşk-Âver-i mihr oldı ser ü sinede dÀauñ
Gİtdükçe güzellenmede ey mâh çerÀauñ

(G 27/1)

Olupdur beste FÀéiø silk-i rengîn-i belÀaatle

Hemân bir deste güldür gýyiyâ evrâû-1 divânum

(G 29/5)

Besdür miââl-i cevher-i ferde dehân-1 yâr

Söyleñ óakime you yire âavââda olmasun

(G 30/3)

Ne genc-i pür-güher-i naôm imiş dil-i Fâciø

Bilindi óaú bu ki kilk-i güher-niâârından

(G 33/5)

Bââ-1 behiştde olsa da ger cây-gâh-1 dil

Geçmez yine o úâmet-i üybâ òırâmdan

(G 35/3)

Serümde sìnede dilde cigerde dââ olsun

O şyre yerleri úo reşk-i çâr-bââ olsun

(G 36/1)

Çü lâle kîse tehî olsam olmam âzürde

Elümde gül gibi tek bir òlu ayaâ olsun

(G 36 /3)

Virüp ziver belÀaat silkine nÀzük-edÀarla
KelÀmuñ FÀéiøÀ reşk-Àver-i èíúd-ı leéÀl olsun

(G 37/5)

Ger olursa dürr-i naômuñ FÀéiøÀ Àâaf-pesend
Çaròa aã èíúd-ı süreyyÀya muèÀdildür deyü

(G 39/7)

èUşşÀúa kÀrı ol âanemüñ hep sitem gibi
ErbÀb-ı èaşúa cevır ü sitem mültezem gibi

(G 48/1)

èÁlemde görmedük hele hiçbir gül-i neşÀu
Hep açılan bu bÀada ezhÀr-ı àam gibi

(G 48/3)

Senüñ gül-àonce-i üymÀr-ı naôm-ı dil-keşüñ FÀéiø
SezÀdur ehl-i èirfÀanuñ olursa zib-i destÀrı

(G 49/5)

Dil ider rÿyını gördükde perestiş âanemÂ
EbruvÂnuñ senüñ eaşú ehline miórÂb gibi

(G 50/3)

Bir cÂm ile ider seni FÂéiø cihÂna şÂh
Pir-i muàÂn luř idüp eylerse himmeti

(G 51/9)

Ruðaat mı var neôÂreye farû-ı zióÂmdan
èÁlem o şÿò-ı mÂhveşe mübtelÂ gibi

(G 54/3)

Úaçan gelür deyü ÂyÂ o mehveşüñ òaberi
Uçar gözümde òayÂl-i óamÂm-nÂme-beri

(G 57/1)

TÂze ezhÂr-ı nuúşı her Ân
Gül-i cennet gibi nÂ-dide òazÂn

(Ms. 69/4)

Seyr idüp FÂéiø didi târìòini
Menbaè-ı Kevâer sebil-i bì-èadil

(Kt. 70/5)

ÕÀtını Óaú sÀlik-i minhÀc-ı òayrÀt eyledi
Yetmeye taèdÀda ecrin anuñ الاف ومات

(Kt.72/2)

Zemini cÀy-ı cennetden nişÀne
Muóaaãal úÀbil-i süknÀ dey ü yay

(Kt. 74/5)

Vücÿdı òÀnesi oldı òarÀb o õÀtuñ kim
SezÀ dinilse aña rükni KÀèbe-i dinüñ

(Kt. 77/1)

Teşbîh-i Mürsel

Teşbih unsurlarından benzetme edatının bulunmadığı teşbihlerdir.⁵⁴ Bu tür teşbihlerde vech-i şebah bulunmalıdır. Edirneli Fâiz Divanı'nda geçen teşbih-i mürsel örnekleri şunlardır:

CÀnib-i Óaú'dan dilerse kim ire bÿy-ı viãÀl

⁵⁴ Cem DİLÇİN: a.g.e. , 408

CÀn meşÀmmın úl muèaùar èanber-i tevóid ile

(K 1/2)

Faúirüñ derdmendüñ dergehüñ sÀéillerindendür

Úuluñ FÀéio àulÀm-ı kemterinüñ yÀ ResýlallÀh

(K 2/5)

Der-i lütfuñ melÀõ-ı òalk-ı èÀlem yÀ ResýlallÀh

Gürýh-ı èÀcizÀne sensin eróam yÀ ResýlallÀh

(K 3/1)

MaúÀm-ı şÀh-ı evreng-i velÀyet server-i èÀlem

CenÀb-ı áavâ-ı Aèôam yaèni Muóyiddin-i GeylÀni

(K 4/4)

HezÀr naàme-zen-i şevú-i bezm germÀ-germ

Düzeldi dÀéiresi òayli verd-i òandÀnuñ

(K 5/2)

İrişdi müjde-i teşrifi var ise bÀaa

äabÀyile o gül-i bÀa-ı faøl ü èirfÀnuñ

(K 5/7)

CenÂb-ı òÂce-i şÂh-ı cihÂn müftî-i dîn
Ki òÂk-i dergehîdür kuólî èayn-i aèyÂnuñ

(K 5/9)

Füryâ-ı mihr-i Hüdâ nÿr-ı cebhe-i taúvÂ
Güzîñ ü eşrefî èïffetle nevè-i insÂnuñ

(K 5/10)

Şerîf-i saèd-eâer seyyîd-i daúîú-naôar
KemÂl-i faøl ile ser-tÂc-ı ehl-i èîrfÂnuñ

(K 5/11)

TemÂm revnaúını şîmdi buldı gülşen-i óüsn
Yaraşdı ol ruò-ı al üzre òaù-ı reyóÂnuñ

(K 5/19)

NihÂl-i úaddüñe dil-dÂde serv-i bÂà ammÂ
Güler cemÂlüñe şevú ile intiôÂrda gül

(K 6/4)

Bezm-i çemende bÂde-i gül-fÂmı âun bize
SÂûi bıraúma sÂaar-ı elden müdÂm vir

(G 11/2)

Dir gören ol âanemüñ tÂze òaù-1 ruòsÂruñ
 Nev-demide çemen-i bÂâ-1 melÂóÂt bu mıdur

(G 12/2)

Her âubó ü şÂm mihr ü meh-i çaròa ey perì
 Bì-şek fûryâ-1 nÿr-1 ruòuñdan øiyÂ yeter

(G 13/3)

Mihr-i rÿy-1 dil-rübÂdur meclise revnaú viren
 Yoòsa ne meyde âafÂ ne cÂm-1 raòşÂnındadır

(G 15/4)

Senüñ ey meh ruò-1 pür-tÂbuñı seyreyleyen èÂş1ú
 Dönüp öyrşid-i èÂlem-tÂba baúmaú pek tenezzüldür

(G 18/2)

MüdÂm âunmada aâyÂra cÂm-1 laèl-i lebin
 O bi-vefÂ bize bir kerre eylemez teklif

(G 25/4)

Varurken ol perî-rÿ òÂne-i aâyÂra bî-minnet
Bizi iâfÂl ider bîm-i pederle güft ü gÿlarla

(G 40/2)

ÚarÂrî úalmadı mihrin görince tâb-ı ruðuñ
CihÂnı geşt ü güöÂr itmede óarÂret ile

(G 42/3)

Tîa-i sitemle eyler imiş Âdemi helÂk
FÂeio düşer mi hiç o perî-peyker üstine

(G 43/5)

YÂrdan úÂbil mi menè itmek dil-i divÂneyi
Şemeden mümkün midür dÿr eylemek pervÂneyi

(G 52/1)

FÂeioÂ yÂúut ile óüsn ü bahÂda bir úutan
Bilmez imiş úıymet-i lael-i leb-i cÂnÂneyi

(G 52/5)

Rÿz ü şeb aàlamadan èÀlemi bi-zÀr itdün
Bilsek ey ùfl-1 dil-i zÀr nedendür elemün

(Kt. 65/2)

Lÿlesi èaüşÀndur FÀéiø ç1úınca úalb-i Àb
Çeşme-i pÀk ü muãaffÀdan gel iç Àb-1 óayÀt

(Kt. 72/4)

DiriàÀ gitdi İbrahim Efendi ol melek òaãlet
Úoyup bÀà-1 cihÀnuñ berg ü bÀrın oldı ÀzÀde

(Kt. 78/1)

CÀm-1 pür-úahr-1 sipihri eyledi dünyÀda nÿş
Ecrini èuúbÀda be-cidd luif ide anuñ ilÀh

(Kt. 81/3)

Teşbîh-i Belîğ (Teşbîh-i Müekked)

Teşbih unsurlarından benzetme yönü ve benzetme edatının bulunmadığı teşbihlerdir.⁵⁵ Divanda en çok karşılaşılan teşbih türüdür. Toplam 143 beyitte teşbih-i belîğ yapılmıştır. Teşbih-i belîğ yapılan beyitler şunlardır:

⁵⁵ Cem DİLÇİN: a.g.e. , 409

Sineñi āad pĀre eyle òançer-i tevóid ile
 Yaú kebĀb-ĀsĀ vücyduñ aòker-i tevóid ile

(K 1/1)

VĀdî-i āafletde úĀlma mĀsivĀya dil virüp
 èĀzim-i rĀh-ı HüdĀ ol rehber-i tevóid ile

(K 1/3)

Úuāyrın yĀd idüp şemşir-i āamlā çĀk olan diller
 CenĀbuñdan umarlar cümle merhem yĀ ResýlallĀh

(K 3/2)

Çemende micmere-i āonce-i güli seyr it
 İçinde berg-i gül-i alı Āteşi anuñ

(K 5/5)

Şeh-i bahĀr ider bezm-i gülşeni tebòir
 Benefşe-zĀrı degül belki dydıdur anuñ

(K 5/6)

KitĀb-ı faʔlına nisbetle cüzéi nĀkıādur
 Naôar olınsa nüh evrĀúı çarò-ı gerdĀnuñ

(K 5/12)

HümÀ-yı himmeti vÀr ise oldı sÀye-fiken
Ki oldı baòtı hümÀyñn-ı müstemendÀnuñ

(K 5/14)

BahÀr-ı menúabetÀ bezm-i midóatuñda n'ola
Olursa bülbül-i dil şevú ile àazel-òÀnuñ

(K 5/15)

SipÀh-ı fitne esir-i çeh-i zeneòdÀnuñ
ÚumÀş-ı al-i kirişme metÀè-ı dükkÀnuñ

(K 5/17)

äabÀó-ı vaála şeb-i hicre itdiler imÀ
ØiyÀ-yı nýr-ı ruòuñ zülf-i èanber-efşÀnuñ

(K 5/18)

Esir-i óücre-i àamdur úalur o suòte-dil
İrişmez ise bahÀriyye luíf u iósÀnuñ

(K 5/24)

Faúire úayd-ı èiyÀl oldı pÂy-bend-i èaôim
Olurken èÀlem-i ıılÀúda áenÀ-òÀnuñ

(K 5/25)

MüdÀm bezmüñe zînet vire gül-i iúbÀl
Geçe hemîşe âafÀ-yı dil ile her Ànuñ

(K 5/28)

èAceb mi èarø-ı cemÀl itse sebzèArda gül
Ki buldı neşv ü nemÀ devlet-i bahÀrda gül

(K 6/1)

Úoma bu demde gül-i cÀmı elden ey sÀúì
Ne deñlü añlata fîkr it dem-i bahÀrda gül

(K 6/3)

Gören gül-i edeb ü faøl-ı pür-ıarÀvetini
Daòì açılmadı dir böyle bu èayÀrda gül

(K 6/10)

SeóÀb-ı himmeti ger olmasa ìarÀvet-baòş
CihÀnda böyle olur mıydı iştiHÀrda gül

(K 6/11)

BahÀr-ı menúabetÀ feyø-bÀd-ı luüfuñ ile
Biter zemîn-i emel gibi şÿrezÀrda gül

(K 6/12)

DuèÀm odur ide Óaú èömr ü devletüñ efzÿn
Hemişe gül gibi gülzÀr-ı rÿzgÀrda gül

(K 6/13)

äafÀ-yı kalb ile seyreyle bÀà-ı èÀlemde
NiäÀr-ı òÀk-i rehüñ ola reh-güzÀrda gül

(K 6/14)

VÀdi-i iftiòÀrda itsün òırÀm-ı nÀz
Teşrif -i èilmi ile miäÀl-i èalem úalem

(K 7/2)

Añduúça bezm-i cevriñ o āadr'ül-efÀøıluñ
Raúā idüp elde şevú ile eyler naàam úalem

(K 7/13)

Anuñ hemişe dest-i şerîfinde FâîiðÀ
Seyf-i àadÀlet ile bula dem-úadem úalem

(K 7/14)

Enis olursa baña bezm-i àamda bülbül olur
áarib olur yine elbetde àam-güsÀr-ı àarib

(G 8/2)

Olmasa eger mest-i mey-i nÀb-ı maóabbet
ÇÀk itmez idi sînesin erbÀb-ı maóabbet

(G 9/1)

DeryÀ-dil olanlarda ara gevher-i èişúı
Her dilde bulunmaz dürr-i nÀ-yÀb-ı maóabbet

(G 9/2)

Ebrýları sevdÀsı øaèif itdi vücûdum
KÀr itdi dile tià-i siyeh-tÀb-ı maóabbet

(G 9/4)

Bezm-i çemende bÀde-i gül-fÀmı âun bize
SÀûi biraúma sÀaarı elden müdÀm vir

(G 11/2)

Silk-i belâate geçirüp dürr-i naômuñı

Fâeio cevâhir-i suôana intiôâm vir

(G 11/5)

Görmezüz ôayli zamândur seni ülfet bu mıdur

Ey gül-i bââ-ı vefâ bÿy-ı óaúúúat bu mıdur

(G 12/1)

Ne virürsin bu úadar ìàene-i aâyâra vücÿd

Ey gönül kişver-i temkin-i metânet bu mıdur

(G 12/3)

Meşú-ı niyâza saèy ide gör her seóer hemân

Menzilüñe icâbete tır-i duèâ yeter

(G 13/5)

Râh-ı rıôâyı Ôıor'a suéâl eyledüm didi

Seyl-i sirişk-i didelerün reh-nümâ yeter

(G 13/6)

Bî-hÿde kÿşîş eyleme bu şÿrezÂrda
FÂéiø hezÂr tuòm-i ümid ü recÂ yeter

(G 13/7)

ÂzÂde olur úayd-ı elemnden dil-i FÂéiø
Bir gün irişür feyø-i ilÂhî meded eyler

(G 14/5)

Öldürirse dest-i óasretle beni ol bî-vefÂ
èArâa-i maóşerde de destüm girîbÂnındadur

(G 15/2)

ŞÂd-kÂmsın var ise FÂéiø dile teéâir-i şevú
Nâz ile yÂruñ nigÂh-ı çeşm-i fettÂnındadur

(G 15/5)

èÂrîø-ı rengînüñ ey mihr ü gül-i òod-rÿ mıdur
Seyr iden zülf-i siyehkÂruñ didi şeb-bÿ mıdur

(G 16/1)

Ziver-i bÀà-1 cemÀlũndũr iki nergislerũn
 Servi ol bÀà-1 āafÀ-baòşuñ úadd-i dil-cÿ mıdur

(G 16/2)

Bezmdede mihr-i ruò-1 dil-rübÀdadur óÀlet
 Ne cÀm-1 zerde ne āahbÀ-y1 şuèle-tÀbdadur

(G 17/3)

Yeter ey dil yeter tà key belÀ-y1 èişúdan feryÀd
 èİlÀc-1 derd-i èişúuñ çÀresi āabr u taóammũldũr

(G 18/3)

İden ser-geşte-i vÀdi-i óayret FÀéio'ı ey meh
 HevÀ-y1 zũlf-i müşgĩnũn ile sevdÀ-y1 kÀkũldũr

(G 18/5)

Gerçi luşı o bũtũn şevú-1 dili efzÿn ider
 Bu dil-i ser-geşteyi cevr itse de memnÿn ider

(G 19/1)

Beñzemez Leyli'ye bir Mecnÿn'ı var ancaú anuñ
 Bir nighle ol perı bĩñ Àdemi mecnÿn ider

(G 19/2)

Dökdükçe biñ niyâz-ile pâyine öñn-ı dil
Dâmen-keş oldı bizden o serv-i cemânumuz

(G 20/3)

âad óayf itmedi eâer ol mâh-pâreye
Yaúdı cihânı âteş-i âh ü fiâânumuz

(G 20/4)

Kâr itdi câna tiâ-i âam-ı eîşúı şöyle kim
Feryâda you mecâl kesildi amânumuz

(G 20/6)

Çeşm-i siyâhuñ olalı mest-i şerâb-ı nâz
Erbâb-ı eîşúı ser-be-ser itdi òarâb-ı nâz

(G 21/1)

èUşşâú-ı zârı eyledi pâ-mâl ü dil-figâr
Cânâ âurÿr-ı eîşve ile ol cenâb-ı nâz

(G 21/3)

Gördüm o deñlü mest-i mey-i eîşve-yârı kim
 Gelmiş temâm nergis-i çeşmine ôâb-ı nâz

(G 21/4)

Pîr-i muâñnuñ ayaâına yüz sürüp müdâm
 Def è-i hüçm-ı ceyş-i âama himmet isterüz

(G 22/2)

Lÿélÿ-nümâ-yı luîf ola câéiz ki âayrıya
 Biz dil-rübâyı mest-i mey-i naðvet isterüz

(G 22/3)

Şemè-i ruðundan olma âaúın bir nefes cüdâ
 Pervâneveş dilâ seni germ-ülfet isterüz

(G 22/4)

İşler geçiyor sinemize ðançer-i âamzeñ
 Bir mertebe kim tîr-i úaøâ ol úadar itmez

(G 23/2)

Çaròuñ güöerÀn eyler iken nüh siperinden
 Áhum ouı ol seng-dile hiç eâer itmez

(G 23/3)

CÂn ile òaridÂr-ı metÂè-ı àam-ı èışú ol
 Bir fÂéide itmezse de FÂéiø øarar itmez

(G 23/5)

Gül ruòları yÂdıyla eger nÂleler itsek
 Gülşendeki bülbülleri òÂmÿş iderüz biz

(G 24/3)

Ne cÂm-bÂde-i vaâl ile neşée-dÂr olduú
 Ne bir ìariú ile reh-yÂb-ı bezm-i yÂr olduú

(G 26/1)

O mÂh-pÂrenüñ ümmid-i pÂy-byısı ile
 Yolunda nice zamÂndur ki òÂksÂr olduú

(G 26/3)

Yolunda itmedüñ eşküñ murÂdum üzre niâÂr
 Yanında ol mehüñ ey dide şermsÂr olduú

(G 26/6)

Söyle ey dil seni bî-tâb iden âamze midür
Tîr-i müjgân mı ebrÿsı mıdur yâ görelüm

(G 28/3)

Düşerüz pâyine èarø eylerüz aóvâl-i dili
Hele bir kez o perî-peykeri tenhâ görelüm

(G 28/4)

Tek ü tâz itmede meydân-ı suðanda Fâéio
Eşheb-i îabèum ile var ise hem-pâ görelüm

(G 28/6)

Olur biñ cân ile üftâdeler pâyine ruò-sýde
Geline nâz ile refîâre ol serv-i òırâmânım

(G 29/4)

Dâmen-keş oldı pâyine dökdükçe öñn-ı dil
Ol serve kimse bî-hüde dil-dâde olmasun

(G 30/4)

Kim daêvete úÂdir o perî-peykeri ey dil
Luîf ide meger kim gele kendi kereminden

(G 31/2)

Hemişe cÂm-ı zer-i pür-şerÂbı neylersin
Göñül o mehveşi gör ÂfitÂbı neylersin

(G 32/1)

Müşerref itdi bu şeb bezmi luîf idüp ol mâh
Öperdüm ayaân ammÂ óicÂbı neylersin

(G 32/2)

Beyaz-ı defter-i öüsün pür eyledüñ ey òaü
CevÂb-ı pürsiş-i rÿz-ı óisÂbı neylersin

(G 32/4)

Görüp yanınca raûibi o şemè-i öüsünüñ dil
Ûutuşdı Âteş-i âayretle yandı èÂrından

(G 33/2)

O şÂh-ı kişver-i öüsünüñ ne var âabÂ luîf it
âubÂr-ı cismümi dÿr itme reh-güôÂrından

(G 33/3)

Bahâne-i óaõer tià-i ùaène ile o serv
Kesildi èÀúibet èuşşÁú dil-figÂrından

(G 33/4)

Tià-i sitemle sìnemi ãad pÂre úlsa da
Ben yüz çevirmem ol şeh-i èÂlî-cenÂbdan

(G 34/2)

BÂr-ı àamın çekerdi o öyrşid-ùalèatüñ
Úalaydı öerre deñlü eâer dilde tÂbdan

(G 34/4)

Ruôaat da virse àamzesi FÂéiø neôÂreye
Rÿyına ol mehüñ baúılur mı óicÂbdan

(G 34/5)

Úaãdı nigÂhla dil-i zÂrı helÂkdür
Bî-hÿde tià-i àamzesi çıúmaz niyÂmdan

(G 35/2)

RibÂü-ı dehrde ÂsÂyiş isteyen bì-dil
Muúim-i mesned-i peyâyle-i ferÂâ olsun

(G 36/2)

Başum alup giderin deşt-gâh-ı ırmaña
Benümle hem-reh olan kimse güm-sürâa olsun

(G 36/4)

Çeker bâr-ı âamın isterse eâşîû bî-mecâl olsun
Viââlün ârzü eyler temennâ-yı muóâl olsun

(G 37/1)

Şehâ tek tir-i âamzeñ sineye gelsün pey-ender-pey
Dil ü cân naúdin al benden yaña úat úat óelâl olsun

(G 37/3)

Tekellûf ber-ıaraf şimden-gerü ey kevkeb-i üâlîe
Saña düşünâma âââz eylerüm ister vebâl olsun

(G 37/4)

Öırúa-pÿş-ı inzivâ bir pây-dâmen-i ser-be-ceyb
Câme-i dilden idüp jeng-i hevâyı şüst ü şÿ

(G 38/3)

Ser-be-ser sinem gül-i dâa ile tezyîn eyledüm
Meyl ider dil-dâr şâyed seyre mâéildür deyü

(G 39/2)

NÂmıdur mevcÿd olan ancaú neşÂ-ı èÂlemüñ
Muèteberdür naúd-i àam yanumda vÂãıldur deyü

(G 39/3)

Ûurre-i yÂrı perîşÂn eyledi bÂd-ı âabÂ
Ol şehüñ úaşı hilÂlin seyre óÂéıldür deyü

(G 39/6)

Ger olursa dürr-i naômüñ FÂéiøÂ Ââaf-pesend
Çarða aã èıúđ-ı süreyyÂya muèÂdıldür deyü

(G 39/7)

FeryÂdum o sengin-dile itmez mi èaceb kÂr
Teéâir mi youú bilmezem Âh-ı seóerümde

(G 41/2)

Her tır-i sitem kim gelür ol úaşları yÂdan
Bir yerde úarÂr eylemez illÂ cigerümde

(G 41/3)

Gül-geşt-i çemen eylesem èid irse de FÀeio
Yanumca aalınsa bile ol sım-berümde

(G 41/5)

Ola servin de hevÀdÀrı ol şeh-i öüsnuñ
Çıúup çemende aalunsa bu úadd ü úÀmet ile

(G 42/2)

O şÀh-ı öüsne baúar àamze tià-i nÀz-ı bedest
ÒarÀb ider dil-i èuşşÀuí yek işÀret ile

(G 42/4)

MiórÀb-ı ebruvÀnuñ iden úıble-gÀh-ı dil
İtmiş siyÀh ùurreñ ile ziver üstine

(G 43/4)

Tià-i sitemle eyler imiş Àdemi helÀk
FÀeio düşer mi hiç o perı-peyker üstine

(G 43/4)

èAhd eyledi öpdürmege pÀyin gelicek èid
YÀ Rab sen o meh-pÀreyi àÀbit-úadem eyle

(G 44/2)

Bir òoşça óisÀb eyleyelüm derdimüz ey dil
Ben dirhem-i eşküm dökeyim sen raúam eyle

(G 44/3)

Kerem úl cismümi āad pÀre-i tià-i èitÀb itme
Yaúup Àteşlere hicrũñle ey meh-rý kebÀb itme

(G 45/1)

Seóer var gülşen-i kyyıñda feryÀd eyle cÀnÀnuñ
Biraz ey murà-ı dil aóvÀlüñi aàla óicÀb itme

(G 45/2)

Çü baór-i bi-gerÀn-ı èaşúa FÀéiø olduñ üftÀde
Düşüp bî-hýde ümmid-i kenÀre ıøürÀb itme

(G 45/5)

İrmek olur mı èömrüm ider mi èaceb vefÀ
Ey naòl-i nÀz mive-i vaāluñ zemÀnına

(G 46/2)

Görmedüm çün āýret-i ümmidi bir Àyinede
Úalmadı naúş-ı emel pÀk oldu levó-i sinede

(G 47/1)

CÂygÂh-ı leşker-i endyâh âamdur ey sürÿr
Saña yer you teng-nÂy-ı sine-i bi-ginede

(G 47/2)

GÿşmÂl -i âamdan olmaz ùfl-ı dil bir dem òalÂâ
Bir debistÂndur bu kim şenbihde bir-Âzinede

(G 47/3)

èUşşÂûı bir nigÂh ile ger luîf u ger èitÂb
Eyler helÂk âamzesi tià-i dÿdum gibi

(G 48/2)

èÂlemde görmedük hele hiçbir gül-i neşÂû
Hep açılan bu bÂada ezhÂr-ı âam gibi

(G 48/3)

èAceb mümkün mi nerm itmek dil-i sengin-i dil-dÂrı
Biraz hem aâlasam hem söylesem óÂl-i dil-i zÂrı

(G 49/1)

İâÂbet itmede èuşşÂúa tir-i cevri pey-der-pey
ilÂhî sen òatÂdan âaûla ol şÿò-ı cefÂkÂrı

(G 49/4)

Senüñ gül-àonce-i üymÂr-ı naôm-ı dil-keşüñ Fâéio
SezÂdur ehl-i èirfÂnuñ olursa zib-i destÂrı

(G 49/5)

Görmemişdür daòì inâÂf budur bülbül-i dil
Gülşen-i óüsnde ol àonce-i sir-Âb gibi

(G 50/4)

Seyr ideli o dil-ber-i-òyrşid-ialèati
Úaldı göñülde çıúmadı mihr ü muóabbeti

(G 51/1)

İrişmez oldu gýşına Âh ü fiâÂnımız
Ol naòl-i nÂz var ise artırdı úÂmeti

(G 51/2)

Bì-iòtiyÂr meyl ider elbetde her gören
Ol şeh-süvÂr-ı kişver-i óüsñü melÂóati

(G 51/3)

Geçmez mi tîr-i àamzeñe cÂnÂ niyÂzımız
Bir kez nigÂh-ı rýyınâ virmez mi ruòâatı

(G 51/4)

Seyr eyle luüf-ı bÂdeyi nÿş eyledükçe yÂr
Gül-ruòlarınıñ oldı ziyÂde leüÂfeti

(G 51/5)

Olmasaydı beste-i zencir-i zülfüñ ey perî
Bilmezem kim şabûiderdi bu dil-i divÂneyi

(G 52/4)

Ne sÿd itdün görüp meyl itmeden her zülf-i pür-çine
Göñül murâun esir-i dÂm-ı âayyÂd itmeden âayrı

(G 53/2)

Úadr-i bülend olur meh-i çarò-ı dü-tÂ gibi
Naúş-ı cebîni òÂke düşe býriyÂ gibi

(G 54/1)

İşitdüm ol perî bi-gÂnelerle seyr-i bÂâ itmiş
Nice âabr eylesün Âdem èaceb mi itsem efâÂnı

(G 55/5)

Úaâd-ı âabr itdi egerçi dil görince ol mehi
İötüyÂrı gitdi Àoir kÂr feryÂd eyledi

(G 56/2)

Ol ùabib-i cÂn ü dil aâlÂ teraóóum itmedi
Gerçi kim òayli dil-i bimÂr feryÂd eyledi

(G 56/4)

Düşer mi şÂnıña ey şehsuvÂr-ı kişver-i nÂz
HelÂk eyleyesin cevri ile fütÂdeleri

(G 57/2)

KüşÂde olmadı âad óayf àonce-i ümmid
Nesim-i Âh-ı dilüñ ôÂhir olmadı eâeri

(G 57/4)

Ne dem ki èazm ide kÿy-ı óabibe FÂéiø-i zÂr
FiâÂnı hem-reh olur seyl-i eşki rÂh-beri

(G 57/5)

GÂhî o meh ki nÂz ile èarø-ı cemÂl ider
Şerminden ÂftÂb felekde zevÂl ider

(G 58/1)

Murà-ı dil-i ùabibde olur bi-úarÂr şevú
Şeh-bÂz çeşmi nÂz ile taórik-i bÂl ider

(G 58/3)

Levó-i dilden maón olup naúş-1 sivÀ bi-iştibÀh
Baúma fÀniye elüñ çek dÀrdan deyyÀrdan

(M 59/3)

Zîr ü pÀy-1 miónet ü àamda úoma yÀ Rab beni
Úalb-i virÀnumı dest-i lutf ile maèmÿr úl

(Kt. 62/2)

äarf eyler idüm yolına naúd-i dil ü cÀnı
Ol meh dise FÀéiø ne virürdüñ senüñ olsam

(Kt. 67/2)

Şimdi anuñ şemèine cemè olmaúdadur erbÀb-1 dil
Rÿşendür anda gördiler nÿr velÀyet-i èÀrifÀn

(G 75/3)

Bunda olur olursa ger cÀm-1 murÀda dest-res
Bunda şitÀb eyler hemişe zümre-i ãÀóib-dilÀn

(G 75/6)

FÀéiø didi kerrybiyÀnuñ birisi tÀrìòini
Bu maèbed-i èuşşÀúiyÀndur cÀygÀh-1 úudsiyÀn

(G 75/9)

DiriàÀ gitdi İbrahim Efendi ol melek-òaalet
 Úoyup bÀà-1 cihÀnuñ berg ü bÀrın oldı ÀzÀde

(Kt. 78/1)

Geçdi bu vaóset-serÀdan yine bir õÀt-1 şerif
 CÀn göziyle èÀlem-i lÀhytuñ olup sÀeiri

(Kt. 79/1)

Óüsn-i òulú ile cihÀn olmuşdı anuñ bendesi
 DÀmen-i èafv ile òod-èayb u úuãýruñ sÀtiri

(Kt. 79/3)

ÒÀk ãanma mezraè-1 tuòm-1 ümüd olmuşdur ol
 Maúãaduñ óÀãıl olur ôan itme òÀlı ol yiri

(Kt. 79/6)

Düşdi bir tÀrìò FÀéiø dil-nişin ü Àteşin
 Gitdi ãad Àh cihÀn úuüıı Muóammed ÚÀdiri

(Kt. 79/7)

Murà-1 rýóı ÀşiyÀn ide nihÀl-i sidrede
 Aña ãaón-1 gülsitÀn-1 cennet ola cilvegÀh

(Kt. 81/4)

MÀlik-i mülk-i maèÀrif òÀlüm oàluzÀde
Gelmedi dehre o maòdÿm-1 hünermend gibi

(Kt. 82/1)

Nice nÿş itdi Seyyid MuãiafÀ cÀm-1 fenÀy1 gör
Bu bezm erbÀbınuñ hep böyledür óÀli budur èÀdet

(Kt. 87/2)

İtdi CÀn-bÀzzÀde gör Àoir şerÀb-1 mevti nÿş1
NÀeil olmuşken cihÀnda nice mÀl ü nièmete

(Kt. 88/3)

èAfv ide anuñ CenÀb-1 Óaú úuãÿr u cürmüni
Ola müstaàraú yem-i íósÀna baór-1 raómete

(Kt. 88/4)

Müsellemdür melÀóat èarãasında öñdül almaúda
Güzeller içre çapúnzÀde şimdi òayli yügrükdür

(Mt. 94)

CÀygÀh-1 ceyş-i àamdur dil feraó ç1úsun deyü
ŞÀh-1 àamdan gelmede fermÀn fermÀn üstine

(Mf. 98)

Tir-i sitemũ ey úaşı yÀ cÀnuma geçdi

PeykÀn-ı àam-endÿz-ı cefÀ cÀnuma geçdi

(Mt. 99)

Teşbih sanatı insanın zihninde istenen tasarım ve imgelerin oluşumunu sağlayan, anlatımı daha anlaşılır kılan bir sanattır.⁵⁶ Teşbih, bir şairin üzerinde en çok durduğu, odaklandığı noktaları gösteren bir sanattır. Doğan Aksan konuyla ilgili bir değerlendirmesinde Raymond Chapman'dan şu sözü aktarır: "İnsan akli söz sanatları yapmaya belki de benzetme ile başlamıştır."⁵⁷ Aristoteles de daha M. Ö. 6. yüzyılda benzetmenin önemine dikkat çekiyor ve şöyle diyordu: "...Mecazları kullanmada usta olmak en emlidir. Çünkü başkasından öğrenilemediği gibi, doğal bir (yaratma) yetisinin [dehanın] işaretidir. İyi mecazlar bulmak demek, benzerlikler için keskin bir görüşe sahip olmak demektir de ondan."⁵⁸ Edirneli Fâiz Divanı'nda yer alan teşbihleri ortaya koymakla hem teşbih sanatına örneklik edecek zengin bir malzeme elde etmeye, hem de bu malzemenin içinde özgün sayılabilecek nitelikteki teşbihleri dikkatlere sunmaya çalıştık. Divanda geleneğin ürünü olan klasikleşmiş teşbihlerin yanında (sevgilinin periye; yanağının güneşe, aya; aşkın belaya benzetilmesi vbg.) özgün sayılabilecek teşbihler de vardır:

âabÀó-ı vaâla şeb-i hıcre itdiler imÀ

ØiyÀ-yı nÿr-ı ruðuñ zülf-i àanber-efşÀnuñ

(K 5/18)

⁵⁶ Doğan AKSAN: Şiir Dili ve Türk Şiir Dili, (Ankara 1995), 119.

⁵⁷ Doğan AKSAN: a.g.e. , 119

⁵⁸ Aristoteles: Poetika, çeviren: İsmail Tunalı, (İstanbul 2006) 68.

Beyitte leffü neşr sanatıyla iç içe geçmiş bir teşbih vardır. Sevgilinin yanağının ışığı kavuşma sabahına, koku yayan saç da ayrılık gecesine benzetilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de ilmin aracı olarak tanıtılan, eski kültürde yongaları atılmayıp biriktirilen kalemin bayrağa benzetilmesi özgün bir benzetmedir:

ZırÀ gelince meclis-i faølına lÀl olur
èÁlemde gerçi faøl ile olmuş èalem úalem

(K 7/12)

Aşağıdaki beyitte gül ve koku ile vefâ ve hakikat arasındaki ilişki güzel bir benzetmeyle yansıtılmıştır:

Görmezüz àayli zamÀndur seni ülfet bu mıdur
Ey gül-i bÀà-ı vefÀ bÿy-ı óaúúat bu mıdur

(G 12/1)

Sevgilinin yanağının muma, aşığın gönlünün de pervaneye benzetildiği bu teşbihte ise sevgilinin yanağı ışık kaynağı olarak düşünülmüştür. Aşık da o ışığın kenarındaki kelebek gibidir:

Şemè-i ruòundan olma áaún bir nefes cüdÀ
PervÀneveş dilÀ seni germ-ülfet isterüz

(G 22/4)

Aşk derdi pazarda satılan bir metâ olunca aşık gönüllü olarak onu alam bir müşteri olmuştur:

Cân ile òarîdâr-ı metâ-1 âam-1 eîşû ol
Bir fâéide itmezse de Fâéio òarar itmez

(G 23/5)

Edirneli Fâiz, kendisini şiir vadisinde kıskanılacak bir şair olarak görmektedir. Şiirini övmeye teşbihten de faydalanmıştır:

Virüp zîver belâat silkine nâzük-edâlarla
Kelâmuñ Fâéioâ reşk-âver-i eîûd-1 leéâl olsun

(G 37/5)

Ger olursa dürr-i naômuñ Fâéioâ ââaf-pesend
Çaròa aâ eîûd-1 süreyyâya muèâdildür deyü

(G 39/7)

Divan şiirinde şair sevgiliye aşkını dile getirirken mübalağalara başvurur. Aşağıdaki beyitte mübalağa- teşbih ve aşk yan yana gelmiştir:

Yemm úatre iken eşküme nisbet naôarumda
Nem úodı benüm farû-ı bükâ didelerümde

(G 41/1)

Edirneli Fâiz, sevgiliye kavuşmayı ümit etmeyi, kuru bir fidandan meyve beklemeye benzetmiştir. Teşbih âdetâ hikayeleştirilmiştir:

Eyler recâ-yı mîve hemân na'îl-i ðuşkden
Her kim o bî-vefâdan ümîd-i viâ'âl ider

(G 58/2)

Edirneli Fâiz, benzeyeni tek, benzetileni çok olan teşbihlere (teşbih-i cem) üç beyitte örnek vermiştir: (K 4/2), (K 4/4), (K 5/22).

Teşbihin ana unsurlarından benzeyeni çok, benzetileni tek olarak yapılan teşbihlere (teşbih-i tesviye) ise bir beyitte örnek vermiştir: (G 36/1)

Teşbih-i mefruk olarak bilinen, önce bir benzyen ile bir benzetilen söylendikten sonra diğer benzeyen ve benzetilenlerin sıralandığı teşbihlere 19 beyitte örnek verilmiştir: (K 4/3), (K 5/14), (K 5/17), (K 5/18), (K 7/2), (G 9/2), (G 11/5), (G 12/1), (G 16/1), (G 22/3), (G 23/3), (G 33/3), (G 37/3), (G 41/3), (G 43/4), (G 49/5), (G 50/4), (Kt. 81/4), (Mt. 99/1).

Önce benzeyenlerin, sonra da benzetilenlerin sıralandığı teşbih çeşidi olan teşbih-i melfufa bir beyitte örnek verilmiştir: (G 52/1)

Benzetilen olması gereken unsurların benzeyen durumunda kullanıldığı, yani bir nevi tersine çevirilmiş bir teşbih olan teşbih-i makluba ise beş beyitte rastlanmıştır: (G 13/3), (G 18/2), (G 41/1), (G 42/3), (G 52/5).

Bilindiği gibi teşbih edatları Türkçe olabileceği gibi yabancı asıllı da olabilir. Edirneli Fâiz, divanında Türkçe edatlardan sadece “gibi”yi 20 beyitte kullanırken, edat işlevini gören “demek” ve “olmak” sözcüklerini de 11 beyitte kullanmıştır. Buna mukabil “veş-âsâ-manend-sıfat-misl” gibi Arapça-Farsça kökenli edatları da toplam 20 beyitte kullanmıştır. Teşbih edatlarında Türkçe sözcüklerin daha çok kullanıldığını söylemek mümkündür.

Edirneli Fâiz Divanı’nda 34 mufassal teşbih, 33 mücmel teşbih, 26 mürsel teşbih ve 143 belîğ teşbih yapılmıştır. Divandaki 30 beyitte birden fazla teşbih çeşidinin örneklendirildiği düşünüldüğünde toplam 206 beyitte teşbih örneğine rastlanır.

2. Edirneli Fâiz Divanı'nda Edirne

İlk müderrisliğine 1688 yılında Edirne'de başlayan ve hayatını Edirne'de idâme ettiren Edirneli Fâiz, vefat ettiği 1717 tarihine kadar bu şehirde meydana gelen birçok siyasi ve sosyal hadiseye tanıklık etmiştir. Edirneli Fâiz Divanı'nda Edirne'de yaşayan devlet adamlarına, Edirne'nin câzip mekanlarına, âlim ve fâzıl şahsiyetlerine, önemli merkezlerine dair bilgi ve yorumlar bulmak mümkündür.

Köprülüzâde Fâzıl Ahmet ve Merzifonlu Kara Mustafa Paşa zamanında Edirne, İstanbul'u kışkandıracak kadar mâmur olmuştu⁵⁹. Osman Nuri Peremeci Edirne'den bahsederken “ Hele Köprülüzâde Fâzıl Ahmet Paşa gününde Osmanlı İmparatorluğunun tekrar Kânunî devrindeki kuvvet ve kudreti, parlaklığı bulduğu zaman burada şehzade Mustafa ve Ahmed'e yapılan sünnet düğünleri ve sultanlara yapılan düğünler Edirne'ye pek parlak günler yaşatmış, ehâlinin yüzlerini güldürmüştü” der⁶⁰. Şair Nâbî ise, meşhur Sûrnâmesini 1674'te Edirne'de yapılan sünnet düğünü için yazmıştır. Avcı Mehmet IV zamanında da Edirne'de Hıdırlık sarayı ve Buçuktepe'de de bir saray yapılmıştır⁶¹. Buçuktepe Edirne'de bir semtin adıdır. Bu semt Edirne'ye ilk girenlerden olup sonradan namına bir zaviye ve türbe kurulan Kıyak Baba'ya izafeten adlandırılmıştır⁶². Edirne'nin kuzeydoğu kısmında kalan bir cadde bugün hâlâ bu adı taşımaktadır. Dönemin devlet adamlarından Arabacı Ali Paşa, Amcazâde Hüseyin Paşa ve Defterdar Ahmet Paşa'nın bahçe ve saraylarının da bulunduğu bu semtin 18. yüzyıl başlarında da canlılığını koruduğunu, Edirne'nin câzip mekanlarından biri olarak devam ettiğini Edirneli Fâiz'in şu beytinden anlamaktayız.

⁵⁹ Osman Nuri PEREMECİ: a.g.e., 6.

⁶⁰ Osman Nuri PEREMECİ: a.g.e., 23.

⁶¹ Osman Nuri PEREMECİ: a.g.e., 23.

⁶² M. Tayyib GÖKBİLGİ: *Edirne Şehrinin Kurucuları*, Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan kitabı, (Ankara, 1965), 161.

Çıúan Buçukdepe úaârına ref ëidüp bâki

Temâm mertebe añlar úuãýr-ı eflâki

(Mt. 92)

Köklü bir şehir olan Edirne, Osmanlı Devleti zamanında “Bilâd-ı Selâse” den biridir⁶³. Başta İstanbul olmak üzere Edirne ve Bursa bu isimle anılırdı. Osmanlı Devleti’ne başkentlik yapmış olan Edirne’de pek çok tarihi bina, medrese, türbe ve zaviye yaptırılmıştır. Edirneli Fâiz, Edirne’de en çok ziyaret edilen ve ırağlı türbelerden olan Hâcî Baba türbesini ziyaret etmenin manevi yönden kazançlı bir iş olduğunu belirtir ve bu ziyareti Kâbe’yi ziyaret etmeye benzetir.

İsterseñ eger Kaèbe-i âidú içre ãafâı

Saèy eyle ziyâret idegör Óâci Babayı

(Mt. 90)

Edirne’de Zindanî Baba Zâviyesi’nin yakınında yapılan bir çeşmeye Edirneli Fâiz tarih yazmış ve hayır sahibine dua etmiştir.

Bu mübârek câıı ióyâ eyledi

Himmetiyle oldı bu zibâ-sebil

(Kt. 70/2)

Leõõetine reşk idüp eyler nigâh

⁶³ Hamit Sadi SELEN: *Yazma Cihannümâ’ya Göre Edirne Şehri*, Edirne’nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan kitabı, (Ankara, 1965), 303.

Dide-i óasretle èayn-ı selsebıl

(Kt. 70/3)

Teşneler nış eyleyüp itsün duèÀ

Vire ãÀóib-i òayra Óáu ecr-i cezıl

(Kt. 70/4)

Seyr idüp FÀéıø didi tÀrìòini

Menbaè-ı Kevâer sebıl-i bî-èadıl

(Kt. 70/5)

1704'te Edirne'de öldürülen ve hayatı siyasî çekişmelerle geçen Şeyhülislam Feyzullah Efendi'ye ve oğlu Fethullah Efendi'ye Edirneli Fâiz'in yazdığı şiirler, onun zamanın din ve devlet adamlarına yakın olduğunu, etrafında cereyan eden bazı siyasi hadiselerde taraf tuttuğunu göstermektedir. Peremeci'nin belirttiğine göre Avcı Sultan Mehmet'in padişahlıktan indirilmesinden sonra Edirne'de şeyhülislam olan, daha sonra bu makamdan alınarak Erzurum'a sürgün edilen Feyzullah Efendi II. Mustafa'nın tahta gelmesiyle tekrar şeyhülislamlığa getirildi. Devlet işlerine çokça karışan, yakınlarına ve oğullarına yüksek pâyeler veren Feyzullah Efendi'nin bu etkinliğinden rahatsız olanlar gün geçtikçe çoğalmıştı. Padişah II. Mustafa'nın da İstanbul'u bırakarak Edirne'de oturmasıyla Feyzullah Efendi ipleri iyice eline alma imkanı bulmuştu. Bu gelişmelerden hoşnut olmayan İstanbul halkı tarihte Edirne Vakası denilen ihtilali gerçekleştirdiler. İhtilalciler Edirne'de Bitpazarı denilen meydanda Şeyhülislam Feyzullah Efendi'yi katlettiler. Cesedi Tunca nehrine atılan Feyzullah Efendi yine Peremeci'nin belirttiğine göre onu sevenler tarafından bilâhare Tunca

nehrinden çıkarılarak Sitti Sultan Camisi civarındaki Mevlâna Abdülkerim mektebinin avlusuna gömülmüştür. Fakat onun mezar taşına rastlanamamıştır⁶⁴. Edirneli Fâiz'in siyasî hadiselerin bu kadar içinde bir şahsiyeti şiirinde övmesi aralarında bir yakınlığın bulunduğunu düşündürmektedir. Edirneli Fâiz'e göre Feyzullah Efendi irfan ehlinin baş tacıdır. Onun iyilikler kitabının eksigi yoktur, insanların en şerefliilerinden ve üstünlerindendir. Edirneli Fâiz "Der-SitÂyiş-i Müftil-EnÂm Es-Seyyid Feyzullâh Efendi Eş-Şehid Raómetullah-i èAleyhi'r-Raóme" başlıklı kasidesinde Feyzullah Efendi'yi övmektedir.

CenÂb-ı òÂce-i şÂh-ı cihÂn müftî-i dîn
Ki òÂk-i dergehidür kuóli àayn-i aèyÂnuñ

(K 5/9)

Fürÿà-ı mihr-i HüdÂ nÿr-ı cebhe-i taúvÂ
Güzin ü eşrefi èiffetle nevè-i insÂnuñ

(K 5/10)

Şerif-i saèd-eàer seyyid-i daúú-naôar
KemÂl-i faølile ser-tÂc-ı ehl-i èirfÂnuñ

(K 5/11)

KitÂb-ı faøl-ı na nisbetle cüzéi nÂk-ıâdur
Naôar olinsa nüh evrÂú-ı çarò-ı gerdÂnuñ

(K 5/12)

⁶⁴ Peremeci Osman Nuri PEREMECİ: a.g.e., 135.

Miyânı şemse-i zer-cild-i Âsmânîdür
O tuðfe nüsdâya mihr-i sipîhr-i devrânûñ

(K 5/13)

Hümâyı himmeti vâir ise oldı sâye-fiken
Ki oldı baðtı hümâyın-ı müstemendânûñ

(K 5/14)

Şair Feyzullah Efendi'nin oğlu Fethullah Efendi'ye de bir medhiye yazmış, divanının tarihler bölümünde de onu metheden bir şiire yer vermiştir. Ancak Fethullah Efendi'nin hangi devlet görevinde bulunduğu belli değildir. Osman Nuri Peremeci'nin Feyzullah Efendi'nin oğullarıyla ilgili söylediği “O, büyük oğluna Şeyhülislamlık pâyesi verdirmiş, ikinci oğlunu Kazasker, üçüncü oğlunu şehzadeler hocası, dördüncüsünü yine büyük bir ilmiye mansıbına koydurmuş...”⁶⁵ sözlerinden hareketle Fethullah Efendi'nin Feyzullah Efendi'nin büyük oğlu olduğunu tahmin etmekteyiz. Edirneli Fâiz, Fethullah Efendi için yazdığı kasidede onu şu beyitlerle övmektedir:

Cenâb-ı ââret-i maðdÿm gül-i Şerif-i âasib
Ki öüsn-i òulú keriminden ietiôârda gül

(K 6/8)

Gül-i ôadiúa-i devlet-Naûib efendi kim
âubârdur ki pâk ile iftiôârda gül

(K 6/9)

⁶⁵ Peremeci Osman Nuri PEREMECİ: a.g.e., 134.

Gören gül-i edeb ü faøl-ı pür-îarâvetini
Daði açılmadı dir böyle bu èayârda gül

(K 6/10)

Seóâb-ı himmeti ger olmasa îarâvet-baòş
Cihânda böyle olur mıydı iştiâda gül

(K 6/11)

Bahâr-ı menûabetâ feyø-bâd-ı luifuñ ile
Biter zemîn-i emel gibi şyrezârda gül

(K 6/12)

Duèâm odur ide Óaú èömr ü devletüñ efzÿn
Hemîşe gül gibi gülzâr-ı rÿzgârda gül

(K 6/13)

äafâ-yı kalb ile seyreyle bââ-ı èâlemde
Niââr-ı òâk-i rehüñ ola reh-güzârda gül

(K 6/14)

Edirneli Fâiz, Fethullah Efendi'yi başka bir şiirinde şu beyitlerle
övmektedir:

ÓabbeõÀ bi-naôir-i gerdýna
Seyrde àÀlib idi gerdýna

Úande èazm itse irişür fil-óÀl
Aña der-pey saèÀdet ü iúbÀl

Maülaè-1 neyyir-i devletdür bu
Medòal-i burc-1 saèÀdetdür bu

TÀze ezhÀr-1 nuúýşı her Àn
Gül-i cennet gibi nÀ-dide òazÀn

(Ms. 69)

Edirneli Fâiz, Edirne'nin önemli isimlerinden ve dönemin sadrazamlarından Ali Paşa'ya da bir kaside yazmıştır. Tersane emini, defterdar, Kıbrıs ve Trablus-Şam valiliklerinden sonra 1694'te sadrazam oldu. II. Ahmet'in ölüp yerine II. Mustafa'nın geçmesinden sonra aleyhinde söylenen sözlerle önce sadrazamlıktan alındı, ardından 1695'te öldürüldü. Edirne'de Kasım Paşa mezarlığına gömüldü⁶⁶. Edirneli Fâiz "kalem" redifli kasidesinde Ali Paşa'yı övmektedir.

Añduúça bezm-i cevriñ o ãadr'ül-efÀluñ
Raúã idüp elde şevú ile eyler naàam úalem

(K 7/13)

⁶⁶ Osman Nuri PEREMECİ: a.g.e., 151.

Anuñ hemişe dest-i şerîfinde Fâizüñ
 Seyf-i âdâlet ile bula dem-üadem üalem

(K 7/14)

Hem-vâre devleti ola günden güne füzÿn
 Öayr ile bula mebd-i vehm-muôteşem üalem

(K 7/15)

Edirneli Fâiz, Vezir Süleyman Paşa'nın yüzüğünün güzelliğini anlatırken Süleyman peygamberin mührüne telmihte bulunmaktadır.

Olur elbetde naûş-ı dil-keşinüñ deng ü öayrânı
 Gören güllerle zîb ü zînet-i mühr-i Süleymânı

(Mt. 91)

II. BÖLÜM

EDİRNELİ FÂİZ DİVANI

A. Nüshaların Tanıtılması

Saadettin Nüzhet, Edirneli Fâiz Divanı'nın görebildiği üç nüshasından söz eder (İstanbul Üniv. Kütp. 2881 ve 391 ile Millet Kütp. Ali Emiri Kit. 319)⁶⁷. Ayrıca Murad Molla Kütüphanesi, Lala İsmail Kitapları arasında, 741 nolu mecmuada, şairin kendi el yazısı ile kaydedilmiş bazı şiirleri olduğunu belirtir. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nde, Divanının İstanbul kütüphanelerinde altı nüshası olduğundan söz edilir. En sağlam olanlarının Millet kütüphanesindeki üç nüsha olduğu vurgulanır. (Ali Emîrî: 2881, 5562/3 ve 391/9). Bunlardan başka Atıf Efendi 2116/2, Murad Molla 741 ve Millet 397/2 nüshaları sayılır⁶⁸.

Ancak biz tespit ettiğimiz yedi adet Edirneli Fâiz Divanı nüshasının kütüphaneler arasında yer değiştirdiğini belirledik. Bugün söz konusu nüshaların bulunduğu kütüphaneler ve kayıt numaraları şöyledir: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. 2881, T. 5562 ve T. 391/9. Süleymaniye Kütüphanesi Atıf Efendi Kitaplığı T. 2116/2. Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Kitaplığı T. 397/2. Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Efendi Kitaplığı Manzum Eserler Kısmı T. 319. Süleymaniye Kütüphanesi Murad Molla Kitaplığı T. 741.

1. Karşılaştırmada Kullanılan Nüshalar

a. (1) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. 2881

⁶⁷ Saadettin Nüzhet ERGUN: a.g.e., C. III, 1421.

⁶⁸ Dergah Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: *Fâiz Maddesi* (İstanbul, 1985), C. III, 148.

Bu nüshada, 1'i tevhid 2'si na't ve 4'ü medhiye olmak üzere 7 kaside, 16 gazel ve 14 tarih vardır.

Baş: Sineñi sad-pAre eyle ðançer-i tevóid ile

Yaú kebAbAsÀ vüçyduñ aòker-i tevóid ile

Son: Ol demi yAd eyle kim mülóaú olursın anlara

Her geçenden sen de eylersin recA-yı FAtióÀ

İst. th. H. 1197/1753-4 Yzn. Alizâde Mustafa Edirnevî

Md. ta.: 17 yk 219x145 – 195x94, talik yazı, 17 satır, sarı Avrupa kağıt, kırmızı şirazeli, bakır yıldız ciltli, kahverengi meşin zencirekli.

Başta kütüphanenin resmî mührü ile Üçüncü Daire tahsilat kâtibi Mustafa yazılı diğer bir mühür vardır.

b. (İ2) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. 391/9

Bu nüshada, 1'i tevhid, 1'i na't ve 3'ü medhiye olmak üzere 5 kaside, 47 gazel, 12 kıta, 12 beyit ve 19 tarih vardır.

Baş: Sineñi sad-pAre eyle ðançer-i tevóid ile

Yaú kebAbAsÀ vüçyduñ aòker-i tevóid ile

Son: Maózÿn olub didüm aña tÀrìò Àh ile

Òuld-i berin cÀy ola Seyyid Muóammed'e

Mad. ta.: 214x137. 19 satır. Talik yazı. Kırmızı şirazeli, etrafı meşin ebrî kağıt ve ciltli.

Mecmuanın başında kütüphanenin resmî damgası basılı ve Kâtibzâde Elhac Mustafa adına bir temellük kaydı yazılıdır. Bu eser içinde bulunduğu mecmuanın 62. varağından başlar 78. varağına kadar devam eder.

c. (P) Pertev Paşa Kütüphanesi T. 397/2

Bu nüshada 1'i tevhid, 1'i na't ve 4'ü medhiye olmak üzere 6 kaside, 49 gazel, 8 kıta, 9 matla ve 3 tarih vardır.

Baş: Sîneñi sad-pÂre eyle ðançer-i tevôid ile

Yaú kebÂbÂsÂ vücyduñ aòker-i tevôid ile

Son: Bu şeş cihetden idince güöer didüm târîð

MaúÂmı cennet ola MuâiafÂ Efendi'nüñ

Mad. ta.: 213x125. talik yazı, 17 satır, sarımtırak aharlı kağıt, arkası meşin cilt ve üstü ebrî kağıt kaplı.

Başta Selimiye tekkesinin vakıf mührüyle kütüphanenin vakıf mührü basılı ve eser, içinde bulunduğu mecmuanın, 21 ila 35. varakları arasında yer alır.

d. (L) Murad Molla Kütüphanesi Lala İsmail Kitapları T. 741

Bu nüshanın sadece CD kayıtlarını elde edebildiğimizden bir çok özelliğini tespit edemedik. Ayrıca, şairin şiirleri nüshada karışık bir haldedir. Mecmua 12 varak olup tek bir yazı tipi özelliği göstermemektedir. Nüsha ile ilgili kütüphane numarasına Sadettin Nüzhet ERGUN'un Türk Şairleri Ansiklopedisi'nden ulaşılmıştır.

2. Karşılaştırmada Kullanılmayan Nüshalar

a. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. 5562/3

Bu nüshada, 4'ü bitmemiş 38 gazel ve 6 beyit vardır.

Baş: İrişdi mevsim-i gül faâlıdur gülsitÂnuñ

NevÂ-yı dil-keşini diñle èandelibÂnuñ

Son: Çıkıp Buçuúdepe Úaârına refê idüp bÂkî

TemÂm mertebe añlar úuãýrı eflÂkî

Mad. ta.: 224x18. Talik yazı, 21 satır, aharlı abâdî kağıt, kırmızı şirazeli, yıldızlı kahverengi meşin cilt.

Eser, bulunduğu mecmuanın 81-90. varakları arasında yer alır. Başında kütüphanenin resmî mührü vardır.

b. Atıf Efendi Kütüphanesi T. 2116/2

Bu nüshada biri na't, biri tevhid ve biri medhiye olmak üzere 3 kaside, 51, gazel, 6 rübâî, 3 matla ve 16 tarih vardır.

Baş: Sineñi sad-pÂre eyle ðançer-i tevóid ile

Yaú kebÂbÂsÂ vücyduñ aòker-i tevóid ile

Son: Didi giryÂn olaraú fevtine FÂ'io tÂrîò

CÂygÂhuñ ola äÂlió Çelebi èarş-ı berîn

Mad. ta.: 202x125. talik yazı, 17 satır, abâdî kağıt, kırmızı şiraze, kahverengi meşin cilt ve şemseli, miklepli.

İçinde bulunduğu mecmuanın 22-39. varakları arasındadır. Mecmuanın başında numarasız bir varakta Vâsıf'ın iki beyti ve Atıf Efendi'nin vakıf mührü vardır.

c. Ali Emîrî T. 319

Bu nüshada 49 gazel, 2 matla ve 11 müfred vardır.

Baş: NevÂya başla çemende gel ey hezÂr-ı âarib

FiâAn u nÂle gerekdür hemişe kÂr-ı âarib

Son: DÂmÂn-ı pÂkine eli çün irmedi gülün

FeryÂdı çÂk-ı perde-i ôÂb itdi bülbülün

Mad. ta.: 202x152. Nesih yazı, 19 satır beyaz Avrupa kağıt, kırmızı şiraze, üst taraf kırmızı cilt ve arkası bez.

İlk varakta Ali Emîrî'nin vakıf kaydı ve Yirmisekiz Mehmed Çelebi'ye âit temellük kaydı.

B. Tenkitli Metnin Hazırlanmasında Takip Edilen Yol Ve Şecere

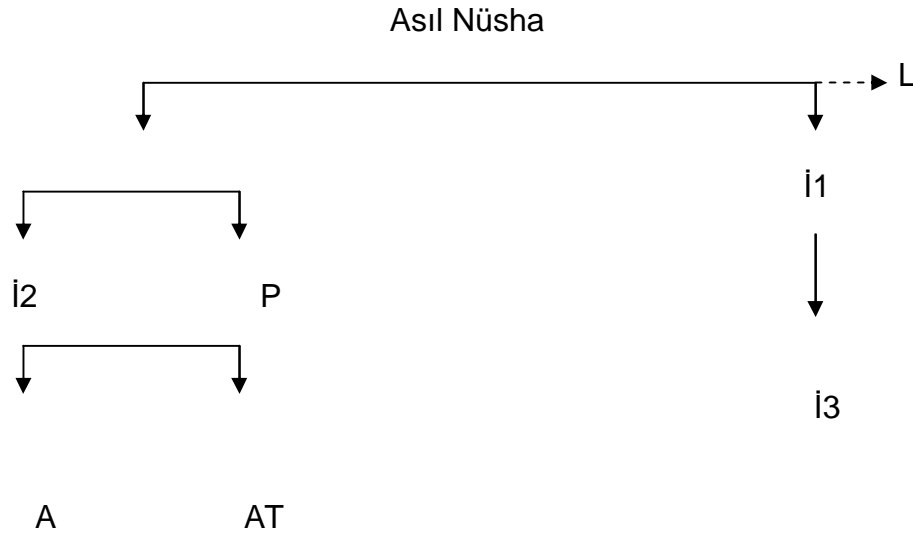
Yukarıda nüsha tavsiflerinde de görüldüğü gibi yazamalar arasında müellifin elinden çıkmış tam bir divan nüshası yoktur. Her ne kadar Saadettin Nüzhet Murad Molla Kütüphanesi Lala İsmail kitapları arasındaki mecmuanın içindeki bazı şiirlerin şairin kendi el yazısıyla yazıldığını söylese de bunu doğrulayacak ciddi bir delile rastlamadık. Böyle dahi olsa, söz konusu nüsha, diğer nüshalara göre oldukça eksiktir. Böylece bu nüshanın, hem diğer nüshalara göre oldukça eksik olması, hem de en tam nüshada dahi olmayan bazı şiirleri barındırması açısından, şairin divanını oluşturmadan önce kullandığı bir karalama defteri olduğu düşünülebilir.

Elimizdeki nüshaların istinsah tarihleri belli olmadığından nüshalar arasında bir eskilik-yenilik sıralaması yapmamız da mümkün görülmemektedir. Muhteva açısından baktığımızda, İ2 nüshası en tam nüsha olarak görülmektedir.

Metin oluşturulurken dikkate alınan nüshaları dikkatle incelediğimizde, İ2 ve P nüshalarının şiir sayısı (muhteva) bakımından birbirine oldukça yakın

olduğu görülmektedir. Bunların bilinmeyen bir asıl nüshadan geldiği düşünülebilir. İ1 nüshası ise, gazel bakımından söz konusu nüshalara göre eksik olsa da kaside ve tarihler açısından hem daha hacimli hem de daha fazla nüsha farklılığı göstermektedir. Bu sebepten bu nüshanın, asıl nüshadan istinsah edilmiş olduğu düşünülebilir. L nüshası ise daha önce de belirttiğimiz gibi müsvedde nüsha ya da şairin ilk dönem şiirlerini içeren bir nüsha olma ihtimali taşımaktadır.

Metin oluşturulurken dikkate alınmayan nüshalara baktığımızda Ali Emîrî ve Atıf Efendi nüshalarının İ2 ve P'nin; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesindeki 3. nüshanın ise İ1 ile aynı grupta olduğu ona bakılarak oluşturulan eksik bir nüsha olduğu söylenebilir. Kullanılmayan üç nüshayı A, AT ve İ3 olarak sembollersek şöyle bir şecere şeması oluştuğunu söyleyebiliriz:

Yukarıda belirtilen gerekçeler doğrultusunda metin oluşturulurken İ1, İ2 ve P nüshalarından istifade edilmiştir. Herhangi bir nüsha tek başına esas alınmamıştır. En uygun varyantlar tercih edilmiş, diğerleriylese aparatta gösterilmiştir. Her bakımdan yanlış olan, müstensikten kaynaklanan yanlışlıklar ise gösterilmemiştir.

C. *Transkripsiyon Sistemi Ve Metin Tespiti*

Hem inceleme, hem metin kısmında transkripsiyon işaretleri kullanılmıştır. Uygulanan transkripsiyon sistemi şöyledir:

ا a â	ض ê, ø
ث á	ط ù
ح ó	ظ ô
خ ò	ع è
ذ õ	غ à
ص ã	ق ú
ء é	ك ñ

Bunun dışında uygulanan diğer yazım kurallarıysa şöyledir:

- Vâv-ı Madûleler italik yazılmıştır.
- Atıf vavları ses uyumuna göre okunmuştur.
- Farsça birleşik adlar ve sıfatlar arasına ince çizgi konmuştur.
- Fiilden türeyen Farsça son ekler çizgi ile ayrılmış, fiilden türemeyenler ise bitişik yazılmıştır. Örnek: meded-res, kebâbâsa vbg.
- Metinde başlık ve özel adlar dışında büyük harf kullanılmamıştır.

- f. Çeviri yazıda birliği sağlamaya yönelik olarak, Prof. Dr. İsmail Ünver'in DTCT Türkoloji Dergisi'nde 1993 yılındaki konuyla ilgili makalesine uyulmuştur.
- g. Vezin gereği zihaf yapılması gereken kelimelerde uzun vokal kısa yazılmamış, kelimenin aslına sadık kalınmıştır.

III. BÖLÜM

EDİRNELİ FÂİZ DİVANI KARŞILAŞTIRMALI METNİ

1-Güftâr-ı Fâeio-i Muâüfa Efendi el-Müderrişü'l Edirnevî Der-Tevóid-i Bârî èAzz ve Celle⁶⁹

fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilün

[İ11b] [İ21b] [p 1b] Sineñi āad pAre eyle òançer-i tevóid ile

1 Yaú kebÀbÀsÀ vücyduñ aòker-i tevóid ile

2 CÀnib-i Óaú'dan dilerseñ kim ire býy-ı viãÀl
CÀn meşÀmmın úıl muèaüar èanber-i tevóid ile

3 VÀdi-i⁷⁰ āafletde úalma mÀ-sivÀya dil virüp
èÁzim-i rÀh-ı hüdÀ ol reh-ber-i tevóid ile

4 Cife-i dünyÀya meyl itme āaúın kerkes gibi
ÙÀeír-i úuds ol er iseñ şeh-per-i tevóid ile

5 Úuvvet-i èışú ile FÀeio mÀlik-i mülk-i dil ol
Nefs ü⁷¹ şeyüÀna hücým it leşker-i tevóid ile

2- Der-Naèt-ı Şerif èAleyhisselam⁷²

⁶⁹ Güftâr-ı Fâeio-i Muâüfa Efendi El-Müderrişü'l Edirnevî Der-Tevóid-i Bârî èAzz ve Celle] Der-Tevóid-i Bârî èİzz (ü) ismehü İ2 Divân-ı Fâeio-i Edirnevî P

⁷⁰ vÀdi-i] vÀdi P

⁷¹ nefs ü şeyüÀn] nefs-i şeyüÀn İ1 İ2

mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün

- 1 Fűrÿzan oldu çün nÿr-1 cebinün yÀ ResÿlallÀh
ØiyÀ-baðş oldu şemè-i şerè ü dinün yÀ ResÿlallÀh
- 2 Senünle iftiðÀr eyler gürÿh-1 enbiyÀ sensin
ŞehenşÀhı risÀlet kişverinün yÀ ResÿlallÀh
- 3 Sürerdüm rÿyımı āad iştıyÀú-1 derd-i hasretle
Göreydüm dergeh-i devlet-úarınun yÀ ResÿlallÀh
- 4 áaraø earø-1 èubÿdiyyetdür ancaú yoðsa sulūAnum
Ne mümkindür edÀ naèt-i güzınun yÀ ResÿlallÀh
- 5 Faúirün derdmendün dergehün sÀèillerindendür
Úuluñ FÀéio àulÀm-1 kemterinün yÀ ResÿlallÀh

3- Diğer Naèt-1 Nebi èAleyhi'āāalÀt ü VesselÀm⁷³

mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün

- 1 Der-i lutfun melÀō-1 òalk-1 èÀlem yÀ ResÿlallÀh
Gürÿh-1 èÀcizÀna sensin eróam yÀ ResÿlallÀh

[İ12a] [İ2 2a] Úuāÿrın yÀd idüp şemşir-i āamla çÀk⁷⁴ olan diller

⁷² Der-Naèt-1 Şerif èAleyhisselam] Der-Naèt-1 Nebi èAleyhisselÀm İ2 -P

⁷³ Der-Naèt-1 Şerif èAleyhisselam] -İ2 -P

2 CenÂbuñdan umarlar cümle merhem yÂ ResÿlallÂh

[P 2a] Seni úldı CenÂb-ı Óaøret-i BÂri saèÂdetle

3 RisÂlet taôtına⁷⁵ şÂh-ı mükerrem yÂ ResÿlallÂh

4 CemÂl-i pâk-meéÂlüñ görmek ister dide-i FÂciø

Döker öñn-Âbe-i óasret dem-Â-dem yÂ ResÿlallÂh

4- Der-Vasf-ı òÂnúÂh-ı Şeyò èAbdülúÂdir-i GeylÂni èAleyhi Raómetü'l BÂri⁷⁶

mefÂeilün mefÂeilün mefÂeilün mefÂeilün

1 Zihî cÂy-ı mübÂrek mehbîü-i envÂr-ı YezdÂni

Zihî devlet-serÂy-ı ûÂlibÂn-ı feyø-i SübóÂni

2 Zihî bÂâ-ı maèÂrif feyø-baòş-ı ûÂlib-i maènÂ

SezÂdur dirsem aña ehl-i èirfÂnuñ debistÂni

3 ÔoşÂ gülşen gül-i âad-berg anda óalúa⁷⁷-i tevóid

Ki ôÂkirlerdür anuñ èandelibÂn-ı òoş-elóÂni⁷⁸

4 MaúÂm-ı şÂh-ı evreng-i velÂyet server-i èÂlem

CenÂb-ı áavâ-ı Aèôam yaèni Muóyiddin-i GeylÂni

⁷⁴ çÂk] yÂd İ2

⁷⁵ risÂlet taôtına] risÂlet-i taòta P

⁷⁶ Der-Vasf-ı òÂnúÂh-ı Şeyò èAbdülúÂdir-i GeylÂni èAleyhi Raómetü'l BÂri] Der-Vasf-ı òÂnúÂh-ı Şeyò èAbdülúÂdir-i GeylÂni İ2 -P

⁷⁷ óalúa] óalúa İ2 P

⁷⁸ elóÂni] elòÂni P İ1

- 5 Yüzün⁷⁹ sür òAk-i dergÀhına FÀéiø óaøret-i şeyòüñ
Kerem âÁóibleri zirÀ esirger derdmendÀnı

5- Der-SitÀyiş-i Müfti'l-enÀm es-Seyyid FeyøullÀh Efendi Eş-Şehid Raómetullah-i
èAleyhi'r-Raómeti ve'l-àufrÀn⁸⁰

mefÀèilün feèilÀtün mefÀèilün feèilün

- [İ2 2b] İrişdi mevsim-i gül faālıdur gülistÀnuñ
1 NevÀ-yı dil-keşini diñle èandelibÀnuñ
2 HezÀr naàme-zen-i şevú-i bezm germ-À-germ
Düzeldi dÀéiresi òayli⁸¹ verd-i òandÀnuñ
3 MiàÀl-i deste-i gül bir yire gelür ôurafÀ
äalÀ-yı èıyş gelür şimdi äavtı müràÀnuñ
4 NihÀl-i òuşk bile şimdi tÀze gül virdi
Bu demde tÀ okudur feyøi ebr-i nisÀnuñ
5 Çemende micmere-i àonce-i güli seyr it
İçinde berg-i gül-i Àlı Àteşi anuñ
6 Şeh-i bahÀr ider bezm-i gülşeni tebòir
BenefşezÀrı degül belki dýdıdur anuñ

⁷⁹ yüzün] sözün P

⁸⁰ Der-SitÀyiş-i Müfti'l-EnÀm Es-Seyyid FeyøullÀh Efendi Eş-Şehid Raómetullah-i èAleyhi'r-Raóme] Der-SitÀyiş-i Müfti'l-EnÀm es-Seyyid FeyøullÀh Efendi Eş-Şehid İz -P

⁸¹ òayli] óayli P

- [P 2b] 7 İrişdi müjde-i teşrifi⁸² var ise⁸³ bÀàa
 äabÀyile o gül-i bÀà-1 faøl ü⁸⁴ èirfÀnuñ
- [İ12b] 8 Gül üzre jÀle degül derledi óicÀbındañ
 Úudÿmun⁸⁵ işidicek ol òad bu zì-şÀnuñ
- 9 CenÀb-1 òÀce-i şÀh-1 cihÀn müfti-i dîn
 Ki òÀk-i dergehidür kuól⁸⁶ èayn-i aèyÀnuñ
- 10 Fürÿà-1 mihr-i HüdÀ nÿr-1 cebhe-i taúvÀ
 Güzîñ ü eşrefi èiffetle nevè-i insÀnuñ
- 11 Şerif-i saèd-eàer seyyid-i daúû-1-naôar
 KemÀl-i faøl ile ser-tÀc⁸⁷ ehl-i èirfÀnuñ
- 12 KitÀb-1 faølına nisbetle⁸⁸ cüzéi nÀkîâdur
 Naôar olınsa nüh evrÀúı çarò-1 gerdÀnuñ
- 13 MiyÀnı şemse-i zer-cild-i ÀsmÀnidür
 O tuòfe nüsòaya⁸⁹ mihr-i sipihr-i devrÀnuñ
- 14 HümÀ-yı himmeti vÀr ise oldı sÀye-fiken

⁸² müjde-i teşrifi] müjde-i gül p

⁸³ var ise] irişdi P

⁸⁴ faøl u èirfÀnuñ] faøl-1 èirfÀnuñ İ2 P

⁸⁵ úudÿmun] úudÿmuñ İ2 P

⁸⁶ kuólı] kuól İ1

⁸⁷ tÀcı] tÀc P

⁸⁸ nisbetle] göre İ2

⁸⁹ nüsòaya mihr] nüsòa-i mihr P

Ki oldı baòtı hüMÄyÿn-ı müstemendÄnuñ⁹⁰

15 BahÄr menúabetÄ bezm-i midóatuñda n'ola
Olursa bülbül-i dil şevú ile àazel-òÄnuñ⁹¹

16 Dil oldı şifte-i kÄkül-i perişÄnuñ
èAúıl rübÿde-i şÿòì o⁹² çeşm-i fettÄnuñ

[İ2 3a]17 SipÄh-ı fitne esir-i çeh-i zeneòdÄnuñ
ÚumÄş-ı al-i kirişme metÄè-ı dükkÄnuñ

18 äabÄó-ı vaála şeb-i⁹³ hicre itdiler imÄ
ØiyÄ-yı nÿr-ı ruòuñ zülf-i èanber-efşÄnuñ

19 TemÄm revnaúını şimdi buldı gülşen-i óüsñ
Yaraşdı ol ruò-ı al üzre òaüì-ı reyóÄnuñ⁹⁴

20 Úutardı sinesini èÄşıú ey kemÄn-ebrÿ
Úalaydı dilde⁹⁵ cigerde òadeng-i müjgÄnuñ

21 Bu şier-i tÄze gül-i gülşen-i ìabièatdür
Ki itdi anı şiküfte nesim-i íósÄnuñ

⁹⁰ baòtı hüMÄyÿn-ı müstemendÄnuñ] bülbül-i dil şevú ile àazelòÄnuñ İ1

⁹¹ BahÄr menúabetÄ..... àazelòÄnuñ] -İ1

⁹² şÿòì o çeşm] şÿòì çeşm İ1 şÿòì-i çeşm İ2

⁹³ şeb-i hicre] şeb ü hicre P

⁹⁴ reyóÄn] reyòÄn P

⁹⁵ dilde cigerde] dil cigerde P

- 22 Õidiv-i mihr-eâerÂ serverÂ bihîn güherÂ
 EyÂ vücÿdı olan maóø-ı luüf-ı YezdÂn'ıñ
- [P 3a] 23 Esirge FÂéio-i bi-çÂreyi de kim beridür
 [İ13a] Úadimi luüfıña muètÂd derd-mendÂnuñ
- 24 Esir-i óücre-i âamdur úalur o suòte-dil
 İrişmez ise bahÂriyye luüf u⁹⁶ iósÂnuñ
- 25 Faüire úayd-ı èiyÂl⁹⁷ oldı pÂy-bend⁹⁸-i èaôim
 Olurken èÂlem-i ıılÂúda âenÂ-òÂnuñ
- 26 Yeter úo şekveyi⁹⁹ başla duèÂya âam çekme
 Senüñle¹⁰⁰ baós idemez baòt-ı nÂ-be-sÂmÂnuñ
- 27 Kemine bende-i¹⁰¹ dergÂhısın bióamdillÂh
 Bu luüfı saña yetişmez mi Rabb-i RaómÂnuñ
- 28 MüdÂm bezmüñe zînet vire gül-i iúbÂl
 Geçe hemişe âafÂ-yı dil ile her Ânuñ
- 29 Vücÿd-ı kÂmiliñi hıfô ide òaùÂlardan
 CenÂb-ı óaøret-i bÂrî ola nigh-bÂnuñ

⁹⁶ luüf u iósÂnuñ] luüf-ı iósÂnuñ P

⁹⁷ èiyÂl] èayÂn İ1

⁹⁸ pÂybend] pÂ-bend İ1

⁹⁹ şekveyi] şekve P

¹⁰⁰ senüñle] senün P

¹⁰¹ bende-i] bende İ1

6- Der-SitÂyiş-i NÂûbü'l-Eşrâf SÂbîû Maödÿmu's-Şehîd es-Seyyid Feyoullâh Efendi¹⁰²

mefÂeilün feèilÂtün mefÂeilün feèilün

- 1 èAceb mi èarø-1 cemÂl itse sebzezÂrda gül
Ki buldı neşv ü nemÂ devlet-i bahÂrda gül
- 2 ZamÂn-1 òevú ü ùarabdur sezÂ degül mi eger
Olursa cÂm-âifat¹⁰³ dest-i iètibÂrda gül
- 3 Úoma bu demde gül-i¹⁰⁴ cÂmı elden ey sÂûi
Ne deñlü añlata¹⁰⁵ fikr it dem-i bahÂrda gül
- [İ2 3b] 4 NihÂl-i úaddüñe dil-dÂde serv-i bÂà ammÂ¹⁰⁶
Güler cemÂlüñe şevú ile intiôÂrda gül
- 5 MiâÂl olurdı¹⁰⁷ gül-i òalú-i pÂk-dÂvere ger
Úalaydı öüsn ü ùarâvetle bir úarÂrda gül
- 6 Ümid-i òÂk-i¹⁰⁸ rehiyle çeşm-güşÂ nergis
PeyÂm-1 maúdemine dÂéim inüôÂrda gül

¹⁰² Der-SitÂyiş-i NÂûbü'l -Aèraf SÂbîû Maödÿm-uş-Şehîd Es-Seyyid Feyoullâh Efendi] áazel-i müöeyyel berÂ-yı naûbü'l-eşrâf es-seyyid Fetóullah Efendi İ2 -P

¹⁰³ âifat] âaf P

¹⁰⁴ gül-i] güli İ1

¹⁰⁵ añlata] añlasa P

¹⁰⁶ ammÂ] ey mÂh İ2

¹⁰⁷ MiâÂl olurdı..... úararda gül] -İ1 -İ2

¹⁰⁸ Ümid-i òÂk..... inüôÂrda gül] -İ1 -İ2

- 7 Naôir olur mı gül-i bÂà şehir-i Edrine'ye
Bu demde FÂéiø¹⁰⁹ olur gerçi her diyÂrda gül
- 8 CenÂb-ı óaøret-i maòdÿm gül-i Şerif-i óasib
[P 3b] Ki óüsn-i òulú-ı keriminden iètiðÂrda gül
- 9 Gül-i óadiúa-i devlet Naúib efendi kim
áubÂrdur ki pÂk ile¹¹⁰ iftiðÂrda gül
- 10 Gören gül-i edeb ü faøl-ı pür-iarÂvetini
Daði açılmadı dir böyle bu èayÂrda gül
- [İ13b] 11 SeóÂb-ı himmeti ger olmasa iarÂvet-baòş
CihÂnda böyle olur mıydı iştiðÂrda gül
- 12 BahÂr menúabetÂ feyø-bÂd¹¹¹-ı luüfuñ ile
Biter zemîn-i emel gibi şÿrezÂrda gül
- 13 DuèÂm odur ide Óaú èömr ü devletüñ efzÿn
Hemîşe gül gibi gülzÂr-ı rÿzgÂrda gül
- 14 äafÂ-yı kalb ile seyreyle bÂà-ı èÂlemde
NiâÂr¹¹²-ı òÂk-i rehüñ ola reh-güzÂrda gül

7- Der-SitÂyiş-i Şehîd èAli Paşa¹¹³

¹⁰⁹ FÂéiø] - P

¹¹⁰ pÂk ile] pÂkiñe P

¹¹¹ bÂd] ebr P İ2

¹¹² niâÂr] miâÂl İ2

mefÿlũ fÀeilÀtũ mefÀeilũ fÀeilũn

- 1 Tià olduàun niôÀma sebeb fehme hem úalem
DivÀn ü deftere naôar eyle úalem úalem
- 2 VÀdi-i iftiòÀrda itsün òırÀm-ı nÀz
Teşrif -i èilmi ile miâÀl-i èalem úalem
- 3 EdnÀ işÀretiyle ider óall-i müşkilÀt
Olmış kilid-i her der-i genc-i óikem úalem
- 4 Var her cihetle òaãmını ifóÀma úudreti
Bir vechile cidÀlde çekmez elem úalem
- 5 Eyler müdÀm ehl-i maèÀrifle güft ü gÿ
Olmış hemişe anuñ içün muóterem úalem
- [İ2 4a]6 N'ola cihÀna dürr ü güher eylese niâÀr
K'olmuş mefÀtió-i der-i genc-i kerem kalem
- 7 Dil-dÀdedür ana mül-i dil-dÀra şübhesüz
Yaşlar döker firÀú ile dem-be-dem úalem
- 8 Olur òamÿş bülbül-i destÀn-serÂy-ı bÀà
Destümde her úaçan kim ider zir ü bÀm úalem

¹¹³ Der-SitÂyiş-i Şehid èAli Paşa] áazel-i Müöeyyel BerÀ-yı äadr-ı aèòam DÀmÀd èAli PÀşÀ-yı Şehid
İ2 - P

9 EyÀ elif midür ki derÿn-1 devÀtda
Olmış aâÀbi içre elif bâ be-hem úalem

[P 4a] 10 Bî-şübhe var ise yine¹¹⁴ kÀtibdedür ôaiÀ
ÔÀhirde gerçi kim görünür müttehem úalem

11 VaââÀf-1 ùabè-1 mÿy-şikÀfÀn-1 dehr iken
EvâÀf-1 Àâafide olur beste-dem úalem

[İ14a] 12 ZirÀ gelince meclis-i faølına lâl olur
èÁlemde gerçi faøl ile olmuş èalem úalem

13 Añduúça bezm-i cevriñ o ãadr'ül-efÀøiluñ
Rauâ idüp elde şevú ile eyler naàam úalem

14 Anuñ hemişe dest-i şerifinde FÀciøÀ
Seyf-i èadÀlet ile bula dem-úadem úalem

15 HemvÀre devleti ola günden güne füzÿn
Ôayr ile bula mebd-i vehm muôteşem úalem

8. áazeliyyÀt-1 Fi Óarfî'l-Baé¹¹⁵

mefÀeilün feèilÀtün mefÀeilün feèilün

¹¹⁴ yine] -İ2

¹¹⁵ áazeliyyÀt-1 Fi Óarfü'l-Baé] ibtidÀ-y1 áazeliyyÀt İ2 -P

- [i2 4b] 1 NevÂya başla çemende gel ey hezÂr-1 âarib
FiâÂn ü nÂle gerekdür¹¹⁶ hemîşe kÂr-1 âarib
- 2 Enîs olursa baña bezm-i âamda bülbül olur
âarib olur yine elbetde âam-güsÂr-1 âarib
- 3 Olursa mihr-i dıraðşÂna ÂsmÂn-1 kemÂl
CihÂnda öerre úadar youúdur iètibÂr-1 âarib
- 4 Şikeste- òÂûr ü nÂ-dide-kÂm perişÂn-dil
Hemîşe böyle geçer böyle rýzgÂr-1 âarib
- 5 ŞehÂ sitemle dil-i FÂéiø'i òarÂb itme
ääúın ki âaña eâer eyler inkisÂr-1 âarib

9- Óarf ü't-TÂé¹¹⁷

mefèylü mefÂèilü mefÂèilü feèýlün

- 1 Olmasa eger mest-i mey-i nÂb-1 maóabbet
ÇÂk itmez idi sînesin erbÂb-1 maóabbet
- 2 DeryÂ-dil olanlarda ara gevher-i èişúı
Her dilde bulunmaz dürr-i nÂ-yÂb-1 maóabbet

¹¹⁶ nÂle gerekdür] nÂleleridür P

¹¹⁷ Óarf ü't TÂé] -i2 - P

- 3 Dil-berde vefÀ dilde āafÀ baòt müsÀeid
Cemèoldı yine bir yire esbÀb-1 maóabbet
- [P 4b] 4 Ebrýları sevdÀsı øaèif itdi vücýdum
KÀr itdi dile tià-i siyeh-tÀb-1 maóabbet
- 5 ÁzÀdelige derd-i àam-1 èıřúı virür mi
[İ1 4b] FÀeiø ne úadar olsa da bi-tÀb-1 maóabbet

10- Óarfü'r-RÀé¹¹⁸

mefÀèilün feèilÀtün mefÀèilün feèilün

- [İ2 5a] 1 Ne dem ki bezme mey-i Àteřin óabÀb gelür
āafÀ virür dile cism-i nizÀra tÀb gelür
- 2 NiyÀz-nÀme ile kýy-1 yÀre gitdi āabÀ
Ne nÀme-berden eāer vÀr ne bir cevÀb gelür
- 3 Derýna fikr-i ruòı tÀb-baòř olur dÀéim
ÒayÀl-i laeli ile çeşmüme řerÀb gelür
- 4 Ne rýzumuzda āafÀ var küdyret-i àam ile
Ne şebde dìde-i èuřřÀú-1 zÀra òÀb gelür

¹¹⁸ Óarfü'r-RÀé] –İ2 -P

- 5 Görince èÀr1ø-1 rengin-i dil-beri FÀéiø
O demde òÀùra āahbÀ-y1 şuèle-tÀb gelür

11. Ve lehu¹¹⁹

mefêylü fÀeilÄtü mefÀeilü fÀeilün

- 1 SÀúi mürüvvet it baña leb-riz-i cÀm vir
Eksüklügime úalma benüm sen temÀm vir
- 2 Bezm-i çemende bÀde-i gül-fÀm1 āun bize
SÀúi biraúma sÀàarı elden müdÀm vir
- 3 Üutsun cihÀn1 şöhet-i èişú u maóabbetüñ
MÀnend-i Úays ey dil-i şÿride nÀm vir
- 4 Ey şÿö-1 bì-vefÀ ne var ināÀfa úÀeil ol
Gördükçe òÀùrum ele al bir selÀm vir
- 5 Silk-i belÀàate geçirüp dürr-i naômuñ1
FÀéiø cevÀhir-i suðana intiôÀm vir

12. Ve lehu¹²⁰

fÀeilÄtün fÀeilÄtün fÀeilÄtün fÀeilün

¹¹⁹ Ve lehu] –İ2 -P

¹²⁰ Ve lehu] –İ2 -P

1 Görmezüz àayli zamÀndur seni ülfet bu mıdur
Ey gül-i bÀà-ı vefÀ bÿy-ı óaúíúat bu mıdur

2 Dir gören ol āanemüñ tÀze òaü-ı ruòsÀruñ¹²¹
Nev-demide çemen-i bÀà-ı melÀóÀt bu mıdur

[P 5a] 3 Ne virürsin bu úadar ìaène-i aâyÀra vücÿd
Ey göñül¹²² kişver-i temkin-i metÀnet bu mıdur

4 Derd-i àam nÿş iderüm diyü nedür feryÀduñ
Ey göñül úÀèide-i bezm-i muóabbet bu mıdur

[İ15a] 5 Meróamet eyle didüm òançerine itdi nigÀh
FÀéiøÀ raóm-i dil-i zÀra işÀret bu mıdur

13. Ve lehu¹²³

mefèylü fÀèilÀtü mefÀèilü fÀèilün

1 èUşşÀú-ı zÀra niçeye dek bu cefÀ yeter
Öldürdi àam bizi yeter ey bì-vefÀ yeter

[İ2 5b] 2 İábÀt-ı cüzé-i lâ-yetecezzÀya Óaú bu kim
Óüccet dehÀn-ı nÀzüküñ ey meh-liúÀ yeter

¹²¹ ruòsÀruñ] ruòsÀrın P İ2 L

¹²² göñül] şeh İ2 P L

¹²³ Ve lehu] –İ2 -P

- 3 Her āubó u şĀm mihr ü meh-i çaròa ey perì
Bì-şek fűrÿà-ı nÿr-ı ruòuñdan øiyĀ yeter
- 4 Maĩlÿba úaĩē-ı silk-i èalĀyıúdadur vuãŷl
ŞĀhid bu óĀle sÿzen-i èĪsĀ saña yeter
- 5 Meşú-ı niyĀza¹²⁴ saèy ide gör her seóer hemĀn
Menzilũne icĀbete tır-i duèĀ yeter
- 6 RĀh-ı rıōĀyı¹²⁵ Òıør'a suéĀl eyledüm didi
Seyl-i sirişk-i didelerũñ reh-nümĀ yeter
- 7 Bì-hÿde kÿşis eyleme bu şÿrezĀrda
FĀéio hezĀr tuòm-i ümĩd ü recĀ yeter
14. Ve lehu¹²⁶

mefèylü mefĀèilü mefĀèilü feèylün

- 1 ÒĀk-i der-i dil-dĀrı o kim müstened eyler
Bir rütbedür ol kim aña èĀlem óased eyler
- 2 äaymaz bizi èĀşıúlarını eylese taèdĀd
AmmĀ sitem ü cevriñi bi-óadd èaded¹²⁷ eyler

¹²⁴ Meşk-i niyĀza...rehnümĀ yeter]-L

¹²⁵ rıōĀyı] rıōĀ-yı P

¹²⁶ Ve lehu] -İ2 -P

¹²⁷ èaded] vaèd İ1 İ2

- 3 Ey şÿö-1 cefÀ-cÿ bu nigÀh-1 àaøab-Àlÿd
Çou èÀulı sergeşte-dil ü bi-òired eyler
- 4 Ditrer göricek cÀm-1 meyün¹²⁸ üstine maòmÿr
Ôan itme görüp raêşesini dest red eyler
- 5 ÁzÀde olur úayd-1 elemden dil-i FÀéiø
[P 5b] Bir gün irişür feyø-i İlÀhi meded eyler

15. **Ve lehu**¹²⁹

fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilün

- 1 Gerçi dil düşmiş yatur çÀh-1 zeneòdÀnındadur
Destümüz ammÀ ser -i zülf-i perişÀnındadur
- [İ15b] 2 Öldürirse dest¹³⁰-i óasretle beni¹³¹ ol bi-vefÀ
èArāa-i maóşerde de destüm giribÀnındadur
- 3 Gerçi òavf-1 òançeri mÀniè meyÀnın úoçmaāa
Virmek AllÀh' uñ gönül devlet-i úaøÀyÀnındadur
- 4 Mihr-i rÿy-1 dil-rübÀdur meclise revnaú viren
Yoòsa ne meyde āafÀ ne cÀm-1 raòşÀnındadur

¹²⁸ meyün] meyin P

¹²⁹ Ve lehu] -İ2 -P

¹³⁰ dest] derd İ2 L

¹³¹ beni] bizi İ1

- 5 ŞÂd-kÂmsın var ise FÂéiø dile teéâir-i şevú
NÂz ile yÂruñ nigÂh-ı çeşm-i fettÂnındadur ¹³²

16. Ve lehu ¹³³

fÂèilÂtün fÂèilÂtün fÂèilÂtün fÂèilün

- [İ2 6a] 1 èÂrıø-ı renginüñ ey mihr ü gül-i òod-rÿ mıdur
Seyr iden zülf-i siyehkÂruñ didi şeb-bÿ mıdur
- 2 Ziver-i bÂà-ı cemÂlüñdür ¹³⁴ iki nergislerüñ
Servi ol bÂà-ı âafÂ-baòsuñ úadd-i dil-cÿ mıdur
- 3 Girye itdükçe firÂúıyla gören farú eylemez
Eşk-i çeşm-i òÿn-feşÂnum mı bir aúar âu mıdur
- 4 VÂdi-i óayretde ser-gerdÂn iden mÂnend-i Úays
Bilmezem ey dil seni ol gözleri Âhÿ mıdur
- 5 Yolda görmiş bendesin luif eyleyüp ol meh dimiş
Òaste-i éaşúum olan bi-çÂre FÂéiø bu mıdur

17. Ve lehu ¹³⁵

mefÂèilün feèilÂtün mefÂèilün feèilün

¹³² fettÂnındadur] mestÂnındadur L

¹³³ Ve lehu] –İ2 -P

¹³⁴ cemÂlüñdür] cemÂlüñden P

¹³⁵ Ve lehu] –İ2 -P

- 1 HevÂy-ı zülfün ile dil ki piç ü tÂbdadur
 ÚarÂr eyleyemez bir dem ıòurÂbdadur
- 2 Gehi cebinüñe taúlid ider geh ebrýña
 Meh-i felek niçe yıllardur inkılÂbdadur
- 3 Bezmd e mihr-i ruò-ı dil-rübÂdadur óÂlet
 Ne cÂm-ı zerde ne âahbÂ-yı şüele-tÂbdadur
- 4 Görünmesün gözime âayrılar peri ise de
 Niyetce gönlüm o şýò-ı felek-cenÂbdadur
- [P 6a] 5 Görelden ol şeh-i óüsnün dehÂn-ı nÂzükini
 Çemende âonce-i gül FÂéiøÂ óicÂbdadur

18. **Ve lehu** ¹³⁶

mefÂèilün mefÂèilün mefÂèilün mefÂèilün

- [İ1 6a] 1 NeşÂrefzÂ olan âanma çemende âavt-ı¹³⁷ bûlbûldür
 Dil-i pür-sýzı tenvir eyleyen hep Âteşin güldür¹³⁸
- 2 Senün ey meh ruò-ı pür-tÂbuñı seyreyleyen èÂşıú
 Dönüp öyrşid-i èÂlem-tÂba baúmaú pek tenezzüldür

¹³⁶ Ve lehu] -İ2 -P

¹³⁷ âavt] âýret İ1

¹³⁸ güldür] müldür İ1 İ2 L

- 3 Yeter ey dil yeter tÂ key belÂ-y₁ èişúdan feryÂd
èilÂc-ı derd-i èişúuñ çÂresi¹³⁹ âabr u taóammüldür
- 4 İdüp bezmi müzeyyen bÂâbÂn zerrin úadeólerle
NevÂya başlasun bûlbûl çemende mevsim-i güldür
- 5 İden ser-geşte-i vÂdi-i óayret FÂéiø'i ey meh
HevÂ-y₁ zülf-i müşgînüñ ile sevdÂ-y₁ kÂküldür

19. Ve lehu¹⁴⁰

fÂèilÂtün fÂèilÂtün fÂèilÂtün fÂèilün

- 1 Gerçi luîfı ol¹⁴¹ bütüñ şevú-ı dili efzÿn ider
Bu dil-i ser-geşteyi cevır itse de memnÿn ider
- [İ2 6b] 2 Beñzemez Leyli'ye bir Mecnÿn'ı¹⁴² var ancaú anuñ
Bir nighle ol perî biñ Âdemi mecnÿn ider
- 3 Menè içün neôÂreden gÿyÂ sipihr-i kec-èinÂd
èÂşúuñ úaddin óam eyler dil-berüñ mevzÿn ider
- 4 Olmadı vuâlat müyesser gelmeyince tÂ óaüñ
Hep bu kÂrı èÂşúúa baót-ı siyÂh dÿn ider

¹³⁹ çÂresi] àÂyeti L

¹⁴⁰ Ve lehu] -İ2 -P

¹⁴¹ o] o L

¹⁴² Mecnÿn'ı] Mecnÿn P

- 5 Bilmezem FÀéiø' ne sır vardur leb-i dil-berde hiç
NÀz ile güftÀra geldükçe beni meftÿn ider

20. Óarfü'z - ZÀé¹⁴³

mefèÿlü fÀèilÀtü mefÀèilü fÀèilün

- 1 Bezmi müşerref itdi o rÿó-ı revÀnumuz
Luıf itdi geldi yerine bir pÀre¹⁴⁴ cÀnumuz
- 2 DÀmÀn-ı vaālına o sehî-úaddüñ irmez el
Bÿs-ı lebi recÀsına varmaz lisÀnumuz
- 3 Dökdükçe biñ niyÀz ile pÀyına òÿn-ı dil
DÀmen-keş oldı bizden o serv-i çemÀnumuz

- [P 6b] 4 äad óayf itmedi eäer¹⁴⁵ ol mÀh-pÀreye
Yaúdı cihÀnı Àteş-i Àh u fiàÀnumuz

- 5 ÍúrÀrı üzre ùrmadı gitdi o bì-vefÀ
Vaèd-i bilÀ-vefÀ ile¹⁴⁶ geçdi zemÀnumuz

- [İ1 6b] 6 KÀr itdi cÀna tià-i àam-ı èişúı şöyle kim
FeryÀda youú mecÀl kesildi amÀnumuz

¹⁴³ Óarfü'z - ZÀé] Fi'z-ZÀé İ2 -P

¹⁴⁴ pÀre] tÀze P

¹⁴⁵ itmedi eäer] eäer itmedi İ2

¹⁴⁶ vefÀ ile] vefÀyile İ1 vefÀyla İ2

- 7 FÀéiø èaceb mi ehl-i suòan olsa ser-be-ser
Dil-beste –i leiÀfet –i nuü u beyÀnumuz

21. Ve lehu¹⁴⁷

mefèylü fÀèilÀtü mefÀèilü fÀèilün

- 1 Çeşm-i siyÀhuñ olalı¹⁴⁸ mest-i şerÀb-1 nÀz
ErbÀb-1 èişıu ser-be-ser itdi òarÀb-1 nÀz
- 2 Aúıtdı yaşumı dili¹⁴⁹ pür-tÀb eyledi
Ol şyö-1 şive-kÀrdaki Àb ü tÀb-1 nÀz
- 3 èUşşÀú-1 zÀrı eyledi pÀ-mÀl u¹⁵⁰ dil-figÀr
CÀnÀ àurÿr-1 èişve ile ol cenÀb-1 nÀz
- 4 Gördüm o deñlü mest-i mey-i èişve-yÀrı kim
Gelmiş temÀm nergis-i çeşmine òÀb-1 nÀz
- 5 Ney ki murÀdı dilleri âÀd çÀk itmeden
[İ2 7a] FÀéiø suéÀl olunsa nedür kim cevÀb-1 nÀz

22. Ve lehu¹⁵¹

mefèylü fÀèilÀtü mefÀèilü fÀèilün

¹⁴⁷ Ve lehu] –İ2 -P

¹⁴⁸ olalı] ola mı İ1

¹⁴⁹ dili] dil İ1

¹⁵⁰ ü] –İ2

¹⁵¹ Ve lehu] –İ2 -P

- 1 èÁlemde biz ne cÀh ü ne òod devlet isterüz
 Ancaú ãafÀ-y₁ òÀür ile ãiíoóat isterüz
- 2 Pîr-i muàÀnuñ ayaàına yüz sürüp müdÀm
 Def è-i hüçým-₁ ceyş-i àama himmet isterüz
- 3 Lüélü-nümÀ-y₁ luîf ola cÀéiz¹⁵² ki àayrıya
 Biz dil-rübÀy₁ mest-i mey-i naòvet isterüz
- 4 Şemè-i ruòundan olma ãaúın bir nefes cüdÀ
 PervÀneveş dilÀ seni germ-ülfet isterüz
- 5 Bilmem geçer mi àamze-i yÀre niyÀızımız
 Bir kez neòÀre-i ruòına ruòãat isterüz
- 6 FÀéiø görünce naòmuñı erbÀb-₁ dil didi
- [P 7a] Biz şieri böyle dil-keş ü¹⁵³ pür-óÀlet isterüz

23. Ve lehu¹⁵⁴

mefèylü mefÀèilü mefÀèilü feèylün

- 1 Úan eylemeden ol gözi òýnì óaôer itmez
 Biñ küşte yatur reh-güôerinde naôar itmez

¹⁵² cÀéiz] cÀyız İ₂

¹⁵³ ü] -İ₂

¹⁵⁴ Ve lehu] -İ₂ -P

- [İ17a] 2 İşler geçiyor sinemize òançer-i àamzeñ
Bir mertebe kim tîr¹⁵⁵-i úaøÀ ol úadar itmez
- 3 Çaròuñ güöÀr¹⁵⁶ eyler iken nüh sipihrine
Áhum oúı ol seng-dile hiç eàer itmez
- 4 Ey meh ruò-1 pür-tÀbuñı seyreyleyen èÀş1ú
Òurşid-i øiyÀ-baòşına çaròuñ naôar itmez
- 5 CÀn ile òaridÀr-1 metÀè-1 àam-1 è1şú ol
Bir fÀéide itmezse de FÀéiø øarar itmez

24. Ve lehu¹⁵⁷

mefèylü mefÀèilü mefÀèilü feèylün

- 1 Her gÀh ki bir úatre-i mey nÿş iderüz biz
DeryÀ-âifat ol óÀlet ile cÿş iderüz biz
- 2 Keyfiyet-i àahbÀy1 àaúın eyleme inkÀr
äÿfi seni bir cÀm ile bì-hÿş iderüz biz
- 3 Gül ruòları yÀdıyla eger nÀleler itsek
Gülşendeki bülbüleri òÀmÿş iderüz biz

¹⁵⁵ tîr] tîà L

¹⁵⁶ güöÀr] güöerÀ İ2

¹⁵⁷ Ve lehu] -İ2 -P

- 4 Biñ cevır ü¹⁵⁸ cefÀ itse de ol şÿò-ı sitemger
 Bir vaède-i vuâlatla ferÀmÿş iderüz biz
- 5 FÀéiø ola mı vuâlat-ı dil-dÀr müyesser¹⁵⁹
- [İ2 7b] Bilsek ne dem¹⁶⁰ ol şÿòı der-Ààÿş iderüz biz

25. Óarfü'l- FÀé¹⁶¹

mefÀeilün feèilÀtün mefÀeilün feèilün

- 1 Nedür o¹⁶² şekl-i dil-ÀrÀ nedür o¹⁶³ cism-i laüf
 Ne mümkün Àdem ide ol periveşi taèirif
- 2 Yine úuãÿr muúarrer temÀm edÀ idemem
 Ne deñlü úÀmet-i bÀlÀsın eylesem tavâif
- 3 äalar mihr gibi ferdÀya daèvet itdükçe
 O mÀh òÀnemüzi bir şeb eylemez teşrif
- 4 MüdÀm äunmada aâyÀra cÀm-ı laèl-i lebin
 O bi-vefÀ bize bir kerre eylemez teklif

¹⁵⁸ ü] -İ2

¹⁵⁹ FÀéiz ola mı vuâlat-ı dildÀr müyesser]Feyziye müyesser ola mı vuslat-ı dildÀr L

¹⁶⁰ ne dem] nedür P

¹⁶¹ Óarfü'l FÀé] -İ2 -P

¹⁶² o] ol P

¹⁶³ o] ol P

[P 7b] 5 Görüp mecÀlini reşk eyler oldı bir mÿra
 áamuñla FÀéiø-i zÀr oldı tÀ o deñlü øaèif

26. Óarfü'l-ÚÀf¹⁶⁴

mefÀèilün feèilÀtün mefÀèilün feèilün

[İ17b] 1 Ne cÀm-ı bÀde-i vaâl ile neşée-dÀr olduú
 Ne bir ìariú ile reh-yÀb-ı bezm-i yÀr olduú

2 Dile òayÀl-i ruòı şevú-baòş iken nÀ-geh
 Òaù gelince giriftÀr-ı òÀròÀr olduú

3 O mÀh-pÀrenüñ ümmid-i pÀy-bÿsı ile
 Yolunda nice zamÀndur ki òÀksÀr olduú

4 Belürdi cÀnuma minnet belürdi¹⁶⁵ kim cevrin
 Sebeb ne oldı ki muótÀc-ı iòtiyÀr olduú

5 CihÀnda şöhretümüz èışúla o mertebe kim
 BenÀn-ı ìaene-i bed-òÀh ile müşÀr olduú

6 Yolunda itmedüñ eşküñ murÀdum üzre niàÀr
 Yanında ol mehüñ ey dide şermsÀr¹⁶⁶ olduú

¹⁶⁴ Óarfü'l ÚÀf] Fi'l ÚÀf İz -P

¹⁶⁵ belürdi] belürdü P belürd-kim L

¹⁶⁶ şermsÀr] ser-müşÀr P

- 7 Bir Àh ile ser-i kÿyında dil-berüñ FÀéiø
HezÀr şerm ile muótÀc-ı iètiðÀr olduú

27. Óarfü'l -KÀf¹⁶⁷

mefèÿlü mefÀèilü mefÀèilü feèÿlün

- 1 Reşk-Àver-i mihr oldı ser ü sinede dÀàun
Gıtdükçe güzellenmede ey mÀh çerÀàun
- 2 äorduúda lebün òışım ile¹⁶⁸ olursun èaraúnÀk
ŞÀhum èacebÀ var mı mey-i nÀba yasaàun
- [İ2 8a] 3 Virmez lebini öpmege cÀn naúdini virsem
ŞeftÀlÿsı ol mertebe úıymetlü bu bÀàun
- 4 Luıf eyle ne var bezmümüzi eyle müşerref
YÀrÀn öper ey-sÀúı-i gül-çehre ayÀàun
- 5 CÀm-ı mey-i raðşÀn yürisün mevsim-i güldür
FÀéiø içelüm raàmına eyyÀm-ı ferÀàun

28. Óarfü'l- Mîm¹⁶⁹

feèilÀtün feèilÀtün feèilÀtün feèilün

¹⁶⁷ Óarfü'l KÀf] Fi'l KÀf İ2 -P

¹⁶⁸ òışım ile olursın] òışım olursın P

¹⁶⁹ Óarfü'l Mîm] -İ2 -P

- 1 Didüm ey şÿò senüñ ile mey-i óamrÀ görelüm
Didi biñ nÀz ile ol dil-ber-i raènÀ görelüm
- [P 8a] 2 äanema èÀr1ø-1 òoy-kerdeñi seyr itsünler
Ehl-i è1şú dirler ise cÀm-1 muãaffÀ görelüm
- 3 Söyle ey dil seni bi-tÀb iden àamze midür
Tır-i müjgÀn m1 ebrÿs1 mıdur yÀ görelüm
- [İ18a] 4 Düşerüz pÀyine èarø eylerüz¹⁷⁰ aóvÀl-i dili
Hele bir kez o perì-peykeri tenhÀ görelüm
- 5 Çaròdan gayrı döner var mı dilÀ üstümüze¹⁷¹
N'ola ednÀ ise de biz anı aèlÀ görelüm
- 6 Tek ü tÀz itmede meydÀn-1 suòanda FÀéiø
Eşheb-i àabèum ile var ise hem-pÀ görelüm

29. Ve lehu¹⁷²

mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün

- 1 Çıúar her şeb àam-1 hicrünüle çaròa Àh ü efàÀnum
Ne var bir kerre teşrif eyleseñ ey mÀh-1 tÀbÀnum

¹⁷⁰ pÀyine èarø eylerüz] èarø eylerüz pÀyine İ2

¹⁷¹ döner var mı dilÀ üstümüze] dilÀ üstümüze var mı döner İ2

¹⁷² Ve lehu] –İ2 -P

- 2 Ruò-ı pür-tÀbını¹⁷³ vaâf eylemek olur mı¹⁷⁴ dil-dÀruñ
Olaydı bir nefes şevú-ÀşinÀ úalb-i perişÀnum
- 3 Döküp ruòsÀr-ı rengin üzre müşgin ùrresin gÀhi
Gül-i Àl üzre sünbül gösterür ol şÿò-ı fettÀnum
- 4 Olur biñ cÀn ile üftÀdeler¹⁷⁵ pÀyine ruò-sÿde
Geline nÀz ile reftÀre ol serv-i òırÀmÀnum
- 5 Olupdur beste FÀéio silk-i rengin-i belÀaatle
HemÀn bir deste güldür gÿyiyÀ evrÀú-ı divÀnum

30. Óarfü'l-Nÿn¹⁷⁶

mefèylü fÀèilÀtü mefÀèilü fÀèilün

- [İz 8b] 1 Mecrÿó-ı èaşú úayd-ı müdÀvÀda olmasun
DermÀnde-i maóabbet o sevdÀda olmasun
- 2 NÀm ü nişÀnı¹⁷⁷ you nice demdür yine dilün
Ey Àh¹⁷⁸ youla zülf-i dil-ÀrÀda olmasun
- 3 Besdür miàÀl-i cevher-i ferde dehÀn-ı yÀr
Söyleñ óakime you yire àavàÀda olmasun

¹⁷³ pür-tÀbını] pür-tÀbuñı P

¹⁷⁴ olur mı] olurdı İ1 İ2

¹⁷⁵ üftÀdeler] üftÀde İ2

¹⁷⁶ Óarfü'l Nÿn] –İ2 -P

¹⁷⁷ nÀm ü nişÀnı] nÀm-ı şerîfi P

¹⁷⁸ Àh] mÀh P

- 4 DÀmen-keş oldı pÀyine dökdukçe öyn-ı dil
Ol serve kimse bi-hüde dil-dÀde olmasun
- 5 Ûaró eyle bir naôire o muèiz-beyÀna kim
[P 8b] FÀéiø naôiri Nefèi vü YaóyÀ' da olmasun

31. Ve lehu¹⁷⁹

mefèylü mefÀèilü mefÀèilü feèylün

- 1 Aàlar şeb-i firúatde dil-i zÀr àamından
Gelmez gözine āubóa dek uyòu eleminden
- [İ18b] 2 Kim daèvete úÀdir o peri-peykeri ey dil
Luîf ide meger kim gele kendi kereminden
- 3 ŞÀn ile olan keşmekeşe itdi taóammül
Ayrılmadı dil ùrre-i müşgîn-deminden
- 4 Bir kez ser-i kÿyında bir Àh itdük¹⁸⁰ o şÿòuñ
Ol dem bu zamÀn oldı geçilmez siteminden
- 5 Nÿş itmeyesin derd-i àamuñ tÀ ki bu bezmüñ
Degmez saña bir úatre mey-i èayş ü deminden
- 6 NÀúıā görinen belki úuāÿr-ı naôaruñdur
İnāÀf ile baú èÀleme geç piş ü keminden

¹⁷⁹ Ve lehu] –İ2 -P

¹⁸⁰ itdük] itdi P

- 7 Vaãf eyler imiş àamze-i òÿn-rìzini yÀruñ
 Úan aúsa n'ola FÀéiø-i zÀruñ úaleminden

32. Ve lehu¹⁸¹

mefÀèilün feèilÀtün mefÀèilün feèilün

- 1 Hemîşe cÀm-1 zer-i¹⁸² pür-şarÀbı neylersin
 Göñül o mehveşi gör ÀfitÀbı neylersin
- 2 Müşerref itdi bu şeb bezmi luîf idüp ol mÀh
 Öperdüm ayaàın ammÀ óicÀbı neylersin
- 3 Ol Àfetüñ ruò-1 òÿy-gerdesin temÀşÀ úıl
 Varup çemende dilÀ seyr-i Àbı neylersin
- 4 Beyaø-1 defter-i óüsün¹⁸³ pür eyledüñ ey òaù
 CevÀb-1 pürsiş-i rÿz-1 óisÀbı neylersin
- 5 áurÿr-1 óüsn ile¹⁸⁴ pÀ-mÀl ider seni FÀéiø
 [i2 9a] Sevüp o dil-ber-i èÀlì-cenÀbı neylersin

33. Ve lehu

mefÀèilün feèilÀtün mefÀèilün feèilün

¹⁸¹ Ve lehu] –İ2 -P

¹⁸² zer-i pür] zer ü pür P

¹⁸³ óüsün] óüsünü İ1

¹⁸⁴ óüsn ile] óüsnle İ1 İ2

- 1 Ne çekdi dil düşeli ayru¹⁸⁵ kÿy-i yÂrından
Ayırma kimseyi yÂ Rabbi¹⁸⁶ sen diyÂrından
- 2 Görüp yanınca raûibi o şemè-i öüsnüñ dil
Üutuşdı Âteş-i âayretle¹⁸⁷ yandı èÂrından
- [P 9a] 3 O şÂh-ı kişver-i öüsnüñ ne var âabÂ luîf it
âubÂr-ı cismümi dÿr itme reh-güöÂrından
- 4 BahÂne-i óaöer-i tià-i ìàene ile o serv
Kesildi èÂûıbet èuşşÂû-ı dil-figÂrından
- [İ 9a] 5 Ne genc-i pür-güher-i naôm imiş dil-i FÂéiø
Bilindi óaú bu ki kil-k-i güher-niâÂrından

34. Ve lehu¹⁸⁸

mefèylü fÂèilÂtü mefÂèilü fÂèilün

- 1 Bî-tÂb olursa da dil eger ıøürÂbdan
Geçmez hevÂ-yı ùurre-i pür-piç ü tÂbdan
- 2 Tià-i sitemle sinemi âad pÂre úılsa da
Ben yüz çevirmem ol şeh-i èÂli-cenÂbdan

¹⁸⁵ ayru] ayrı İ1 L

¹⁸⁶ Rabbi] Rabb P L

¹⁸⁷ âayretle] óasretle İ2

¹⁸⁸ Ve lehu] -İ2 -P

- 3 Dil¹⁸⁹ derdine devÂy₁ úapuñdan umar¹⁹⁰ şehÂ
Geçmez olunca ol der-i devlet-meéÂbdan
- 4 BÂr-1 àamın çekerdi o öyrşid-ûlêatûñ¹⁹¹
Úalaydı öerre deñlü eâer dilde tÂbdan
- 5 Ruôâat da virse àamzesi¹⁹² FÂéiø neôÂreye
Rÿy₁na ol mehûñ baúılur m₁ óicÂbdan

35. Ve lehu¹⁹³

mefêylü fÂêilÂtû mefÂêilü fÂêilün

- 1 Ser-mest iken henÿz mey-i laèl fÂmdan
Gitmez bezimde didelerüm yine cÂmdan
- 2 Úaãdı nigÂhla dil-i zÂr₁ helÂkdür¹⁹⁴
Bî-hÿde tià-i àamzesi çıúmaz niyÂmdan
- 3 BÂà-1 behiştde¹⁹⁵ olsa da ger cÂygÂh-1 dil
Geçmez yine o úÂmet-i üybÂ-òırÂmdan
- 4 Bilmem ne virdi kim alamaz çarò-1 kec-nihÂd
EyÂ dil-i şikeste-i nÂ-dide-kÂmdan

¹⁸⁹ dil] ol İ2

¹⁹⁰ umar] o mÂh P

¹⁹¹ ûlêatûñ] ûlêain L

¹⁹² àamzesi] àamzeye P

¹⁹³ Ve lehu] -İ2 -P

¹⁹⁴ helÂkdür] helÂkden P

¹⁹⁵ behiştde olsa ger] behişt olsa da ger İ1 İ2 P

5 Mümkün midür naôire o muèciz-beyÂna hiç
FÂéiø ferÂaat eyle bu sevdÂ-yı òÂmdan

[İ2 9b] 6 Yaèni CenÂb-ı Óaøret-i NÂbi Efendi kim
İtmez dirîa lüüfını hiç òÂâ u èÂmdan

[P 9b] 7 Devr itse dergehin nice yıl úadd-i òamîde çarò
Taúbil-i zeyle degmeye nevbet-i zióÂmdan

36. Ve lehu

mefÂèilün feèilÂtün mefÂèilün feèilün

1 Serümde sînede dilde cigerde dÂâ olsun
O şyre yerleri úo reşk-i çÂr-bÂâ olsun

[İ19b] 2 RibÂi-ı dehrde ÂsÂyiş isteyen bi-dil
Muúim-i mesned-i peyâyle-i ferÂâ olsun

3 Çü lâle kîse-tehî olsam olmam Âzürde
Elümde gül gibi tek bir îolu ayaâ olsun

4 Başum alup giderin deşt-gÂh-ı óırmÂna
Benümle hem-reh olan kimse güm-sürÂâ olsun

5 Ben Ârzý-yı şehÂdetle geldüm ey FÂéiø
O tünd-òý eger öldürmez ise âÂâ olsun¹⁹⁶

¹⁹⁶ Serimde sînede..... âÂâ olsun]-İ2 -P

37. Ve lehu¹⁹⁷

mef'Àeilün mef'Àeilün mef'Àeilün mef'Àeilün

- 1 Çeker b'Ar-1 àamın¹⁹⁸ isterse è'Àşıú bi-mec'Al olsun
Vi'Àlün 'Arzý eyler temenn'À-yı muó'Al olsun
- 2 Dil'À bir şeh-süv'Ar-1 r'Ah-1 isti'ân'Àya meyl it kim
Güöerg'Ahında her bir bi-ser ü p'À p'Ày-m'Al olsun
- 3 Şeh'À tek tır-i àamzeñ sineye gelsün pey-ender-pey
Dil ü c'An naúdin al¹⁹⁹ benden yaña úat úat óel'Al olsun
- 4 Tekellüf ber-ür'af şimden gerü ey kevkeb-i ü'Alie
Saña düşn'Àma 'À'Az eylerüm ister veb'Al olsun
- 5 Virüp ziver bel'Àat silkine n'Azük-ed'Alarla
Kel'Àmuñ F'Àeio'À reşk-'Àver-i è'ıú-d-1²⁰⁰ leé'Al olsun

38. Óarfü'l-V'Av

f'Àeil'Atün f'Àeil'Atün f'Àeil'Atün f'Àeilün

- 1 Lael-i c'An'An ide lafô-1 vef'Àyı şüst ü şý
Eşk-i çeşmüm eyledi óarf-i rec'Àyı şüst ü şý

¹⁹⁷ Ve lehu] -P

¹⁹⁸ àamın] àamuñ P

¹⁹⁹ naúdin al benden] naúdin benden İ

²⁰⁰ è'ıú-d-1] è'ıúda P

- 2 Ol úadar òÿy-gerde-i şerm-i òatÂyum k'eylerüm
Secdeden cebhemle naúş-1 bÿriyÂy₁ şüst ü şÿ
- 3 Òırúa-pÿş-1 inzivÀ ber-pÂy-dÂmen-i ser-be-ceyb
CÂme-i dilden idüp jeng-i hevÂy₁ şüst ü şÿ
- 4 Zülf-i şeb-gÿn òaù₁ ruòsÂrın nice maóv eylesün
Ebr ider mi dÂà-1 mÂh-1 pür-øiyÂy₁ şüst ü şÿ
- 5 ZÂhidÀ ùaèn itme âahbÀ-nÿş-1 èaşúum ben hele
CÂn ü dilden eylesüm gird-i riyÂy₁ şüst ü şÿ
- 6 FÂéiøÀ bu nev-zemîn-i ÂbdÂrum var iken
[İ110a] Defteründen eylesün şìerin nevÂy₁ şüst ü şÿ²⁰¹

39. Ve lehu²⁰²

fÂèilÂtün fÂèilÂtün fÂèilÂtün fÂèilün

- 1 áamzesinden òavf ider èuşşÂú úÂtildür deyü
Ben úaşından úorúarum tiàa mümÂâildür deyü
- 2 Ser-be-ser sinem gül-i dÂà ile tezyîn eyledüm
Meyl ider²⁰³ dil-dÂr şÂyed seyre mÂéildür deyü

²⁰¹ Laèl-i cÂnÂn..... nevÂy₁ şüst ü şÿ] -İ2 -P

²⁰² Ve lehu] Fi'l VÂv İ2 -P

- 3 NÂmıdur mevcÿd olan ancaú neşÂı²⁰³ èÀlemüñ
Muèteberdür naúd-i àam yanumda vÂãıldur deyü
- 4 Çeşm ü ebrÿyile²⁰⁴ meclisde işÂret eyleme
Òurde-gır olma āaúın yÂrÂna²⁰⁵ âÂfildür deyü
- 5 Úays'ı gör Mecnÿn iken²⁰⁶ şöhretle èÀlem-girdür
Hiç seni bir kimse yÂd eyler mi èÂúıldur deyü
- 6 Ûurre-i yÂrı perişÂn eyledi bÂd-ı āabÂ
Ol şehüñ úaşı hilÂlin seyre óÂéildür²⁰⁷ deyü
- 7 Ger olursa dürr-i naômuñ FÂéiøÂ Âāaf-pesend
Çaròa āā èıúđ-ı süreyyÂya muèÂdildür deyü

40. Óarfü'l-Hâé²⁰⁸

mefÂèilün mefÂèilün mefÂèilün mefÂèilün

- [İ2 10a] 1 Naāib olur mı dil-òÂh üzre āoóbet tâze-rÿlarla
Geçer mi yoòsa bilmem èömrümüz bu Ârzÿlarla
- [P 10a] 2 Varurken ol perî-rÿ òÂne-i aâyÂra bî-minnet
Bizi iâfÂl ider bîm-i pederle²⁰⁹ güft ü²¹⁰ gÿlarla

²⁰³ ider] ide P İ2

²⁰⁴ ebrÿyile] ebrÿnile P

²⁰⁵ yÂrÂna] yÂrÂn İ2 P

²⁰⁶ iken] ile İ1

²⁰⁷ óÂéildür] mÂéildür İ2

²⁰⁸ Óarfü'l Hâé] Fi'l Hâé İ2 -P

- 3 Emîn eyle dil-i rindânı âamdan taúviyet-baòş ol
Meded luûf eyle sÂûi meclisi zeyn²¹¹ it sebýlarla
- 4 Pey-ender-pey âunar cÂm-ı şerÂb-ı köhneyi gýyÂ
İder zaòm-ı dile tedbîr sÂûi şüst ü şýlarla
- 5 Nice Âh itmesün FÂéiø dil-i bi-çÂre inâÂf it
Görüp âabreylemek mümkün mi dil-dÂrı èadylarla

41. Ve lehu²¹²

mefèylü mefÂèilü mefÂèilü feèýlün

- 1 Yemm úatre iken eşküme nisbet naôarumda
Nem úodı benüm farû-ı bukÂ didelerümde
- 2 FeryÂdum o sengin-dile itmez mi èaceb kÂr²¹³
Teéàir mi you bilmezem Âh-ı seóerümde
- [İ110b]3 Her tir-i sitem kim gelür ol úaşları yÂdan
Bir yerde úarÂr eylemez illÂ cigerümde
- 4 Bir âÂf-derýn yÂr-ı muvÂfıú ele girse
áam-òÂrlıú itse baña vaút-i kederümde

²⁰⁹ pederle] pederlerle İ2

²¹⁰ güft ü gýlarla] güft-gýlarla P L

²¹¹ zeyn] pür İ2

²¹² Ve lehu] -İ2 -P

²¹³ kÂr] yÂr P

- 5 Gül-geşt-i çemen eylesem èid irse de FÀéio
Yanumca āalınsa bile ol sım-berümde

42. Ve lehu²¹⁴

mefÀèilün feèilÀtün mefÀèilün feèilün

- 1 Òaı-ı èiöÀruñı görse senün bu óÀlet ile
Benefşe ser-be-zemın ola āad óacÀlet ile
- 2 Ola servin de hevÀdÀrı ol şeh-i óüsnün
Çıúup çemende āalunsa bu úadd ü úÀmet ile
- 3 ÚarÀrı úalmadı mihrin²¹⁵ görince tÀb-ı ruòuñ
CihÀnı geşt ü güöÀr itmede óarÀret ile
- 4 O şÀh-ı óüsne baúar àamze²¹⁶ tıà-i nÀz be-dest
ÒarÀb ider dil-i èuşşÀúı yek²¹⁷ işÀret ile
- 5 Yapışsa òançere²¹⁸ mestÀne el-amÀn diyerek
MiyÀn-ı yÀre āarıl FÀéioÀ nezÀket ile

²¹⁴ Ve lehu] –İ2 -P

²¹⁵ mihrin] mihrüñ İ1 L

²¹⁶ àamze] àamze-i P

²¹⁷ yek] bir L

²¹⁸ òançere] òançer İ2

43. Ve lehu²¹⁹

mefèylü fÀeilÄtü mefÀeilü fÀeilün

[İ2 10b] [P 10b]1 CÄnin²²⁰ virür o şemè-i øiyÀ-güster üstine
PervÀneveş döner bu gönül dil-ber üstine

2 Öaü-ı ruòı degül yazılur²²¹ kıl-k-i āunè ile
ÁyÄt-ı nÿr-ı levó meh-i envÀr üstine

3 RuòsÀr-ı Àlı üzre olan dÀne-i èaraú
Düşmiş miāÀl-i jÀle²²² gül-i aómer üstine

4 MiórÀb-ı ebruvÀnuñ iden úible-gÀh-ı dil
İtmiş siyÀh ùurreñ ile ziver üstine

5 Tìà-i sitemle eyler imiş Àdemi helÀk
FÀéiø düşer mi hiç²²³ o peri-peyker üstine

44. Ve lehu²²⁴

mefèylü mefÀeilü mefÀeilü feèylün

1 Teşrifüñ ile òÀnemi reşk-i İrem eyle
Aàlatma beni iki gözüm gel kerem eyle

²¹⁹ Ve lehu] –İ2 -P

²²⁰ cÄnin] cÄnuñ P

²²¹ yazılur] yazılı İ1

²²² jÀle] jÀle-i P

²²³ hiç] -L

²²⁴ Ve lehu] –İ2 -P

- [İ111a] 2 èAhd eyledi öpdürmege pÀyin²²⁵ gelicek èid
 YÀ Rab sen o meh-pÀreyi àÀbit-úadem eyle
- 3 Bir òoşça óisÀb eyleyelüm derdimüz ey dil
 Ben dirhem-i eşküm dökeyim²²⁶ sen raúam eyle
- 4 Degmez kederin çekmege bir laóôa bu èÀlem
 Bir óÀl ile neylerseñ idüp defê-i àam eyle
- 5 ÚÀñyn-ı belÀaatde yine naúş-ürÀz ol
 Ey òÀme-i òoş-lehçe-i FÀéiø naàam eyle

45. Ve lehu²²⁷

mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün

- 1 Kerem úl cismümi āad pÀre-i tià-i èitÀb itme
 Yaúup Àteşlere hicrũñle ey meh-rý kebÀb itme
- 2 Seóervar gülşen-i kýyiñda feryÀd eyle cÀnÀnuñ
 Biraz ey murà-ı dil aóvÀlüñi²²⁸ aàla óicÀb itme
- 3 Úadimì ÀşinÀmızsuñ senüñle iòtilÀùitdük
 Gel ey derd-i àam-ı cÀnÀne bizden ictinÀb itme

²²⁵ pÀyin] pÀyüñ P

²²⁶ dökeyim] döke L

²²⁷ Ve lehu] –İ2 -P

²²⁸ ey murà-ı dil aóvÀlüñi] aóvÀlüñi ey murà-ı dil İ1

- 4 Baña bed-terdür aàyÀr ile ãóóbet nÀr-1 dýzaòdan
Getürme meclise luüf eyle ey meh-rý èaõÀb itme
- 5 Çü baór-i bì-kerÀn-1 èaşúa FÀéiø olduñ üftÀde
[P 11a] Düşüp bì-hýde ümmid-i kenÀre ıøürÀb itme

46. Ve lehu²²⁹

mefèylü fÀèilÀtü mefÀèilü fÀèilün

- 1 Meyl itme dil-berüñ müje vü ebruvÀnına
Ey dil ıóúunma saòtdur èaşúuñ kemÀnına
- [İ2 11a] 2 İrmek olur mı èömrüm ider mi èaceb vefÀ
Ey naòl-i nÀz mive-i vaáluñ zemÀnına
- 3 èUşşÀú-1 zÀr1 cevrüñ ile eyleme helÀk
Luüf eyle bì-günÀhlaruñ girme úanına
- 4 TÀ key bu Àh ü nÀle gönül itmez iètibÀr
Ol cev-r-pişe èÀşıú-1 zÀruñ fiàÀnına
- 5 Gördükde virme her büt-i şırın-zebÀna dil
FÀéiø düşürme kendüñi²³⁰ òalúuñ zebÀnına

²²⁹ Ve lehu] –İ2 -P

²³⁰ kendüñi] kendüyi P

47. Ve lehu²³¹

fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilün

- [İ111b] 1 Görmedüm çün âyret-i ümmidi²³² bir Âyìnede
 Úalmadı naúş-ı emel pâk oldu levó-i sìnede
- 2 CÂygÂh-ı leşker-i endyh²³³ âamdur ey sürÿr
 Saña yer youú teng-nÂy-ı sîne-i bì-kìnede
- 3 Gÿş-mÂl-i âamdan olmaz ùfl-ı dil bir dem²³⁴ òalÂã
 Bir debistÂndur bu kim şenbihde²³⁵ ber-Âzìnede
- 4 TÂze hem-demler mübÂrek olsun ey meh²³⁶ úÂeilüz
 Tek añılsun gÂh ü bì-geh²³⁷ èÂşıú-ı dırine de
- 5 PÂdişÂh-ı vaút olur FÂéiø kim alsa dÿşına
 Bir èaceb óÂlet var ancaú òırúa-i peşmìnede

48. Óarfü'l YÂé²³⁸

mefèÿlü fÀeilÀtü mefÀeilü fÀeilün

²³¹ Ve lehu] –İ2 -P

²³² ümmidi] ümmid P

²³³ endyh âamdur] endyh ü âamdur İ1 İ2

²³⁴ bir dem] şimdi İ2

²³⁵ şenbihde] şenbih İ1

²³⁶ meh] -İ1

²³⁷ gÂh ü bì-geh] gÂh bì-geh İ1 P

²³⁸ Óarfü'l YÂé] –İ2 -P

1 èUşşÀúa kÀr₁ ol ãanemüñ hep sitem gibi
ErbÀb-₁ èaşúa cevr ü sitem mültezem gibi

2 èUşşÀú₁ bir nigÀh ile ger luîf u²³⁹ ger èitÀb
Eyler helÀk àamzesi²⁴⁰ tià-i dýdem gibi

3 èÁlemde görmedük hele hiçbir gül-i neşÀù
Hep açılan bu bÀada ezhÀr-₁ àam gibi

[P 12a] 4 İnãÀf eyle èÀlemi geşt itdün²⁴¹ ey nesim
Gördün mi býy-i ùrre-i müşgîn-dem²⁴² gibi

[İ2 12a] 5 FÀeio ãadÀ-y₁ nÀy₁ n'ider ehl-i ùabè olan
Var mı anuñ ãafÀs₁ ãarir-i úalem gibi

49. Ve lehu²⁴³

mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün

1 èAceb mümkün mi nerm itmek dil-i sengîn-i dil-dÀr₁
Biraz hem aàlasam hem söylesem óÀl-i dil-i zÀr₁

2 äaú₁n incÀz-₁ vaèd-i vaâla ibrÀm itme dil-dÀra
Ola cÀeiz ki nÀzükdür güsiste-tÀr-₁ iúrÀr₁

²³⁹ u] -İ1

²⁴⁰ àamzesi] àamze İ2

²⁴¹ itdün] itdi P

²⁴² müşgîn dem] müşgînüm P

²⁴³ Ve lehu] -İ2 -P

- 3 Olursa her ne deñlü hicr dÿr-À-dÿra rÀøıyam
Baña gösterme tek bir yerde yÀ Rab yÀr ü aàyÀrı
- 4 İãÀbet itmede èușșÀúa²⁴⁴ tır-i cevri pey-der-pey
İlÀhi sen òaiÀdan āaúla ol șÿò-ı cefÀ-kÀrı
- 5 Senüñ gül-àonce-i üymÀr-ı naôm-ı dil-keșüñ FÀéiø
[İı12a] SezÀdur ehl-i èirfÀnuñ olursa zıb-i destÀrı

50. Ve lehu²⁴⁵

feèilÀtün feèilÀtün feèilÀtün feèilün

- 1 Hem sirişkin aúıdur ehl-i dilüñ Àb gibi
Hem yine çarò döner üstine dÿlÀb gibi
- 2 İrse eflÀke serüñ yine yüzüñ yerlere sür
Úadrüñ efzÿn ola tÀ mihr-i cihÀn-tÀb gibi
- 3 Dil ider rÿyını gördükde perestiş āanemÀ
EbruvÀnuñ senüñ èașú ehline miórÀb gibi
- 4 Görmemişdür daòi inãÀf budur bülbul-i dil
Gülşen-i óüsnde ol àonce-i sir-Àb gibi

²⁴⁴ èușșÀúa] -P

²⁴⁵ Ve lehu] -İ2 -P

- 5 Nice úor ehl-i dil elden anı FÀéiø bir dem²⁴⁶
 Var mı bir şevú virür cÀm-ı mey-i nÀb gibi

51. Ve lehu²⁴⁷

mefèylü fÀèilÀtü mefÀèilü fÀèilün

- 1 Seyr ideli o dil-ber-i-òyrşid-ialèati
 Úaldı gönülde çıımadı mihr ü²⁴⁸ muóabbeti
- 2 İrişmez oldı gÿşına Àh u fiàÀnımuz
 Ol naòl-i nÀz var ise artırdı úÀmeti
- 3 Bì-iòtiyÀr meyl ider elbetde²⁴⁹ her gören
 Ol şeh-süvÀr-ı kişver-i óüsñü²⁵⁰ melÀóati
- 4 Geçmez mi tır-i àamzeñe cÀnÀ niyÀzımız
 Bir kez nigÀh-ı rÿyıña virmez mi ruòãatı
- 5 Seyr eyle luif-ı bÀdeyi nÿş eyledükçe yÀr
 Gül-ruòlarınuñ oldı ziyÀde leüÀfeti
- 6 Bir kerre úandedür deyü itmez misün suéÀl
 TenhÀ-neverd-i deşt-i beyÀbÀn-ı firúati

²⁴⁶ elden anı FÀéiø bir dem] elden anı elden FÀéiø İ1

²⁴⁷ Ve lehu] -İ2 -P

²⁴⁸ mihr ü muóabbeti] mihr-i muóabbeti İ1 P

²⁴⁹ elbetde] elbette İ2 P

²⁵⁰ óüsñü melÀóati] óüsñ-i melÀóati İ1

7 Zaòm-ı derýna itmeyelüm²⁵¹ çAre ey ùabìb
Biz derd-i èaşú-ı yÀrda bulduú selÀmeti

8 ZÀhid dirìà olamaduú ehl-i óÀlden
Gel ol úarin-i ehl-i āafÀ gör kerÀmeti²⁵²

[P 12b] 9 Bir cÀm ile ider seni FÀéiø cihÀna şÀh
Pir-i muàÀn luíf idüp eylerse himmeti

52. Fi'l YÀé²⁵³

fÀèilÀtün fÀèilÀtün fÀèilÀtün fÀèilün

[İ12b] 1 YÀrdan úÀbil mi menè itmek dil-i divÀneyi
Şemèden mümkün midür dýr eylemek pervÀneyi

2 Gerdişinde you āafÀ bezmünde èÀlem bulmaduk
Gerçi²⁵⁴ çokdan devr ider bulduú buna peymÀneyi

3 Ülfet itdi çeşm-i mest ile gönül ayrılmağı
Mest olan elbetde²⁵⁵ èÀdetdür²⁵⁶ sever mestÀneyi

4 Olmasaydı beste-i zencir-i zülfüñ ey perì
Bilmezem kim øabùiderdi²⁵⁷ bu dil-i divÀneyi

²⁵¹ itmeyelüm] itmezüz P İ2

²⁵² kerÀmeti] selÀmeti İ1

²⁵³ Fi'l YÀé] -İ1 -P

²⁵⁴ gerçi] ki İ1

²⁵⁵ elbetde] elbette İ2 P

²⁵⁶ elbetde èÀdetdür] èÀdetdür elbette İ2

- [P 11b] 5 FÀéiøÀ yÀúut ile óüsñ ü²⁵⁸ bahÀda bir ùtan
 [İ2 11b] Bilmez imiş úıymet-i laèl-i leb-i cÀnÀneyi

53. Ve lehu²⁵⁹

mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün

- 1 Ne kÀruñ var göñül bî-hÿde²⁶⁰ feryÀd itmeden àayrı
 Ne óÀâl eyledüñ düşmenleri şÀd itmeden àayrı
- 2 Ne syd itdüñ görüp meyl itmeden her zülf-i pür-çine
 Göñül muràun esir-i dÀm-ı āayyÀd itmeden àayrı
- 3 Baña biñ cevır ıder ol bî-vefÀ yanında aayÀruñ
 āafÀ eyler²⁶¹ beni nÀ-şÀd idüp şÀd itmeden àayrı
- 4 HezÀrÀn vaèd-i luıf²⁶² itmişdi yÀr èömri mezid²⁶³ olsun
 Hep itdi òÀür-ı vırÀnum ÀbÀd itmeden àayrı
- 5 N’ola FÀéiø gibi itseñ şıkÀyet çarò-ı kec-revden
 Nesin gördüñ dem-À-dem cevır ü²⁶⁴ bî-dÀd itmeden gayrı

²⁵⁷ ıderdi] ıder hıç İ1

²⁵⁸ óüsñ ü bahÀ] óüsñ-i bahÀ İ1

²⁵⁹ Ve lehu] –İ2 -P

²⁶⁰ bî-hÿde] Àh ile İ1

²⁶¹ eyler] ile İ1

²⁶² luıf] vaâl İ1

²⁶³ mezid] füzÿñ İ1

²⁶⁴ cevır ü bîdÀd] cevır bîdÀd İ1

54. Ve lehu

mefêylü fÀeilÄtü mefÀeilü fÀeilün

- 1 Úadr-i bülend olur meh-i çarò-1 dü-tÀ gibi
Naúş-1 cebini òÀke düşe býriyÀ gibi
- 2 Eyler mi şekve èÁúıl olan rýzgÀrdan
Çün bu cihÀnda cÀna úaøÀya rıøÀ gibi
- 3 Ruòãat mı var neôÀreye farù-1 zióÀmdan
èÁlem o şýò-1 mÀh-veşe mübtelÀ gibi
- 4 Pür-òýna óasret oldı olup çÀk çÀk-1 àam
Her dÀà-1 sine lÀle-i laèlin-úabÀ gibi
- 5 Nazm-1 laüf odur ki meyÀsÀ vire neşÀù
EşèÀr-1 pÀk-i FÀéiø-i şirìn-edÀ gibi²⁶⁵

55. Ve lehu²⁶⁶

mefÀeilün mefÀeilün mefÀeilün mefÀeilün

- 1 Düşüp òÀk üzre ôÀhir oldı dillerde perişÀnı
äabÀ taórik ider var ise zülf-i èanber-efşÀnı

²⁶⁵ Úadr-i bülend şirìn-edÀ gibi] -İ2 -P

²⁶⁶ Ve lehu] -İ2 -P

- [İ2 12b] 2 Senüñ ey fitne-cÿ òĀl ü²⁶⁷ òaũñla zülf -i²⁶⁸ müşğinüñ
 ÒarĀb itdi bizi Āoir alup èaúl u²⁶⁹ dil ü cĀnı
- 3 äalın nĀz ile gel refĀra sînem üzre cevĀn it
 Kerem úl ey riyĀo-ı behcetüñ serv-i òirĀmĀnı
- 4 äafĀ kesb eylerüm aālĀ keder úalmaz derÿnumda
 Dile tĀb-efgen olduúça òayĀl-i rÿ-yı raòşĀnı
- 5 İştüdüm ol perî bî-gĀnelerle seyr-i²⁷⁰ bĀà itmiş
 Nice āabr eylesün Ādem èaceb mi itsem efĀĀnı
- [İ1 13a] 6 Pür oldı dĀà-ı hıcrĀnıyla sînem seyre gelsün yĀr
 Yine ezhĀr ile seyr²⁷¹ eyledüm āaón-ı gülistĀnı
- 7 Senüñ FĀéio bu şîer-i dil-keşüñ nĀzük edĀlarla
 Unutdursa n'ola erbĀb-ı ìabèa naôm-ı SelmĀn'ı

56. Ve lehu²⁷²

fĀèilĀtün fĀèilĀtün fĀèilĀtün fĀèilün

- 1 Dil görüp ol şÿòı bülbülvĀr²⁷³ feryĀd eyledi
 Gül ruðun seyr eyleyüp tekrĀr feryĀd eyledi

²⁶⁷ óĀl ü òaũñla] òĀk-i òaũñla P òĀk ü òaũñla L

²⁶⁸ zülf-i müşğinüñ] zülf ü müşğinüñ İ1

²⁶⁹ èaúl ü dil] èaúl dil P

²⁷⁰ seyr-i bĀà] ser-bĀà P

²⁷¹ seyr] zeyn İ2 L

²⁷² Ve lehu] -İ2 -P

²⁷³ bülbül-vĀr] bülbül-zĀr P

- 2 Úaãd-ı āabr itdi egerçi dil görince ol mehi
İötüyârı gitdi Àoir kÂr feryÂd eyledi
- 3 Deşt-i èişûı ùtdı feryÂdum benüm mÂnend-i Úays
Gÿş idüp tÂ nÂlemi²⁷⁴ kuhsÂr feryÂd eyledi
- 4 Ol üabîb-i cÂn u dil aâlÂ teraóóum itmedi
Gerçi kim òayli dil-i bîmÂr feryÂd eyledi
- 5 Eyleyince Àteşin güftÂruñı²⁷⁵ taórire úaãd
Elde FÂéio kilik-i siór-ÂâÂr feryÂd eyledi

57. Ve lehu²⁷⁶

mefÂèilün feèilÂtün mefÂèilün feèilün

- 1 Úaçan gelür deyü ÂyÂ o mehveşüñ òaberi
Uçar gözümde òayÂl-i óamÂm-ı nÂme-beri
- [P 13a] 2 Düşer mi şÂnıña ey şeh-süvÂr-ı kişver-i nÂz
HelÂk eyleyesin cevri ile fütÂdeleri
- 3 Mürüvvet it baña sÂûi şerÂb-ı âÂfi âun
O defè iderse ider dildeki olan kederi

²⁷⁴ tÂ nÂlemi] nÂlÂnumı P

²⁷⁵ güftÂruñı] güftÂrını İ1

²⁷⁶ Ve lehu] -İ2 -P

- 4 KüşÀde olmadı âad óayf àonce-i ümmid
Nesim-i Àh-1 dilüñ ôÀhir olmadı eâeri
- 5 Ne dem ki èazm ide këy-1 óabibe FÀéiø-i zÀr
FiàÀnı²⁷⁷ hem-reh olur seyl-i eşki²⁷⁸ rÀh-beri

58. áazel-i nÀ-tamÀm²⁷⁹

mefèylü fÀeilÀtü mefÀeilü fÀeilün

- [İ2 13a] 1 GÀhı o meh ki nÀz ile èarø-1 cemÀl ider
Şerminden²⁸⁰ ÀfitÀb felekde zevÀl ider
- 2 Eyler recÀ-yı mive hemÀn naøl-i òuşkden
Her kim o bi-vefÀadan ümid-i viãÀl ider
- [İ113b] 3 Murà-1 dil-i ùabibde olur bi-úarÀr şevú
Şeh-bÀz-1 çeşmi nÀz ile²⁸¹ taórik-i bÀl²⁸² ider

MURABBA

59. İlÀhi²⁸³

fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilün

²⁷⁷ fiàÀnı] fiàÀn P

²⁷⁸ eşki] eşk P

²⁷⁹ áazel-i nÀ-tamÀm] muúauñèÀt murabbaèÀt İ1

²⁸⁰ şerminden] şerminde P

²⁸¹ nÀz ile] nÀza ki P İ2

²⁸² bÀl] -İ2

²⁸³ İster iseñ..... dÀrdan deyyÀrdan] -İ1 -P

- I İster iseñ bÿy-ı vuâlat cÂnib-i dil-dÂrdan
Olma òÂlî her seóer feryÂd ü Âh ü zÂrdan
Úalbüñî âÂf it bir mey ol bürîde-efkÂrdan
Baúma fÂniye elüñ çek dÂrdan deyyÂrdan
- II èÁlem-i maènÂya baú geç cümle úil ü úÂlden
MÂøî vü müstaúbeli úo añlar iseñ óÂlden
Ref è idüp gerd-i sivÂyı òÂür-ı meyyÂlden
Baúma fÂniye elüñ çek dÂrdan deyyÂrdan
- III Gel gel inâÂf eyle FÂéiø tÂ-be-key cürm ü günÂh
TÂéib ü müstaâfir ol kim èafv ide cürmüñ ÎlÂh
Levó-i dilden maóv olup naúş-ı sivÂ bî-iştibÂh
Baúma fÂniye elüñ çek dÂrdan deyyÂrdan

KITALAR

60. Ve lehu

mefÂeilün mefÂeilün mefÂeilün mefÂeilün

- 1 éamuñla aalamaz èÁlemde çeşm-i ter mi úalmışdur
Sirişk-i dide rızÂn olmadú bir yer mi úalmışdur
- 2 Kime meyl eylesün kimden ümid-i şefúat itsün²⁸⁴ dil
VefÂ meémýl olur èÁlemde bir dil-ber mi úalmışdur

²⁸⁴ itsün] eylesün İ2

61. Ve lehu²⁸⁵

mefëylü mefÀeilü mefÀeilü feëylün

- 1 Çün sensin iden herkesi maüybına vÀãıl
Hem senden irer cümleye tevfiú ü hidÀyet

- [P 13b] 2 Maëlým-ı şerifün olıcaú sırr u òafıyyÀt
DergÀhuña²⁸⁶ óÀcÀt-ı dili èarøa ne óÀcet

62. Ve lehu

fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilün

- 1 Cürmümi èafv eyle yÀ Rab sen beni maäfÿr úıl²⁸⁷
Refë idüp gerd-i kederden òÀurum mesrÿr úıl²⁸⁸

- 2 Zır ü pÀy²⁸⁹-ı miónet ü àamda úoma yÀ Rab beni
Úalb-i virÀnumı dest-i lutf ile²⁹⁰ maëmÿr úıl

63. Ve lehu²⁹¹

fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilün

²⁸⁵ Ve lehu] Úıüa İ2

²⁸⁶ dergÀhuña] dergÀhına İ1

²⁸⁷ úıl] it P İ2

²⁸⁸ úıl] it P İ2

²⁸⁹ zır ü pÀy] zır- pÀy P

²⁹⁰ luüf ile] luüfuñ ile P

²⁹¹ Ve lehu] èArabiyye İ2

1 ²⁹² ليست الدنيا مقام الا رتباح
انها ارض مسراح الا مراح

2 Zinde-dâr-ı şeb olup ir menzile ²⁹³
²⁹⁴ بحمد القوم السرى عندا لصباح

64. Ve lehu

mefèylü fÀeilÀtü mefÀeilü fÀeilün

1 Bir Àyet-i kerimeye kim idesin naôar
Tefsir itme reéyün ile eylegil óaôer

2 ZîrÀ buyurdu Óaøret-i Peyàamber-i ÒudÀ
²⁹⁵ من فسرا القران برأيه فقد كفر

65. Ve ehu

feèilÀtün feèilÀtün feèilÀtün feèilün

[İ114a] 1 You mıdur àÀyeti ey şyò bu cevı ü ²⁹⁶ sitemün
Yeter inâÂf yeter cÀnuma kÂr itdi àamuñ

²⁹² “Dünya kazanç makamı değildir. O (dünya) şımarıklıkların kolayca yapıldığı yerdir.

²⁹³ menzile] menzil P

²⁹⁴ Kavim sabah olunca sevinçten hamdeder.

²⁹⁵ Kur’an’ı kendi görüşü ile tefsir eden kâfir olur. (Bilgisi olmadan heva ve hevesiyle.)

²⁹⁶ ü] –İ2

- 2 Rÿz ü²⁹⁷ şeb aalamadan èÀlemi bi-zÀr itdün
Bilsek ey ùfl-1 dil-i zÀr nedendür elemün

66. Ve lehu

mefèylü mefÀèilü mefÀèilü feèylün

- 1 Ben fetó iderüm var ise ger müşkil-i èişú1
Ol fende meger görmedigim bÀb m1 úaldı
- 2 Bilmem kime èarø eyleyeyüm derd-i derýnum
RÀz-1 dili keşf idicek aóbÀb m1 úaldı

67. Ve lehu

mefèylü mefÀèilü mefÀèilü feèylün

- 1 Üoyunca âarılsam saña pırÀhenün olsam
Yanınca sürünsem yürisem dÀmenün olsam
- 2 âarf eyler idüm yolına naúd-i dil ü cÀnı²⁹⁸
Ol meh dise FÀéiø ne virürdün senün olsam

68. Ve lehu

mefèylü fÀèilÀtü mefÀèilü fÀèilün

²⁹⁷ ü] -İ2

²⁹⁸ cÀnı] cÀnum İ1

[İ213b] 1 Ey èÀlem içre luîf u keremle olan àalem

Hem şefúat ü mürüvvetle bulan iştihâr

2 Ben şaât-ı saôte dÂôil idüm nice sÂldür

Meémÿldür ki eyleyesin aña iètibâr

69. BerÀ-yı èAreba-i Naúib'ül-Eşrâf Es-Seyyid Fetóullâh Efendi Şehîd Feyoullâh Efendi-ZÂde²⁹⁹

feèilÂtün feèilÂtün feèilün

1 ÓabbeõÀ bi-naôir-i gerdÿna

Seyrde àÀlib idi³⁰⁰ gerdÿna

2 Úande èazm itse irişür fi'l-óÂl

Aña der-pey saèÂdet ü iúbÂl

3 Maîlaè-ı neyyir-i devletdür bu

Medòal-i burc-ı saèÂdetdür bu

4 TÂze ezhâr-ı nuúÿşı her Ân

Gül-i cennet gibi nÂ-dide òazân³⁰¹

70. TÂrîò-i Sebîl-i Der-Úurb-i ZÂviye-i ZindÂnî Baba Der-Edirne³⁰²

²⁹⁹ BerÀ-yı èAreba-i Naúib'ül-Eşrâf Es-Seyyid Fetóullâh Efendi Şehîd Feyoullâh Efendi-ZÂde] BerÀ-yı èAreba-i Naúibü'l Eşrâf İ2

³⁰⁰ idi] oldı İ1

³⁰¹ ÓabbeõÀ..... nÂdide òazân] -P

fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilün

1 äÀóibü'l-òayrÀt-ı merd-i nık-õÀt
Yaènì CÀn-bÀzzÀde õül-úadr-i celil

2 Bu mübÀrek cÀyı íóyÀ eyledi
Himmetiyle oldı bu zibÀ-sebil

3 Leõõetine reşk idüp eyler nigÀh
Dide-i óasretle èayn-ı selsebil

4 Teşneler nÿş eyleyüp itsün duèÀ
Vire äÀóib-i òayra Óáu ecr-i cezil

[í115a] 5 Seyr idüp FÀéiø didi tÀrìòini
Menbaè-ı Kevàer sebil-i bi-èadil³⁰³ (1106)

71. TÀrìò-i Çeşme vü Sebil vü MektebòÀne Der-Úurb-i øarbòÀne Der-Edirne³⁰⁴

fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilün

1 äÀóib'ül-òayrÀt èAbdullah Efendi nık-õÀt
Bu maóalli eyledi íóyÀ idüp ecr³⁰⁵-i cezil

³⁰² TÀrìò-i Sebil Der-Úurb-i ZÀviye-i ZindÀni Baba Der-Edirne] TÀrìò-i BerÀ-yı Sebil-i Der-Úurb-i ZÀviye-i ZindÀni Baba İ2

³⁰³ äÀóib'ül-òayrÀt..... sebil-i bi-èadil] -P

³⁰⁴ TÀrìò-i Çeşme vü Sebil vü MektebòÀne Der-Úurb-i øarbòÀne Der-Edirne] TÀrìò-i BerÀ-yı Çeşme vü Sebil-i Der-Úurb-i øarbòÀne-i Edirne İ2 TÀrìò-i BerÀ-yı Çeşme vü Sebil-i Der-Úurb-i øarbòÀne P

2 Bir muèallimòÀne bünyÀd eyledi ìaró-1 laüf
Óüsnüni dÀòì füzÿn itdi bu çeşme bu sebil

3 TÀ úıyÀmet ola bÀüi çeşme-i òurşid-veş
Eyleye³⁰⁶ cÀrì áevÀbın vÀúıfa Rabb-1 Celil

[İ2 15a] 4 İde her emrinde hem èavn-1 ilÀhì fetó-i bÀb
Nÿr-1 tevfiú ü³⁰⁷ hidÀyet ola hÀdi vü delil

5 Seyr iden FÀéiø didi taósın idüp tÀrìòini
Çeşmesi ãÀfì sebili³⁰⁸ ise èayn-1 selsebil (1098)

72. BerÀ-yı AúbıñarızÀde AèyÀn-1 Edirne ³⁰⁹

fÀèilÀtün fÀèilÀtün fÀèilÀtün fÀèilün

1 AúbıñÀrızÀde kim ism-i şerifidür Òalil
Eyledi bu çeşme-i pÀki binÀ ol nìk-òÀt

2 ÒÀtını Óaú sÀlik-i minhÀc-1 àayrÀt eyledi³¹⁰
Yetmeye taèdÀda ecrin anuñ الاف ومات

3 Vire bÀnisine BÀrì ãıóóat u èömr-i ùavil

³⁰⁵ ecr] àayr İ2

³⁰⁶ eyleye] eyledi İ2

³⁰⁷ tevfiú ü hidÀyet] tevfiú-i hidÀyet İ1

³⁰⁸ sebili] sebil P

³⁰⁹ BerÀ-yı AúbıñÀrì-ZÀde AèyÀn-1 Edirne] TÀrìò İ2

³¹⁰ eyledi] itdi Óaú İ2

Nâmına èayn'ül şifâe diye bu èaynuñ kâeinât

- 4 Lylesi èaışAndur³¹¹ Fâeio çıúınca úalb-i Âb
Çeşme-i pâk ü muâaffâdan gel iç Âb-ı óayât³¹² (1128)

73. Târiò BerÂ-yı Taemir-i MinÂre Der-Úaâaba-i İslimye Der-Úurb-i Maórÿsa-i Edirne³¹³

mefâeilün feilâtün mefâeilün feilün

- 1 Bu mescide naôar-ı himmetiyle Óâci Receb
Yıkup³¹⁴ minÂresini minberini itdi binÂ

- 2 Pesend idüp düşicek úayd-ı fikr-i târiòe
İrişdi gÿşuma hâtifden ol zamân bu âadâ

- [İ15b] 3 O cedler ile çün İslimye èaynıdur şâmuñ
MinÂresi daði Fâeio minÂre-i beyøÂ (1109)

74. Târiò BerÂ-yı BinÂ-yı Öâne-i Merdümi èAli Efendimiz KitÂb-ı Dîvân-ı Devlet-i èAliyye³¹⁵

³¹¹ èaışAndur] èaışân dir İz

³¹² AúbıñÂri..... Âb-ı óayât] -P

³¹³ Târiò-i BerÂ-yı Taemir-i MinÂre Der-Úaâaba-i İslimye Der-Úurb-i Maórÿsa-i Edirne] BerÂ-yı BinÂ-yı MinÂre-i Der-Úaâaba-i İslimye İz

³¹⁴ yıúb] baúb

³¹⁵ Târiò-i BerÂ-yı BinÂ-yı Öâne-i Merdümi èAli Efendimiz KitÂb-ı Dîvân-ı Devlet-i èAliyye] BerÂ-yı BinÂ-yı Öâne-i Merdümi èAli Efendi Kîsedâr-ı Dîvân-ı Hümâyyın İz

mefÀèilün mefÀèilün feèylün

- 1 TeèÀlallÀh zihì beyt-i dil-ÀrÀ
Ki itmiş ìaró anı bir õÀt-ı òoş-rÀy
- 2 Semuyy-i İbn-i èamm Faòr-ı èÀlem
CenÀb-ı Merdümi-i naôm-pirÀy
- 3 BinÀ idüp bu beyt-i dil-küşÀy_ı
NigÀristÀn-ı ÇinÀsÀ feraó-zÀy
- 4 Nuúÿş_ı dil-pesend ü³¹⁶ ìaróı dil-keş
Muâannaè bir úusÿrı youú ser-a-pÀy
- [İ2 15b] 5 Zemini cÀy-ı cennetden nişÀne
Muóããaal úÀbil-i süknÀ dey ü yay
- 6 Feraó her cÀnibinde cılve-güster
äafÀ her gÿşesinde zinet-efzÀy
- 7 Hemişe ola nüzhetgeh bu menzil
Müéebbed ola yÀ Rab bÀy-ı ber-cÀy
- 8 Didi seyr eyleyüp tÀrìò FÀéio
Zihì zinetde òÀne dil-güşÀ-cÀy³¹⁷ (1120)

³¹⁶ ü] -İ2

³¹⁷ TaèÀlallÀh..... dil-güşÀ-cÀy] -P

75. TÀrìò BerÀ-yı ZÀviye-i èUşşÀüi Eş-Şeyò ÓÀmid Efendi Der-Edirne³¹⁸

müstefèilün müstefèilün müstefèilün müstefèilün

- 1 ÓÀmid Efendi kim olup pîr-i îariú-i èÀşıúÀn
ÓÀlÀ odur ser-òalúa-i cemèiyyet-i èuşşÀüiyÀn
- 2 èOàmÀn Efendi'den òilÀfet rütbesin aòö eyleyüp³¹⁹
Sırrını ol òÀt-ı kerimün anda buldılar èayÀn
- 3 Şimdi anuñ şemèine cemè olmaúdadur erbÀb-ı dil
Ryşendür anda gördiler nÿr velÀyet-i èÀrifÀn
- 4 Himmet idüp bu tekyeyi yaptı kenÀr-ı cÿyda
EürÀfı güllerle müzeyyen nÀle eyler bülbulÀn
- [İ116a] 5 äad BÀrekallÀh cÀyı cÀmı mehbiü-i envÀr-ı feyø³²⁰
Kim dergehidür levóaşallÀh tekye-gÀh-ı äÀdıúÀn
- 6 Bunda olur olursa ger cÀm-ı murÀda dest-res
Bunda³²¹ şitÀb eyler hemişe zümre-i äÀóib-dilÀn
- 7 Bunda gelürler reh-i nÿrdan îariú-i äıdú u heves
Bunda alurlar vÀyesin maórym úalmaz üÀlibÀn³²²

³¹⁸ TÀrìò-i BerÀ-yı ZÀviye-i èUşşÀüi Eş-Şeyò ÓÀmid Efendi Der-Edirne] BerÀ-yı BinÀ-yı ZÀviye-i Şeyò ÓÀmid Efendi Der-Úurb-i DebbÀà-òÀne İ2 TÀrìò-i BinÀ-yı ZÀviye-i Şeyò ÓÀmid Efendi Der-Úurb-i-òÀne P

³¹⁹ aòö eyleyüp] iórAz idüp P İ2

³²⁰ feyø] úuds P İ2

³²¹ Bunda] Buña İ2 P

- 8 Bu cÂy₁ pîrÂn-₁ îarîú itmiş naôargÂh³²³ àÂlibÂ
Rÿ-mÂle zîrÂ cÂn atar ôÂk-i derine zÂéirÂn

- [P 15a] 9 FÂéiø didi kerrÿbiyÂnuñ birisi târiðini
Bu maèbed-i èuşşÂúiyÂndur cÂygh-₁ úudsiyÂn (1125)

76. TÂrið BerÂy-₁ VefÂt-₁ Şeyò'ül ÚurrÂ Ebÿ Bekir Efendi Der-Edirne³²⁴

fÂèilÂtün fÂèilÂtün fÂèilün

- 1 Ekmel-i úurrÂ èaziz-i³²⁵ muóterem
Eyledi menzilgehin dÂr-₁ beúÂ

- 2 Ekmeli hem ol îarîúuñ mÂhiri
ÔÂîlî hergiz naôir olmaz aña

- [İ2 16 a] 3 Didi FÂéiø óüzn ile târiðini
Menzilüñ³²⁶ bu Bekr Efendi èarş ola³²⁷ (1110)

77. TÂrið BerÂy-₁ VefÂt-₁ ÚaãâAbzÂde MuâüfÂ Efendi Der-Edirne³²⁸

³²² Bunda gelürler..... úalmaz àlibÂn] -İ1

³²³ naôargÂh] naôargeh P İ2

³²⁴ TÂrið BerÂy-₁ VefÂt-₁ Şeyò'ül ÚurrÂ Ebÿ Bekir Efendi Der-Edirne] BerÂ-y₁ VefÂt-₁ Şeyò'ül ÚurrÂ Ebÿ Bekir Efendi İ2

³²⁵ èaziz-i muóterem] èaziz ü muóterem İ2

³²⁶ Metinlerde menzil vezin ve anlam gereği “menzilüñ” okundu.

³²⁷ Ekmel-i úurrÂ..... èarş ola] -P

³²⁸ TÂrið BerÂy-₁ VefÂt-₁ ÚaãâAb-zÂde MuâüfÂ Efendi Der-Edirne] BerÂ-y₁ VefÂt-₁ ÚaãâAb-zÂde Efendi İ2 TÂrið BerÂy-₁ VefÂt-₁ ÚaãâAb-zÂde MuâüfÂ Efendi P

mefÀèilün feèilÀtün mefÀèilün feèilün

- 1 Vücÿdi³²⁹ òÀnesi oldı òarÀb o õÀtuñ kim
SezÀ dinilse aña rükni KÀèbe-i dînüñ
- 2 Bu şeş cihetden idince güöer didüm tÀrìò
MaúÀmı³³⁰ cennet ola MuâüfÀ Efendi'nüñ (1128)

78. TÀrìò BerÀy-ı VefÀt-ı Gülşeni Veli Dede-zÀde İbrahim Efendi Der-Edirne³³¹

mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün

- 1 DirràÀ gitdi İbrahim Efendi ol melek-òaalet
Úoyup bÀà-ı cihÀnuñ berg ü bÀrın oldı ÀzÀde
- 2 Úüãÿr u³³² cürmüni èafv eyleyüp iósÀn ide MevlÀ
ääfÀlar ide³³³ úaär-ı gülşen-i firdevs-i aèlÀda
- [İ116b] 3 Gelüp didi birisi úudsiyÀndan³³⁴ FÀéiøÀ tÀrìò
RevÀn oldı gülzÀr-ı cinÀna GülşenizÀde³³⁵ (1104)

³²⁹ vücÿdı] vücÿd P

³³⁰ maúÀmı] maúÀm İ2

³³¹ TÀrìò BerÀy-ı VefÀt-ı Gülşeni Veli Dede-zÀde İbrahim Efendi] BerÀ-yı VefÀt-ı Şeyò Gülşeni Veli Dede-zÀde İ2

³³² Metinlerde vezin ve anlam gereği “ü” okundu.

³³³ ide] eyleye İ2 -P

³³⁴ úudsiyÀndan] úudsiyÀnuñ İ2

³³⁵ DirràÀ gitdi..... Gülşeni-zÀde] -P

79. TÀrìò BerÀy-1 VefÀt-1 ÚÀdirì Eş-Şeyò Muóammed Efendi Óaoretleri Der-Edirne³³⁶

fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilÀtün fÀeilün

- 1 Geçdi bu vaóset-serÀdan yine bir òÀt-1 şerif
CÀn göziyle èÀlem-i lÀhÿtuñ olup sÀeiri
- 2 ÔÀhir idi cebhesinde nÿr-1 tevóid-i ÒudÀ
BÀùnına ancaú³³⁷ eylerdi delÀlet ôÀhiri
- 3 Óüsn-i òulú ile cihÀn olmuşdı anuñ bendesi
DÀmen-i èafv ile òod-èayb u úuãÿruñ sÀtiri
- 4 Nièmet-i didÀr ile Óaú anı tenèim eyleye
Feyø-i aúdesden ide iórÀz óaôø-1 vÀfiri
- 5 äanma merúad meşhed-i esrÀ³³⁸-1 Óaúdur türbesi
VÀãıl olur iètiúÀdıyla ölenler zÀeiri
- 6 ÔÀk äanma mezraè-1 tuòm-1 ümüd olmışdur ol
Maúãaduñ óÀãıl olur ôan itme òÀlì ol yiri
- 7 Düşdi bir tÀrìò FÀéiø dil-nişin ü Àteşin³³⁹
Gitdi äad Àh cihÀn úuüı Muóammed ÚÀdirì³⁴⁰ (1121)

³³⁶ TÀrìò BerÀy-1 VefÀt-1 ÚÀdirì Eş-Şeyò Muóammed Efendi Óaoretleri Der-Edirne] BerÀ-yı VefÀt-1 Şeyò Muóammed Efendi El-ÚÀdirì İz

³³⁷ ancaú] el-óau İz

³³⁸ esrÀr] envÀr İz

³³⁹ dil-nişin ü Àteşin] Àteşin ü dil-nişin İz

80. äÀóib-i DivÀn FÀéiø Efendi'nüñ Eèazz-ı AóbÀbından Úanàal äÀlió Çelebi'ye
TÀrìòdür³⁴¹

feèilÀtün feèilÀtün feèilÀtün feèilün

- 1 Çekilüp gitdi cihÀndan yine bir õÀt-ı şerif
Gitdi Àoir dil-i aóbÀbı úoyup zÀr ü óazın
- 2 Didi giryÀn olaraú fevtine FÀéiø tÀrìò
CÀygÀhuñ ola äÀlió Çelebi èarş-ı berin³⁴² (1104)

81. TÀrìò-i ŞehÀdet-i Çirmenì Aómed EfendizÀde MuãüafÀ Çelebi Óaúúındadır Der-
Úurb-i Edirne³⁴³

fÀèilÀtün fÀèilÀtün fÀèilÀtün fÀèilün

- 1 Áh ü äad feryÀd elünden ey sipihr-i kine-òÀh
Eyledüñ bir nev-cüvÀnuñ óÀål èömrini³⁴⁴ tebÀh
- [İ117a] 2 Çirmenì Aómed EfendizÀde hem nÀm-ı Nebì
Yaèni ol maòdým maòlým u³⁴⁵ şehid ü³⁴⁶ bì-günÀh

³⁴⁰ Geçdi bu..... Muóammed ÚÀdirì] -P

³⁴¹ äÀóib-i DivÀn FÀéiø Efendi'nüñ Aèazz-ı AóbÀbından Úanàal äÀlió Çelebi'ye TÀrìòdür] BerÀ-yı VefÀt-ı Úanàal äÀlió Çelebi iz

³⁴² Çekilüp gitdi..... èarş-ı berin] -P

³⁴³ TÀrìò-i ŞehÀdet-i Çirmenì Aómed Efendi-zÀde MuãüafÀ Çelebi Óaúúındadır Der-Úurb-i Edirne] BerÀ-yı ŞehÀdet-i Çirmenli Aómed Efendi-zÀde MuãüafÀ Çelebi iz

³⁴⁴ èömrini] èömrin İ

³⁴⁵ maòlým u şehid] maòlým-ı şehid İ

³⁴⁶ şehid ü bì-günÀh] şehid-i bì-günÀh İ

- 3 CÀm-1 pür-úahr-1 sipihri eyledi dünyÀda nÿş
Ecrini èuúbÀda be-cidd luif ide anuñ ilÀh
- 4 Murà-1 rÿó1 ÀşiyÀn ide nihÀl-i sidrede
Aña ãaón-1 gülsitÀn-1 cennet ola cilvegÀh
- 5 ÚudsiyÀndan birisi geldi didi tÀrìòini
Cennet-i èadn ola rÿó-1 MuãîafÀ'ya cÀygÀh³⁴⁷ (1106)

82. TÀrìò BerÀy-1 VefÀt-1 ÒÀlam OàluzÀde Muóammed Çelebi Der-Edirne³⁴⁸

feèilÀtün feèilÀtün feèilÀtün feèilün

- 1 MÀlik-i mülk-i maèÀrif òÀlüm oàluzÀde³⁴⁹
Gelmedi dehre o maòdÿm-1 hünermend gibi
- 2 TÀéib ü ùÀhir olup èÀúibeti òayr oldı
Maôhar-1 raómet ola görmeye nÀr-1 àaøabı
- 3 Áòiret óaúúını úat úat pederi itdi óelÀl
Didi Óaú saña muèin ola şefiè ola Nebi

- [İ2 17a] 4 Úayd-1 tÀrìò-i vefÀtı ile ol maòdÿmuñ
Fikr ile FÀéio irişdürmiş idi rÿza şebi

³⁴⁷ Àh ü ãad..... MuãîafÀ'ya cÀy-gÀh] -P

³⁴⁸ TÀrìò BerÀy-1 VefÀt ÒÀlam Oàlu zÀde Muóammed Çelebi Der-Edirne] BerÀ-yı VefÀt-1 ÒÀlam Oàlu zÀde Çelebi İ2

³⁴⁹ oàlu] oàlı İ2

- 5 ÚudsiyÀndan biri geldi didi menúÿüa ile
DÀòil-i cennet-i èadn ola Muóammed Çelebi ³⁵⁰ (1118)

83. äÀóib-i DivÀn Pederlerinüñ VefÀtı EyyÀmında Bu Gÿne Bir Úıüa
Buyurmuşlardur

fÀèilÀtün fÀèilÀtün fÀèilÀtün fÀèilün

- 1 Ey iden mevtÀya şefúat añ bu úabrüñ äÀóibiñ
Rÿóını şÀd it ne var eyle èaüÀ-yı FÀtiHÀ
- 2 Ol demi yÀd eyle kim mülóau olursın anlara
Her geçenden sen de eylersin recÀ-yı FÀtióÀ

84. BerÀy-ı Mühr-i SüleymÀn Paşa

feèilÀtün feèilÀtün feèilün

Ola nüh şışe-i çarò içre her Àn
Ter ü tÀze gül-i baòt-ı SüleymÀn

85. BerÀy-ı VefÀt-ı ÓÀmid Efendi

mefèÿlü fÀèilÀtü mefÀèilü fÀèilün

³⁵⁰ MÀlik-i mülk..... Muóammed Çelebi] -P

- 1 èUşşÀúiyÀndan yine bir õÀt-1 muóterem
 èAzm eyledi beúÀya maúÀmı naèim ola
- 2 Semt-i beúÀya reh-ber ola aña úudsiyÀn
 Úurb-i viãÀl-i Óaúú'a ümid ol ki yol bula
- 3 Ûoàrı gider cinÀna maúÀmı behişt olur
 èlāyÀmı maóv olur iricek èavn-1 Óaú úula
- 4 FÀéiø duèÀ idüp didi tÀrìò-i rıóletin
 YÀ Rabbi cÀyı ÓÀmid Efendi'nüñ èarş ola³⁵¹

86. TÀrìò

mefèylü fÀèilÀtü mefÀèilü fÀèilün

- 1 Seyyid Óüseyn yaèni ol õÀt-1 òos-òiaÀle
 Bir cÀy vir ÒudÀyÀ kim ola nÀmı firdevs
- 2 Fevtini gÿş idenler tÀrìò içün didiler
 Seyyid Óüseyn'üñ olsun yÀ Rab maúÀmı Firdevs³⁵²

87. TÀrìò

mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün

³⁵¹ èUşşÀúiyÀndan èarş ola] -İ1 -P

³⁵² Seyyid Óüseyn..... maúÀmı Firdevs] -İ1 -P

- 1 CüdÀ eyler biribirinden aóbÀbı geçer ãóóbet
CihÀnuñ óÀl ü şÀnı böyledür úalmaz bu cemèiyyet
- 2 Nice nýş itdi Seyyid MuãûnfÀ cÀm-ı fenÀyı gör
Bu bezm erbÀbınuñ hep böyledür óÀli budur èÀdet
- 3 İlÀhî cilvegÀhın úaâr-ı Firdevs-i berin eyle
Aña ãad èizzet ile óýr u àılmÀn ideler òidmet
- 4 DuèÀ idüp didiler fevtine târîò için aóbÀb
İlÀhî eyle Seyyid MuãûnfÀ’nuñ meskenin cennet³⁵³

88. Beray-ı VefÀt-ı CÀn-bÀzzÀde

fÀèilÀtün fÀèilÀtün fÀèilÀtün fÀèilün

- 1 ÓÀl-i èÀlem böyledür gÀhî ãuèýd geh hübyt
Zerre deñlü iètibÀr itme irişseñ rif èate
- 2 RüzgÀr alıvirse baãsañ devlet ü cÀha úadem
ÓÀr ol elbette der-peydür ôuhýr-ı ôillete
- 3 İtdi CÀn-bÀzzÀde gör Àòir şerÀb-ı mevti nýşı
NÀèil olmuşken cihÀnda nice mÀl ü nièmete

³⁵³ CüdÀ eyler..... meskenin cennet] -İ1 -P

[i2 17b] 4 èAfv ide anuñ CenÀb-1 Óáu úuãÿr u cürmüni
Ola müstaàraú yem-i iósÀna baór-1 raómete

5 R1óleti tÀrìòini FÀéiø didiler úudsiyÀn
Gitdi CÀn-bÀzzÀde el-ÓÀc1 Muóammed cennete³⁵⁴

89. TÀrìò

mefèÿlü fÀèilÀtü mefÀèilü fÀèilün

1 Maòdÿm-1 pÀk Seyyid-i èAli-neseb dirìa
Terk itdi dehri cennet-i èadn içre cÀÿ ide

2 Maózÿn olup didüm aña tÀrìò Àh ile
Öuld-i berin cÀÿ ola Seyyid Muóammed'e³⁵⁵

90. BerÀ-y1 ZiyÀret-i ÓÀc1 Baba Der-Edirne³⁵⁶

mefèÿlü mefÀèilü mefÀèilü feèÿlün

[i2 14b] [P 14b] İsterseñ eger Kaèbe-i âidú içre³⁵⁷ ãafÀÿ1
Saèy eyle ziyÀret idegör ÓÀc1 Babay1³⁵⁸

³⁵⁴ ÓÀl-i èÀlem..... Muóammed cennete] -i1 -P

³⁵⁵ Maòdÿm-1 pÀk..... Seyyid Muóammed'e] -i1 -P

³⁵⁶ BerÀ-y1 ZiyÀret-i ÓÀc1 Baba Der-Edirne] Der ZÀviye-i ÓÀc1 Baba i2 Ve lehu P

³⁵⁷ Kaèbe-i âidú içre] görmege cennetde i1 P

³⁵⁸ İsterseñ eger..... ÓÀc1 Babay1] -i1 -P

91. BerÀ-yı faãã-1 vezir SüleymÀn Paşa³⁵⁹

mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün mefÀèilün

Olur elbetde³⁶⁰ naúş-1 dil-keşinüñ deng ü óayrÀnı

Gören güllerle zib ü zinet-i mühr-i SüleymÀnı

92. BerÀy-1 Úaär-1 Bi-úuãýr Beóáu Der-Edirne³⁶¹

mefÀèilün feèilÀtün mefÀèilün feèilün

[İ114b] Çıúan Buçukdepe úaärına ref èidüp bÀki

TemÀm mertebe añlar úuãýr-1 eflÀki³⁶²

MATLA VE MÜFREDLER

MatÀliè³⁶³

93. Matlaè³⁶⁴

mefèýlü fÀèilÀtü mefÀèilü fÀèilün

[P 14] İki güzel seven kişi ey dil ãafÀ ider

Biri cefÀ iderse birisi vefÀ ider

³⁵⁹ BerÀ-yı faãã-1 Vezir SüleymÀn Paşa] BerÀ-yı faãã-1 Süleyman Paşa P BerÀ-yı mühr-i Süleyman Paşa İ2

³⁶⁰ elbetde] elbette İ2 P

³⁶¹ BerÀ-yı Úaär-1 Bi-úuãýr Bióáu Der-Edirne] Der-óáu? Úaär-1 Bi-úuãýr (-ı) Buçukdepe İ2

³⁶² Çıúan Buçukdepe..... úuãýr-1 eflÀki] -P

³⁶³ MatÀliè] -İ2 -P

³⁶⁴ Matlaè] Ve lehu İ1

94. Beyit³⁶⁵

mef'Àeilün mef'Àeilün mef'Àeilün mef'Àeilün

Müsellemdür mel'Áoat èarãasında öñdül almaúda
Güzeller içre çapúnz'Áde şimdi òayli yügrükdür

95 . Ve lehu

mef'Àeilün mef'Àeilün mef'Àeilün mef'Àeilün

[İ2 14a] Turıncı ş'Álumı alma deyü minnetler eylerdüm
Sebük-b'Árum felek şimdi ne ş'Álum var ne m'Álum var

96 . Ve lehu

mef'Àeilün mef'Àeilün mef'Àeilün mef'Àeilün

Ûutuşdı bir úul o'álnuñ ruò-ı zib'Ásına düny'Á
Ocaúdan böyle yalın yüzli çokdan olmadı peyd'Á³⁶⁶

97 . Ve lehu³⁶⁷

fe'il'Átün fe'il'Átün fe'il'Átün fe'il'Átün

³⁶⁵ Beyit] Ve lehu İ1

³⁶⁶ Ûutuşdı bir olmadı peyd'Á] -İ2 -P

³⁶⁷ Ve lehu] ma'laè P

Hiç umulmaz hele ol Âfet-i devrÂna göre

Luûf ide³⁶⁸ bezme gele bir iki peymÂne göre

98 .Ve lehu³⁶⁹

fÂeilÂtün fÂeilÂtün fÂeilÂtün fÂeilün

CÂygÂh-1 ceyş-i âamdur dil feraó çıusun deyü

ŞÂh-1 âamdan gelmede fermÂn fermÂn üstine

99. Ve lehu³⁷⁰

mefêylü mefÂeilü mefÂeilü feèylün

Tîr-i sitemüñ ey úaşı yÂ cÂnuma geçdi

PeykÂn-1 âam-endÿz-1 cefÂ cÂnuma geçdi

100. Ve lehu

feèilÂtün feèilÂtün feèilÂtün feèilün

Dehr-i gülşende ÎlÂhî ola æÂbit NuèmÂn

101.

شعر
وما لاق وهر في الفضيله مثله
وما نال كعب في التي احتته كعب

³⁶⁸ ide] ile Î1

³⁶⁹ Ve lehu] Beyit Î2 P

³⁷⁰ Ve lehu] maülaè Î2 P

102. Maûlaè

mefÀèilün feèilÀtün mefÀèilün feèilün

MaúÀm-1 òuld-eàerin çün ziyÀret itdük anuñ

DilÀ niyÀz iderüz himmetin Nefes Babanuñ³⁷¹

DivÀnü'l merdüm ü maâfÿr

FÀeiø Efendi el-Edirnevî

³⁷¹ MaúÀm-1 òuld..... Nefes Babanuñ] -î1 -P

DİZİN

A

- Àbı, 174
Àb-ı óayÀt, 193
èAbdullah, 192
Àb ü tÀb, 167
ÀbdÀrum, 177
èaceb, 167, 179, 181, 182, 187
èacebÀ, 171
açılan, 182
èaded, 164
èÀdetdür, 185
Àdem, 169, 187
À-dem, 131
À-dem, 186
Àdemi, 166, 180
èadil, 192
èadyılarla, 178
Àfetüñ, 174
ÀfitÀbı, 173
ÀftÀb, 188
ÀàÀz, 177
aàla, 181
aàlamadan, 190
aàlamaz, 189
aàlar, 173
aàlasam, 183
aàlatma, 180
àalem, 191
aàyÀr, 181
aàyÀra, 163, 170, 178
aàyÀrı, 183
aàyÀruñ, 185
Àâyş, 169
Àh, 167, 172, 173, 178, 179, 181, 184, 185, 188, 197, 201
aóbÀb, 191, 200
aóbÀbı, 197, 200
Àoir, 186, 187, 197, 200
Àhla, 170
aómer, 180
Àhum, 169
Àhy, 165
aöðeyleyüb, 195
aóvÀl, 171
aóvÀlüñi, 181
aúar, 165
aúbıñÀrı, 193
aúdesden, 197
aúıdur, 183
aúıtdı, 167
aúsa, 173
al, 133, 138, 176
alamaz, 175
aèlÀ, 172
aèlÀda, 196
èalÀyıúdadur, 163
èalÀyıúdadur vuãyl, 163
èalem, 136, 186
èÀlem, 131, 134, 164, 166, 181, 185, 191, 197, 200, 201
èÀlemde, 135, 168, 182, 189
èÀleme, 173
èÀlemgirdür, 178
èÀlemi, 183, 190
èÀlem-i maènÀya, 189
èÀlemüñ, 178
èÀli-cenÀbdan, 175
èÀli-cenÀbı, 174
AllÀh, 164
alsa, 182
alup, 176
alurlar, 195
Àlyd, 164

- ÀmÀn, 179
 ammÀ, 134, 164, 173
 AmmÀ, 164
 Àn, 192, 199
 aña, 131, 164, 191, 192, 196, 199, 201
 ancaú, 153, 166, 178, 182, 197
 anda, 131, 195
 anı, 133, 172, 184, 194, 197
 añılsun, 182
 añlar, 189, 202
 anuñ, 131, 132, 136, 166, 183, 193,
 195, 197, 198, 200, 203
 ÀrÀndur, 169
 artardı, 184
 Àrzÿ, 176
 Àrzÿlarla, 178
 Àrzÿ-yı şehÀdetle, 176
 aã, 178
 Àãaf, 178
 ÀãÀr, 187
 aãlÀ, 187
 ÀsÀyiş, 176
 ÀşinÀ, 172
 ÀşinÀmızsuñ, 181
 Àteş, 167, 174
 Àteşin, 138, 166, 187, 197
 Àteşlere, 181
 Àver, 171, 177
 ÀyÀ, 188
 ayaà, 176
 ayaàm, 173
 ayaàına, 168
 ayÀauñ, 171
 ÀyÀt, 180
 Àyet-i kerimeye, 190
 ayırma, 174
 Àyìnede, 182
 äÿret-i ümmidi, 182
 ayrılmadı, 173, 185
 ayru, 174
 ÁzÀde, 164
 ÀzÀde, 196
 Àzürde, 176
 èafv, 189, 196, 197
 èahd, 180
 èÀmdan, 175
 èanber, 130, 133, 186
 èaõÀb, 181
 èArãa, 164
 èaraúnÀk, 171
 èArından, 174
 èÀrıø, 138, 165, 171
 èarø, 153, 134, 171, 188, 191
 èarøa, 189
 èarş, 196, 197, 199
 èÀşıú, 133, 166, 169, 176, 181, 182
 èÀşıúa, 166
 èÀşıúÀn, 195
 èÀşıúlarını, 164
 èÀşıúuñ, 166
 èaşúa, 181, 182
 èaşú-ı yÀrda, 184
 èaşúum, 165, 177
 èaşúuñ, 181
 èÀúibet, 174
 èÀúıl, 186
 èÀúıldur, 178
 èÀúılı, 164
 èaişÀndur, 193
 èavn, 193, 199
 èayÀn, 134, 195
 èayb, 197
 èayn, 132, 192, 193
 èaynıdur, 194
 èaynuñ, 193
 èayş, 173
 èaziz, 196
 èazm, 188, 192

 B

bÀà, 131, 132, 134, 135, 136, 163,
 165, 175, 187, 196
 bÀàbÀn, 166
 bÀàda, 182
 bÀb, 191, 193
 bÀd, 135, 178
 bÀde, 138, 170
 bÀdeyi, 184
 bahÀda, 185
 bahÀne-i óaõer, 174
 bÀl, 188
 bÀlÀsın, 170
 baña, 137, 138, 179, 181, 188
 bÀnisine, 193
 baór, 181, 201
 baòş, 153, 131, 135, 138, 170, 178
 baòşuñ, 165
 baòt, 134, 137, 166, 199
 BÀrekallÀh, 195
 bÀr-ı àamın, 175, 176
 BÀrì, 130, 131, 193
 başlasun, 166
 başum, 176
 baú, 173, 189
 baúar, 179
 bÀùnına, 197
 bÀùì, 193
 baúma, 188, 189
 baúmaú, 166
 bed, 170, 181
 behiştde, 175
 Bekr, 196
 belÀaat, 177
 belÀaatle, 172
 belürdi, 170
 ben, 175, 177, 180, 191
 benÀn, 170
 benden, 176
 bendesi, 197

bendesin, 165
 benefşe, 179
 beni, 164, 166, 180, 185, 189, 190
 benüm, 138, 179, 187
 benümle, 176
 beñzemez, 166
 berg ü bÀrın, 196
 beri, 138, 188
 berıaraf, 176
 berüñ, 166, 170
 besdür, 172
 beste, 136, 167, 172, 185
 beúÀ, 196
 beyÀna, 173, 175
 beyÀnumuz, 167
 beyaø-ı defter-i óüsnün, 174
 beyhyde, 181, 185
 bezm, 132, 133, 136, 137, 163, 170,
 200
 bezmde, 165, 175
 bezmi, 166, 167, 173
 bezmümüzi, 171
 bezmüñ, 173
 bezmünde, 185
 bi, 133, 138, 163, 164, 165, 167, 169,
 170, 171, 173, 176, 178, 181, 182,
 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191,
 192, 198
 Bi-hýde, 163, 175
 bilÀ, 167
 bile, 132, 179
 bilindi, 174
 bilmem, 168, 175, 178
 bilmez, 185
 bilmezem, 165, 166, 179, 185
 bilsek, 169, 190
 bımÀr, 187
 bım-i pederle, 178
 biñ, 166, 167, 168, 171, 172, 185
 binÀ, 193, 194

bir, 132, 137, 138, 165, 166, 167, 168,
 169, 170, 171, 172, 173, 176, 177,
 178, 179, 181, 182, 183, 184, 185,
 188, 189, 190, 194, 197, 198, 199,
 202, 203
 Bir, 136, 164, 166, 168, 169, 170, 173,
 179, 180, 181, 182, 184, 190, 192,
 199, 200
 biraz, 181
 birisi, 195, 196, 198, 202
 bi-tAb, 175
 biz, 168, 169, 172
 bizden, 167, 181
 bize, 138, 170
 bizi, 163, 164, 178, 186
 böyle, 135, 137, 168, 202
 bu, 132, 134, 135, 163, 164, 165, 166,
 171, 173, 174, 175, 177, 178, 179,
 180, 181, 182, 185, 186, 187, 190,
 192, 193, 194, 195, 197, 199, 200
 bulan, 191
 buldılar, 195
 bulduú, 184, 185
 bulmaduk, 185
 buna, 185
 bunda, 195
 burc, 192
 buyurdi, 190
 bülbül, 133, 136, 137, 166, 184, 187
 bülbülAn, 195
 bülbüldür, 166
 bülbülleri, 169
 bülbülvAr, 187
 bülend, 186
 bünyAd, 192
 büt, 182
 bütüñ, 166
 býriyA, 186
 bÿs, 167
 bÿsı, 170
 bÿy, 130, 163, 183, 188

C

cAéiz, 168, 183
 cAh, 168
 cAm, 134, 138, 164, 165, 170, 171,
 173, 178, 184, 195, 200
 cAmdan, 175
 cAmı, 134, 195
 cAmla, 169
 cAn, 171, 172, 176, 177, 187, 195, 197
 cAna, 167, 186
 cAnA, 168, 184
 cAnAne, 181
 cAnAneyi, 185
 cAnAnuñ, 181
 CAnbAz, 192, 200, 201
 cAnı, 186, 191
 cAnıma, 170
 cAnın, 180
 cAnib, 188
 cAnibinde, 194
 cAnuma, 190, 203
 cAnumuz, 167
 cArı, 193
 cAy, 131, 194, 195, 198, 200, 201
 cAygAh, 182
 cAyı, 192, 195, 199
 cebhesinde, 197
 cebini, 186
 cebinüñe, 165
 cedler, 194
 cefA, 163, 164, 169, 183, 202, 203
 celil, 192
 cemAl, 134, 188
 cemAlüñdür, 165
 cemè, 195
 cemèiyyet, 195, 200
 cenAb, 168
 CenAb, 131, 132, 134, 135, 175, 194,
 200

cenÂbdadur, 165
 cennet, 192, 196, 198, 199, 200, 201
 cennetden, 194
 cevÂb, 138, 168
 cevÂb-ı pürsiş-i rÿz-ı óisÂbı, 174
 cevlÂn, 186
 cevr, 166, 169, 181, 182, 185, 186,
 188, 190
 cevri, 183
 cevrin, 136, 170
 cevrini, 164
 ceyš, 168, 203
 cigerde, 133, 176
 cigerümde, 179
 cihÂn, 132, 183, 197
 cihÂna, 136, 184
 cihÂnda, 170, 186, 200
 cihÂndan, 197
 cihÂnı, 138, 167, 179
 cihÂnuñ, 196
 cihetden, 196
 cilve, 194, 198
 cism, 138, 169
 cismümi, 174, 181
 cüdÂ, 168
 cümle, 131, 189
 cümleye, 189
 cürm, 189
 cürmümi, 189
 cürmüñ, 189
 cürmüni, 196, 200
 cüzé, 163
 cÿ, 164, 165, 186
 cÿş, 169

Ç

çÂh, 164
 çÂk, 131, 168, 186
 çÂrbÂâ, 176
 çÂre, 165, 178, 184

çÂresi, 166
 çarò, 133, 175, 176, 183, 186, 199
 çaròa, 163, 172, 178
 çaròdan, 171
 çaròuñ, 169
 çehre, 171
 çek, 188, 189
 çekdi, 174
 çeker, 176
 çekerdi, 175
 çekmege, 181
 çemÂnumuz, 167
 çemende, 137, 138, 165, 166, 174, 179
 çerÂauñ, 171
 çeşm, 133, 135, 164, 165, 167, 178,
 185, 189
 çeşme, 192, 193
 çeşmesi, 193
 çeşmi, 188
 çeşmine, 168
 çevirmem, 175
 çıúar, 172
 çıúınca, 193
 çıúmadı, 184
 çıúmaz, 175
 çıúup, 179
 ÇinÂsÂ, 194
 çokdan, 185, 202
 Çoú, 164
 çü, 176, 181
 çün, 153, 182, 194, 203

D

da, 138, 173, 175
 dÂâ, 176, 177, 186, 187
 dÂauñ, 171
 dÂd, 186
 daèvet, 170
 daèvete, 173
 dÂm, 185

- dÀmÀn, 167
 dÀmen, 167, 173, 177, 197
 dÀmen-keş, 167, 173
 dÀmenüñ, 191
 dÀne-i èaraú, 180
 daòi, 184, 194
 dÀòi, 192
 dÀòil, 191
 dÀr, 170, 177, 190, 196
 dÀrdan, 188, 189
 de, 133, 164, 165, 166, 169, 172, 179,
 182, 188, 199
 debistÀndur, 182
 def è, 168
 defè, 181, 188
 defteründen, 177
 degmeye, 176
 degmez, 173, 181
 degül, 132, 134, 180
 dehÀn, 163, 165, 172
 dehrde, 176
 dek, 163, 173
 delÀlet, 197
 delil, 193
 dem, 131, 134, 136, 138, 165, 169,
 173, 182, 183, 184, 186, 188
 demdür, 172
 deminden, 173
 deñlü, 134, 168, 170, 175, 183, 200
 der, 136, 164, 169, 175, 183, 192, 200
 derd, 153, 133, 137, 163, 164, 166,
 173, 181, 184, 191
 derdimüz, 180
 derdine, 175
 dergÀhuña, 189
 dergehidür, 132, 195
 dergehin, 176
 dermÀnde, 172
 derýnum, 191
 derýnumda, 187
 dest, 134, 136, 164, 179, 190, 195
 destegüldür, 172
 destüm, 164
 Destümüz, 164
 deşt, 176, 184, 187
 deşt-i beyÀbÀn-ı firúati, 184
 devÀy1, 175
 devlet, 153, 131, 134, 135, 164, 168,
 175, 200
 devletdür, 192
 devr, 176, 185
 dey ü yay, 194
 deyü, 177, 178, 184, 188, 202, 203
 deyyÀrdan, 188, 189
 ðide, 131, 138, 170, 189, 192
 ðidelerüm, 175
 ðidelerümde, 179
 ðidelerüñ, 163
 didi, 163, 165, 168, 192, 193, 194,
 195, 196, 198, 199
 didüm, 163, 171, 196, 201
 dil, 130, 153, 132, 133, 134, 136, 137,
 138, 163, 164, 165, 166, 167, 168,
 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175,
 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182,
 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189,
 190, 191, 194, 195, 197, 201, 202,
 203
 dilÀ, 168, 171, 174, 176
 dilberüñ, 181
 dildÀr, 169
 dil-dÀr1, 183
 dilde, 133, 137, 175, 176
 dildeki, 188
 dile, 137, 138, 164, 169, 170, 178, 179
 dili, 166, 167, 171, 189, 191
 dillerde, 186
 dilleri, 168
 dilüñ, 172, 183, 188
 dimiş, 165
 dinilse, 196
 dinüñ, 153, 196

dirhem-i eşküm, 180
 dirîà, 175, 184, 201
 dirîàÀ, 196
 dirler, 171
 dise, 191
 Ditrer, 164
 divÀneyi, 185
 diyÂrından, 174
 diye, 193
 diyerek, 179
 diyü, 163
 dökdükçe, 167, 173
 dökeyim, 180
 döküp, 172
 döner, 171, 180, 183
 dönüp, 166
 döşine, 182
 duèÀ, 163, 192, 199
 dünyÀda, 198
 dürr-i naômuñ, 178
 düşdi, 197
 düşe, 186
 düşeli, 174
 düşer, 180, 188
 düşerüz, 171
 düşicek, 193
 düşmenleri, 185
 düşmiş, 164, 180
 düşnÀma, 177
 düşüp, 181, 186
 düşürme, 182
 dÿdum, 182
 dÿlÀb, 183
 dÿn, 166
 dÿr, 174, 183, 185

E

ebruvÀnına, 181
 ebrÿña, 165

ebrÿsı, 171
 ebrÿyile, 178
 ecr-i cezil, 192
 ecrin, 193
 edÀ, 153, 170, 186
 edÀlarla, 177, 187
 ednÀ, 172
 efàÀnı, 187
 efàÀnum, 172
 Efendi, 130, 134, 175, 191, 192, 194,
 195, 196, 197, 198, 199, 204
 efgem, 187
 efkÀrdan, 188
 eflÀke, 183
 efşÀnı, 186
 efzÀ, 166
 efzÀy, 194
 efzÿn, 135, 166, 183
 eger, 134, 137, 169, 175, 176, 201
 egerçi, 187
 ehl, 131, 132, 136, 167, 183, 184
 ekmel, 196
 ekmeli, 196
 el, 130, 167, 179, 197, 201, 204
 elbetde, 137, 184, 185, 201
 elde, 136, 187
 ele, 138, 179
 elemden, 164
 eleminden, 173
 elemüñ, 190
 elüñ, 188, 189
 elüñden, 198
 emÀnumuz, 167
 emîn, 178
 emrinde, 193
 endÿh, 182
 envÂr, 131, 180, 195, 197
 erbÀb, 137, 167, 168, 182, 187, 195
 eàer, 132, 137, 138, 167, 169, 175
 eàeri, 188
 esîr, 133, 185

eşèÀr, 186
 eşheb, 172
 eşk, 165, 188
 eşki, 188
 eşk-i çeşmüm, 177
 eşküme, 179
 eşküñ, 170
 eürÀfi, 195
 evrÀú-ı divÀnum, 172
 ey, 133, 134, 137, 138, 163, 165, 166,
 170, 171, 172, 173, 174, 176, 180,
 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187,
 188, 190, 198, 202, 203
 Ey, 138, 163, 164, 169, 172, 181, 191,
 199
 EyÀ, 133, 136, 175
 eyle, 130, 136, 163, 171, 173, 175,
 178, 180, 181, 183, 189, 199, 200,
 201
 eyledi, 167, 177, 178, 180, 187, 192,
 193, 198, 199
 eyledükçe, 184
 eyledüm, 163, 177, 187
 eyledüñ, 174, 185
 eylegil, 190
 eyleme, 163, 169, 178, 181
 eylemeden, 168
 eylemek, 172, 185
 eylemez, 165, 170, 179
 eyler, 153, 136, 137, 164, 166, 169,
 170, 173, 176, 178, 180, 182, 185,
 186, 188, 191, 192, 195, 200
 eylerdi, 197
 eylerse, 185
 eylerüm, 177, 187
 eylerüz, 171
 eylese, 136, 164
 eylesem, 170, 179
 eyleseñ, 172
 eylesün, 177, 189
 eyleye, 193, 196, 197

eyleyelüm, 180
 eyleyemez, 165
 eyleyen, 166
 eyleyesin, 188, 191
 eyleyeyüm, 191
 eyleyince, 187
 eyleyüp, 165, 187, 192, 195, 196
 eyyÀm, 171
 ezhÀr, 182, 187, 192

F

fÀéide, 169
 FÀéio, 130, 153, 131, 133, 135, 137,
 138, 164, 165, 166, 167, 168, 169,
 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176,
 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184,
 186, 187, 188, 189, 191, 192, 193,
 194, 195, 196, 197, 198, 199, 201,
 204
 FÀéioÀ, 136, 163, 165, 177, 178, 179,
 185, 196
 fÀmdan, 175
 fÀniye, 188, 189
 farú, 165
 farù, 179, 186
 farù-ı bükÀ, 179
 felek, 165, 202
 felekde, 188
 fende, 191
 ferÀà, 176
 ferÀaat, 175
 ferÀauñ, 171
 ferÀmÿş, 169
 feraó, 194, 203
 ferdÀya, 170
 feryÀd, 166, 181, 185, 187, 188, 198
 feryÀda, 167
 feryÀdum, 179, 187
 feryÀduñ, 163

feş'Anum, 165
 fetó, 191, 193
 fett'Anındadur, 164
 fett'Anum, 172
 feyø, 131, 135, 164, 195, 197
 Fià'Anı, 188
 fià'Anımu, 184
 fià'Anına, 181
 fià'Anumuz, 167
 fig'Arından, 174
 fıkı, 134, 138, 193
 fil, 192
 fir'Áıyyla, 165
 firdevs, 196, 200
 firúatde, 173
 fitne, 133, 186
 füy'À, 163
 füt'Adeleri, 188
 füz'yn, 136, 186, 192

G

àam, 134, 137, 138, 163, 167, 169,
 172, 178, 181, 182, 186, 203
 àama, 168
 àamda, 137, 190
 àamdan, 178, 182, 203
 àamdur, 133, 182, 203
 àamından, 173
 àam-ò'Àrlıú, 179
 àamuñ, 173, 176, 190
 àamuñla, 189
 àamze, 168, 171, 173, 179, 182
 àamzeñ, 168, 176
 àamzeñe, 184
 àamzesi, 175, 182
 àanemüñ, 163, 182
 àanma, 166, 171, 197
 àaøab, 164
 àur'yr, 168

àur'yr-ı óüsñ, 174
 g'Ah, 169, 175, 176, 180, 182, 195,
 198, 203
 g'Ahı, 172, 188, 200
 gamuñla, 170
 gamzesinden, 177
 gayrı, 171, 186
 geç, 173, 189
 geçdi, 167, 197, 203
 geçer, 137, 168, 178, 200
 geçilmez, 173
 geçiyor, 168
 geçmez, 175, 184
 gehı, 165
 gel, 137, 180, 181, 186, 189, 193
 geldi, 167, 198, 199
 geldükçe, 166
 geldüm, 176
 gele, 173, 203
 gelicek, 180
 gelince, 136, 170, 172
 gelmeyince, 166
 gelmez, 173
 gelsün, 176, 187
 gelüp, 196
 gelür, 132, 138, 179, 188
 gelürler, 195
 genc, 136, 174
 ger, 135, 175, 178, 182, 191, 195
 ger c'Áy, 175
 Gerçi, 164, 166, 185, 187
 gerd'An, 165
 gerd-i kederden, 189
 gerd-i siv'Áyı, 189
 gerdişinde, 185
 gerd'yna, 191
 germ, 132, 168
 gerü, 176
 geşt, 179, 183
 geşte, 166
 getürme, 181

gibi, 153, 135, 170, 176, 182, 183,
 184, 186, 192, 198
 gird-i riyâı, 177
 giribânındadır, 164
 giriftâr, 170
 girme, 181
 girse, 179
 giryân, 198
 girye, 165
 gitdi, 138, 167, 187, 196, 197
 gitdükçe, 171
 gitmez, 175
 giz, 196
 àonce, 132, 165, 183, 184, 188
 gönülüm, 165
 gönül, 163, 164, 180, 181, 185
 gönülde, 184
 gör, 173, 178, 184, 200
 gördiler, 195
 gördükde, 182, 183
 gördün, 183, 186
 göreliden, 165
 görelüm, 171, 172
 gören, 163, 184
 göreñ, 165
 göricek, 164
 görince, 179, 187
 görinen, 173
 görmedigim, 191
 görmedük, 182
 görmedüm, 182
 görmezüz, 163
 görmiş, 165
 görse, 179
 görüb, 164
 görünce, 168
 görünmesün, 165
 görüp, 170, 174, 178, 185, 187
 gösterme, 183
 gösterür, 172
 gözi, 168

gözime, 165
 gözine, 173
 göziyle, 197
 gözleri, 165
 gözüm, 180
 gözümde, 188
 güft ü gylarla, 178
 güftâra, 166
 güher-i naôm, 174
 gül, 131, 132, 133, 134, 135, 138, 163,
 165, 171, 172, 176, 177, 179, 180,
 182, 183, 192, 199
 güldür, 166, 171
 gül-geşt-i çemen, 179
 gül-i Âl, 172
 güllerle, 195, 201
 gülşen, 131, 133, 181, 196
 gülşendeki, 169
 Gülşeni, 196, 197
 gülşen-i kıyında, 181
 gülzâr-ı cinâna, 197
 güm-sürââ, 176
 gün, 164
 günâh, 189, 198
 günâhlarıñ, 181
 güöâr, 169, 179
 güöârından, 174
 güöer, 196
 güöergâhında, 176
 güsiste, 183
 güster, 180, 194
 güşâ, 135, 194
 güzellenmede, 171
 gÿş, 187, 200
 gÿşesinde, 194
 gÿşına, 184
 gÿşmâl, 182
 gÿşuma, 193
 gÿyâ, 166, 178
 gÿyiyâ, 172
 àâyeti, 166, 190

äaymaz, 164
 äayretle, 174
 äayrı, 185, 186
 äayrılar, 165

H

òÀb, 138, 168
 òaberi, 188
 óabibe, 188
 óÀcÀt, 189
 óÀcet, 189
 ÓÀcì Receb, 193
 óadd, 164
 óÀéildür, 178
 òafıyyÀt, 189
 òÀh, 170, 178, 198
 òÀhir, 186, 188
 òÀhiri, 197
 òÀk, 131, 132, 135, 170, 186, 195
 ÒÀk, 164, 197
 òÀke, 186
 óÀl, 181, 183, 186, 192, 200
 òalÀã, 182
 óÀlden, 184, 189
 óÀle, 163
 óÀlet, 165, 168, 169, 179, 182
 òÀli, 188, 197
 Òalil, 193
 òalúa, 131, 195
 òalúuñ, 182
 òam, 166
 óamÀm-ı nÀmeberi, 188
 òÀmdan, 175
 òÀme, 181
 ÓÀmid, 194, 195, 199
 ÓÀmid Efendi, 195
 òamıde, 176
 óamrÀ, 171
 òÀmýş, 169
 òançer, 130, 168, 179

òançere, 179
 òançeri, 164
 òançerine, 163
 òÀne, 178, 192, 194, 195
 òÀnemi, 180
 òÀnemüzi, 170
 òÀnesi, 196
 óaôer, 168
 óaôer, 190
 óaôo-ı vÀfiri, 197
 Óaøret, 131, 175, 190
 òarÀb, 137, 167, 196
 ÒarÀb, 179, 186
 øarar, 169
 óarÀret, 179
 óarf-i recÀyı, 177
 òaridÀr, 169
 òÀròÀr, 170
 òÀã, 175
 óÀãıl, 185, 197, 198
 òÀãılı, 196
 òaãlet, 196
 óased, 164
 óasret, 131, 186
 óasretle, 164, 174, 192
 óaste, 165
 òatÀyum, 177
 õÀtuñ, 196
 Óáu, 130, 135, 163, 192, 193, 197,
 199, 200
 òau 163, 174, 177
 òauÀdan, 183
 Óáuður, 197
 òau-ı èiõÀruñı, 179
 òÀür, 137, 168, 186, 189
 òÀürum, 138, 189
 óauıúat, 163
 òauı, 166
 òauıñla, 186
 òavf, 164, 177
 òayÀl, 170, 187, 188

- óayf, 167, 188
 óayli, 132, 163, 187, 202
 óayra, 192
 óayrÀt, 192, 193
 ÓayrÀt, 192
 óayret, 166
 óayretde, 165
 óazÀn, 192
 óazìn, 197
 óelÀl, 176, 198
 helÀk, 180, 181, 182, 188
 helÀkdür, 175
 hele, 171, 177, 182, 203
 hem, 135, 136, 172, 176, 183, 188,
 193, 196, 198
 hemÀn, 163, 172, 188
 hemdemler, 182
 hemişe, 134, 136, 137, 173, 194, 195
 hem-pÀ, 172
 henüz, 175
 hep, 166, 182, 186, 200
 her, 134, 135, 136, 163, 172, 176, 179,
 182, 183, 184, 185, 188, 192, 193,
 194, 196, 199
 herkesi, 189
 hevÀ, 166, 175
 hevÀdÀrı, 179
 heves, 195
 hezÀr, 137, 164, 170
 hezÀrÀn, 185
 Òıor, 163
 òırÀmÀnı, 187
 òırÀmÀnum, 172
 òırÀmdan, 175
 òired, 164
 óırmÀna, 176
 òırúa-i peşminede, 182
 òışım, 171
 óicÀb, 181
 óicÀbdadur, 165
 óicÀbı, 173
 òilÀfet, 195
 óisÀb, 180
 habbeõÀ, 191
 hÀdi, 193
 hÀlÀ, 195
 hÀtifden, 193
 haù, 170
 hicr, 183
 hicrÀnyla, 187
 hicrünüle, 172, 181
 hiç, 166, 169, 175, 178, 180, 185
 hiçbir, 182
 hidÀyet, 189, 193
 hilÀlin, 178
 himmet, 168
 himmeti, 133, 135, 185
 himmetiyle, 192, 193
 òod, 165, 168, 197
 òoş, 131, 181, 194, 200
 òoşça, 180
 hücým, 153, 168
 hüsnüni, 192
 òurde-gir, 178
 òurşid, 193
 òuşkden, 188
 óüsn-i òalú, 197
 óüsnüñ, 165, 174, 179
 óüzn, 196
 òýn, 131, 165, 167, 173
 òýni, 168
 òýrşid, 166, 175, 184
 òýygerde, 177
 òýy-gerdesin, 174
 òýy-kerdeñi, 171
 hýş, 169
 Óüccet, 163
 óüsn, 133, 135, 174, 184, 185
 óüsne, 179

ı̇rAb, 181
 ı̇rAbdadur, 165
 ı̇rAbdan, 175
     , 153, 138, 169, 171
     dan, 166
      , 137, 167, 187, 191
     la, 170
       , 166
     -  le   , 177
     -  s       , 178

İ

   , 179, 180
     , 166
      , 166
        , 131, 132, 183
     , 163
      sa  a, 163
      , 168
      , 181, 182
       , 183
      , 163
      , 178
        Efendi, 196
      , 183
       , 163
       , 181
   , 193
      , 171
    , 136, 191, 199, 201, 202
     , 136, 166, 200
   , 134, 135, 169, 173, 177, 188, 189,
 196, 197, 198, 200, 201, 203
      , 170
    , 165, 166, 171, 180, 189, 199
    , 132, 136, 165, 166, 174, 177,
 178, 179, 181, 183, 184, 185, 186,
 188, 202
      , 185

     , 188, 202
      , 163, 191
      , 169, 203
      , 190
      , 191
      , 196
     , 131, 136, 173, 181, 185, 187,
 189, 192, 193, 194, 195, 199, 200
       , 137, 181, 191, 200
       , 170
          , 197
    , 136, 169, 170, 175, 177, 178,
 179
    , 165, 180, 203
     , 189
      , 164, 193
      , 183, 188, 200, 203
   , 130, 153, 133, 134, 135, 136, 137,
 138, 164, 165, 166, 167, 168, 169,
 170, 171, 172, 173, 174, 177, 178,
 179, 180, 181, 182, 184, 185, 186,
 187, 188, 190, 194, 196, 197, 199,
 200, 201, 203
     , 179
       , 173, 178, 184, 189, 190
      -  va   -  va   , 183
          , 165
      , 195, 197
       , 181
       , 170, 184
        , 187
      , 192
   , 190
     , 180
     , 189
      , 132, 193
       , 184
      , 164, 192
      , 181
      , 167
     , 179

ise, 132, 133, 136, 164, 165, 171, 172,
176, 184, 186, 191, 193
iseñ, 153, 188, 189
İslimye, 193, 194
ism-i şerîfidür, 193
ister, 131, 177, 188
isterüz, 168
isteyen, 176
istiânÂya, 176
işÂret, 163, 178, 179
işitdüm, 187
işler, 168
iştiĥÂr, 191
it, 153, 132, 134, 138, 174, 176, 178,
186, 188, 189, 199
itdi, 133, 137, 163, 167, 173, 183, 185,
186, 187, 190, 192, 193, 198, 200,
201
itdük, 181, 203
itdükçe, 165, 170
itdüñ, 173, 183, 185, 190
itme, 153, 137, 164, 174, 177, 181,
183, 190, 197, 200
itmede, 172, 179, 183
itmeden, 168, 185, 186
itmedi, 167, 187
itmedüñ, 170
itmek, 183, 185
itmesün, 178
itmeyelüm, 184
itmeyesin, 173
itmez, 137, 168, 169, 175, 179, 181,
184
itmezse, 169
itmiş, 180, 187, 194, 195
itmişdi, 185
itse, 134, 166, 169, 176, 179, 192
itsek, 169
itsem, 187
itseñ, 186
itsün, 136, 189, 192

iúbÂl, 134, 192
iúrÂrı, 183
İúrÂrı, 167

K

úabÂ, 186
úÂbil, 185, 194
úaçan, 136, 188
úadar, 137, 138, 163, 168, 177
úadd, 165, 176, 179
úaddin, 166
úaddüñ, 167
úadem, 136, 180, 200
úadeólerle, 166
úadimi, 181
úÂdir, 173
úÂeide, 163
úÂeilüz, 182
üàene, 163, 170, 174
úahr-ı sipihri, 198
úalaydı, 175
úalb-i Âb, 193
úalb-i virÂnumı, 190
úalbüñi, 188
úaldı, 184, 191
üalèati, 184
üalèatüñ, 175
úalem, 135, 136, 137, 183
úaleminden, 173
üÂlibÂn, 131, 195
úalmadı, 179, 182
úalmaz, 187, 195, 200
úalmışdur, 189
úÂmet, 170, 175, 179
úÂmeti, 184
úan, 168
úandedür, 184
úanına, 181
úÂñyn-ı belÂaatde, 181

- úaøÀ, 168
 úaøÀya, 186
 úaøÀyÀnındadur, 164
 úapuñdan, 175
 úarÀr, 165, 179, 188
 úarìn, 184
 ùarìú, 170, 195
 ùarìúuñ, 196
 ùaró, 192, 194
 ùaró1, 194
 kaãdı, 175
 kadr, 186
 KÀèbe, 196
 kÀéinÀt, 193
 kÀküldür, 166
 kÀmdan, 175
 kÀmsın, 164
 kande, 192
 kÀr, 137, 179, 187, 190
 KÀr, 137
 karÀrı, 179
 kÀrı, 166, 182, 183
 kÀruñ, 185
 úaãd, 187
 úaãr, 196, 200
 úaşı, 178, 203
 úaşından, 177
 úaşları, 179
 úat úat, 176, 198
 úÀtildür, 177
 úatre, 169, 173, 179
 úaiè, 163
 úayd, 134, 164, 172, 193
 Úays, 138, 165, 178, 187
 kebÀb, 181
 kec, 166, 175, 186
 keder, 187
 kederi, 188
 kederin, 181
 kelÀmuñ, 177
 kemÀnına, 181
 kenÀre, 181
 kenÀr-ı cýyda, 195
 kendi, 173, 190
 kendüñi, 182
 kerÀmeti, 184
 kerem, 136, 180, 181
 kereminden, 173
 keremle, 191
 kerimüñ, 195
 kerre, 170, 172, 184
 KerrýbiyÀnuñ, 195
 kesb, 187
 kesildi, 167, 174
 keşf, 191
 keşmekeşe, 173
 Kevàer, 192
 kevkeb-i ùÀliè, 176
 key, 166, 181, 189
 keyfiyet, 169
 kez, 168, 171, 173, 184
 úl, 130, 174, 181, 187, 189, 190
 úlsa, 175
 úlub, 172
 úyÀmet, 193
 úymet, 185
 ki, 135, 136, 137, 138, 165, 168, 169,
 170, 173, 174, 183, 185, 186, 188,
 191, 199
 kilk, 174, 180, 187
 kilk-i àunè, 180
 kilk-i güher, 174
 úil ü úÀlden, 189
 kim, 130, 133, 135, 136, 163, 164,
 167, 168, 170, 173, 175, 176, 179,
 182, 185, 187, 188, 189, 190, 193,
 195, 196, 199, 200
 kimden, 189
 kime, 189, 191
 kimse, 173, 176, 178
 kimseyi, 174
 kise, 176

kişver, 163, 174, 184, 188
 úo, 134, 176, 189
 úoçmaàa, 164
 úodı, 179
 úoma, 190
 úorúarum, 177
 úoyup, 197
 koyup, 196
 köhneyi, 178
 úuãýr, 170, 173, 200, 201, 202
 úuãýruñ, 197
 úudsiyÀn, 195, 199, 201
 úudsiyÀndan, 196
 kuãýr, 196
 kuh, 187
 küşÀde, 188
 küşte, 168
 kÿşiş, 163
 kÿy, 138, 174, 188
 kÿyında, 170, 173
 kÿy-i yArından, 174

L

laèl, 170, 175, 185
 laèl-i cÀnÀn, 177
 laèlin, 186
 lafô-ı vefÀyı, 177
 lÀhytuñ, 197
 lÀle, 176, 186
 laóôa, 181
 laũf, 169, 186, 192
 leb, 138, 166, 185
 lebi, 167
 lebin, 170
 lebini, 171
 lebüñ, 171
 lehçe, 181
 leôôetine, 192
 leşker, 153, 182

leũÀfet, 167
 leũÀfeti, 184
 levó, 180, 182
 levóaşallÀh, 195
 levó-i dilden, 189
 Leyli, 166
 lisÀnumuz, 167
 lutf, 190
 luũf, 133, 134, 165, 168, 171, 173, 174,
 178, 181, 182, 184, 185, 186, 190,
 191, 198
 luũfi, 166
 lüélÿ, 168
 lüũfinı, 175
 lÿlesi, 193

M

maàfÿr, 189, 204
 maèbed-i èuşşÀuiyÀndur, 195
 mÀéildür, 177, 178
 maèlÿm-ı şerifüñ, 189
 maèmÿr, 190
 mÀh, 134, 167, 170, 171, 172, 173,
 175, 177, 186
 mÀhiri, 196
 mÀh-pÀreye, 167
 mÀnend, 165, 187
 mÀniè, 164
 maóalli, 192
 maòdÿm, 135, 198
 mÀøi, 189
 maòlÿm, 198
 maòmÿr, 164
 maórÿm, 195
 maóşerde, 164
 maóv, 189, 199
 maúãaduñ, 197
 maũlaè, 192, 203
 Maũlyba, 163
 maũlybına, 189

- mecÀl, 167, 176
 mecÀlini, 170
 meclisde, 178
 meclise, 164, 181
 meclisi, 178
 Mecnÿn, 166, 178
 mecryó-ı èaşú, 172
 meded, 164, 178
 medòal, 192
 meéÀbdan, 175
 meémÿl, 189
 meémÿldür, 191
 meftÿn, 166
 meger, 173, 191
 meh, 163, 165, 166, 169, 173, 180,
 181, 182, 186, 188, 191
 mehbiù, 195
 mehi, 187
 mehliuÀ, 163
 mehpÀreyi, 180
 mehüñ, 170, 175
 melÀóati, 184
 melek, 196
 memnÿn, 166
 menbaè, 192
 menè, 166, 185
 menzil, 190, 194, 196
 menzile, 190
 menzilgehin, 196
 menzilüñ, 196
 menzilüñe, 163
 merd, 192
 Merdümi, 194
 mertebe, 168, 170, 171, 202
 merúad, 197
 mescide, 193
 mesned, 176
 mesrÿr, 189
 mest, 137, 167, 168, 185
 mestÀne, 179
 mestÀneyi, 185
 meşhed-i esrÀr, 197
 Meşú-ı, 163
 metÀè, 133, 169
 metÀnet, 163
 mevcÿd, 178
 MevlÀ, 196
 mevsim, 132, 166, 171
 mevzÿn, 166
 mey, 137, 138, 168, 169, 171, 173,
 175, 184, 188
 meyÀnin, 164
 meyÀsÀ, 186
 meydÀn, 172
 meyde, 164
 meyl, 153, 176, 177, 184, 185, 189
 meyüñ, 164
 meyyÀlden, 189
 mezraè, 197
 mi, 134, 137, 167, 168, 177, 178, 179,
 180, 181, 183, 184, 185, 186, 187,
 188, 189
 miàÀl-i cevher-i ferde, 172
 miàÀl-i jÀle, 180
 midür, 136, 171, 175, 185
 mihr, 132, 133, 137, 163, 165, 170,
 171, 183, 184
 mihrin, 179
 minÀre-i beyøÀ, 194
 minÀresi, 194
 minÀresini, 193
 minberini, 193
 minhÀc, 193
 minnet, 170, 178
 miónet, 190
 miórÀb-ı ebruvÀnuñ, 180
 mive, 181, 188
 mive-i vaâluñ, 181
 miyÀn, 179
 muãaffÀ, 171
 muãaffÀdan, 193
 muãannaè, 194

muàÀnuñ, 168
 MuãîafÀ Efendi, 196
 muèÀdildür, 178
 muèallim, 192
 muèciz, 173, 175
 muèteberdür, 178
 muóaaãal, 194
 muóabbet, 137, 163, 172
 muóabbeti, 184
 Muóammed ÚÀdiri, 197
 muótÀc, 170
 muóterem, 136, 196, 199
 murà, 181, 188
 murÀda, 195
 murÀdı, 168
 murÀdum, 170
 muràun, 185
 muúarrer, 170
 muúim, 176
 muvÀfıú, 179
 mübÀrek, 131, 182, 192
 mübtelÀ, 186
 müdÀm, 136, 138, 168, 170
 müdÀvÀda, 172
 müéebbed, 194
 müje, 181
 müjgÀn, 171
 mültezem, 182
 mümÀaıldür, 177
 mümkin, 169, 175, 178, 183, 185
 mürüvvet, 138, 188
 mürüvvetle, 191
 müstaàfir, 189
 müstaúbeli, 189
 müstened, 164
 müşÀr, 170
 müşerref, 167, 171, 173
 müşgîn, 172, 173, 183
 müşgînüñ, 166, 186
 müşkil, 191
 müyesser, 166, 169

müzeyyen, 166, 195
 myra, 170

N

nÀ, 134, 137, 170, 185, 188, 192
 naàam, 136, 181
 naâib, 178
 nÀba, 171
 NÀbî, 175
 nÀdide, 175, 192
 nÀ-geh, 170
 nÀle, 137, 181, 195
 nÀleler, 169
 nÀlemi, 187
 nÀm ü nişÀnı, 172
 nÀmıdur, 178
 nÀmına, 193
 naôar, 132, 136, 168, 169, 190, 193
 naôargÀh, 195
 naôarumda, 179
 naôaruñdur, 173
 naôir, 196
 -naôir, 191
 naôire, 173, 175
 naôiri, 173
 naòl, 181, 184, 188
 naôm, 187, 194
 naômuñı, 138, 168
 naòvet, 168
 nÀr-ı dÿzaòdan, 181
 naúd, 178, 191
 naúdin, 176
 naúdini, 171
 nÀuíã, 173
 naús, 177, 181, 182, 186, 189, 201
 naús-ı emel, 182
 naús-ürÀz, 181
 nÀyı, 183

nÀz, 136, 164, 166, 167, 168, 171, 172,
 179, 181, 184, 186, 188
 nÀzikini, 165
 nÀziküñ, 163
 nÀzla, 188
 nazm, 186
 nÀzük, 177, 187
 nÀzükdür, 183
 ne, 138, 163, 164, 165, 166, 168, 169,
 170, 171, 174, 175, 183, 189, 191,
 199, 202
 nedendür, 190
 nedür, 163, 168, 169
 Nefèi, 173
 nefes, 168, 172
 nem, 179
 neôÀre, 168
 neôôÀreden, 166
 neôôÀreye, 186
 nergis, 135, 168
 nergislerüñ, 165
 nerm, 183
 nesim, 133, 183, 188
 nesin, 186
 neşÀü, 166, 178, 182, 186
 neşée, 170
 nevÀya, 166
 NevÀyi, 177
 nevbet-i zioÀmdan, 176
 nev-cüvÀnuñ, 198
 nev-demide, 163
 neverd, 184
 nev-zemìn, 177
 ney, 168
 neylerseñ, 181
 neylersin, 173, 174
 neyyir, 192
 nezÀket, 179
 niáÀr, 135, 136, 170
 niáÀrından, 174

nice, 170, 172, 176, 177, 178, 191,
 200
 niceye, 163
 niçe, 165
 nièmet-i didÀr, 197
 nigÀh, 163, 164, 182, 184, 192
 nigÀhla, 175
 nighle, 166
 nihÀd, 175
 nìk-ôÀt, 192, 193
 nisbet, 179
 nişÀne, 194
 niyÀmdan, 175
 niyÀz, 167, 203
 niyÀza, 163
 niyÀzımız, 168, 184
 niyetce, 165
 nuñ, 167
 nuúýşı, 192, 194
 nüñ, 133, 169, 199
 nümÀ, 163, 168
 nüzheth, 194
 nÿr, 153, 132, 133, 163, 180, 195, 197
 nÿrdan, 195
 nÿş, 163, 169, 173, 177, 184, 192, 198,
 200

O

o, 132, 133, 136, 164, 165, 166, 167,
 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174,
 175, 179, 180, 184, 186, 188, 196,
 198
 oú, 169
 ol, 153, 132, 133, 138, 163, 164, 165,
 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172,
 173, 175, 178, 179, 181, 182, 183,
 184, 185, 187, 188, 189, 193, 195,
 196, 197, 198, 199, 200, 203

ola, 133, 134, 135, 136, 167, 168, 169,
 172, 173, 179, 183, 186, 187, 193,
 194, 196, 197, 198, 199, 200, 201,
 203
 olalı, 167
 olamaduú, 184
 olan, 131, 133, 165, 166, 173, 176,
 178, 180, 183, 185, 186, 188, 191
 olaraú, 198
 olaydı, 172
 oldı, 153, 133, 134, 167, 170, 171,
 173, 182, 184, 186, 187, 191, 192,
 196, 197, 198
 olduñ, 181
 olduú, 170
 olduúça, 187
 olıcaú, 189
 olma, 168, 178
 olmadı, 166, 188, 202
 olmaduú, 189
 olmam, 176
 olmasaydı, 185
 olmasun, 172, 173
 olmaúdadur, 195
 olmaz, 182, 196
 olmuşdur, 197
 olmuşdı, 197
 olsa, 138, 167, 175
 olsam, 176, 191
 olsun, 176, 177, 182, 185, 200
 olunca, 175, 190
 olunsa, 168
 olup, 186, 189, 190, 195, 197, 198,
 201
 olupdur, 172
 olur, 135, 136, 137, 138, 164, 172,
 178, 181, 182, 186, 188, 189, 190,
 195, 197, 199
 olursa, 137, 175, 178, 183, 195
 olursuñ, 171
 èOàmÀn, 195

Ö

Öldürdi, 163
 Öldürirse, 164
 öldürmez, 176
 ölenler, 197
 èömri mezid, 185
 èömr-i üavıl, 193
 èömrümüz, 178
 èömrini, 198
 èömrüm, 181
 öpdürmege, 180
 öperdüm, 173
 öpmege, 171

P

pÀdişÀh-ı vaút, 182
 pÀk, 131, 135, 182, 186, 193, 201
 pÀki, 193
 pÀ-mÀl, 167, 174
 pÀre, 130, 167, 175, 181
 pÀrenüñ, 170
 pÀy, 134, 170, 176, 177, 190, 194
 pÀyin, 180
 pÀyine, 167, 171, 172, 173
 pek, 166
 perì, 163, 165, 166, 171, 173, 178,
 180, 185, 187
 perişÀn, 137, 178
 perişÀnı, 186
 perişÀnındadur, 164
 perişÀnum, 172
 periveşi, 169
 pervÀneveş, 168, 180
 pervÀneyi, 185
 pesend, 178, 193, 194
 -pey, 183, 192

Peyàamber-i ÒudÀ, 190
 peyàyle, 176
 pey-ender-pey, 176, 178
 peyker, 180
 peykeri, 171, 173
 peymÀneyi, 185
 pìç ü tÀbdadur, 165
 pìç ü tÀbdan, 175
 pìr, 168, 195
 pìrÀhenüñ, 191
 pìrÀn, 195
 pìrÀy, 171, 194
 pìr-i muàÀn, 185
 pìş, 173
 pìşe, 181
 pür, 135, 166, 167, 168, 169, 172, 173,
 174, 175, 177, 178, 198
 pürçine, 185
 pür-öyna, 186
 pür-sÿzı, 166
 pür-tÀb, 167
 pür-tÀbını, 172
 pür-tÀbuñı, 166, 169, 172

R

Rab, 180, 183, 189, 190, 194, 200
 Rabb-ı Celil, 193
 Rabbî, 174
 raènÀ, 171
 raèşesini, 164
 raàmına, 171
 rÀh, 153, 176, 188
 RÀh, 163
 rÀøıyam, 183
 raóm, 163
 raòşÀn, 171
 raòşÀnı, 187
 raòşÀnındadur, 164

raúam, 180
 raúibi, 174
 rÀz, 191
 recÀ, 164, 188, 199
 recÀsına, 167
 red, 164
 reéyüñ, 190
 ref è, 189
 refitÀra, 186
 refitÀre, 172
 reh, 135, 163, 168, 170, 174, 176, 188,
 195
 rengin, 138, 172
 renginüñ, 165
 reşk, 170, 171, 176, 177, 180, 192
 revÀn, 197
 revÀnumuz, 167
 revden, 186
 revnaú, 164
 rıøÀ, 186
 rıøAyı, 163
 ribÀü, 176
 rindÀnı, 178
 riyÀø-ı behcetüñ, 187
 rızÀn, 189
 ruò, 133, 165, 166, 169, 172, 174, 202
 ruòãat, 168, 186
 ruòãatı, 184
 ruòı, 138, 170, 180
 ruòına, 168
 ruòları, 169
 ruòlarınıñ, 184
 ruòsÀr, 172
 ruòsÀr-ı Àlı, 180
 ruòsÀruñ, 163
 ruòun, 187
 ruòundan, 168
 ruòuñdan, 163
 rükni, 196
 rütbedür, 164
 rütbesin, 195

rÿ, 165, 178, 181, 187
 rÿlarla, 178
 rÿmÀle, 195
 rÿó, 167, 198
 rÿy, 164
 rÿyınıa, 184
 rÿzgÀrdan, 186

S

saèÀdet, 192
 saèÀdetdür, 192
 āabÀ, 138, 174, 178
 āÀbit, 180
 āabr, 166, 187
 āabreylemek, 178
 āabreylesün, 187
 āad, 130, 153, 131, 167, 175, 179, 181,
 188, 195, 197, 198, 200
 āÀd, 168
 āadÀ, 183, 193
 āÀdıúÀn, 195
 āafÀ, 134, 137, 138, 164, 165, 168,
 184, 185, 187, 194, 202
 safÀlar, 196
 āafÀsı, 183
 āÀf-derÿn, 179
 āÀfı, 188, 193
 āÀóib, 192, 195
 āaón-ı gülistÀnı, 187
 āÀà, 176
 āahbÀ, 138, 165, 177
 āahbÀyı, 169
 sÀóib, 192
 sÀóibü, 192
 saòtdur, 181
 saòte, 191
 sÀéiri, 197
 salar, 170
 āalın, 186

āalınsa, 179
 āalunsa, 179
 sÀldür, 191
 sÀlik, 193
 saña, 134, 173, 177, 182, 191, 199
 sanma, 197
 sÀr, 170, 187
 āarf, 191
 āarıl, 179
 āarılsam, 191
 āarır, 183
 sÀtiri, 197
 āaún, 153, 168, 169, 178, 183
 sÀúi, 134, 171, 178, 188
 āaúla, 183
 saèyidegör, 163
 āavt
 sebeb, 135, 170
 sebil, 192, 193
 sebili, 193
 sebylarla, 178
 secdeden, 177
 sehı, 167
 selÀmeti, 184
 SelmÀn'ı, 187
 selsebil, 192, 193
 sen, 138, 174, 180, 183, 189, 199
 senden, 189
 seng, 169
 sengin, 179, 183
 seni, 163, 165, 168, 169, 171, 174,
 178, 184
 sensin, 153, 131, 189
 senün, 166, 171, 179, 183, 186, 191
 senünle, 134, 181
 seóer, 163, 181, 188
 seóerümde, 179
 ser, 132, 164, 165, 166, 167, 170, 171,
 173, 176, 177, 179, 187, 194, 195
 serÀdan, 197
 sergeşte, 164

sermest, 175
 serümde, 176
 serüñ, 183
 serv, 134, 167, 172, 174, 187
 serve, 173
 server, 131, 182
 servin, 179
 sevdÀ, 166, 175
 sevdÀda, 172
 sever, 185
 sevüp, 174
 seyl, 188
 Seyl, 163
 seyr, 132, 171, 174, 187
 Seyrde, 191
 seyre, 177, 178, 187
 seyreyile, 135, 184
 seyreyleyen, 166, 169
 seyreyleyüp, 194
 seyrideli, 184
 seyriden, 193
 seyridüp, 192
 sezÀ, 134, 196
 sezÀdur, 183
 âdú, 195, 201
 âifat, 134, 169
 âióóat, 168, 193
 sır, 166
 sırr, 189
 sırrını, 195
 silk, 163, 172
 silkine, 177
 sìne, 186
 sìnede, 171, 176, 182
 sìnem, 177, 186, 187
 sìnemi, 175
 sìnemize, 168
 sìneye, 176
 siór, 187
 sipihr, 133, 166, 198
 sipihrine, 169

sirişk, 163, 189
 sirişkin, 183
 sitem, 164, 179, 182
 sitemger, 169
 siteminden, 173
 sitemüñ, 190, 203
 sivÀ, 189
 siyÀh, 166, 180
 siyÀhuñ, 167
 siyehkÀruñ, 165
 ãóóbet, 178, 181, 200
 sorduúda, 171
 söyle, 171
 söyleñ, 172
 söylesem, 183
 suéÀl, 163, 168, 184
 âubó, 163
 âubóa, 173
 suòan, 167
 suòanda, 172
 âun, 138, 188
 âunar, 178
 âunmada, 170
 süknÀ, 194
 sünbül, 172
 sürünsem, 191
 sürüp, 168
 sýd, 185
 sýzen, 163

Ş

şaât, 191
 şÀd, 164, 185, 199
 şÀh, 131, 132, 174, 179, 184
 ŞÀhid, 163
 şÀhum, 171
 şÀm, 163
 şÀmuñ, 194
 şÀn, 173
 şÀnıña, 188

şÀyed, 177
 şeb, 133, 170, 172, 173, 177, 190
 şebbÿ, 165
 şefúat, 189, 191, 199
 şeh, 153, 163, 165, 175, 179
 şehÀ, 175, 176
 şehbÀz, 188
 şehsuvÀr, 176, 184, 188
 şehüñ, 178
 şek, 163
 şekl, 169
 şekve, 134, 186
 şemè, 153, 168, 174, 180
 şemèden, 185
 şemèine, 195
 şenbihde, 182
 şerÀb, 138, 167, 178, 188, 200
 şerÀbı, 173
 şerif, 197
 şerm, 170, 177
 şerminden, 188
 şeş, 196
 şevú, 132, 133, 134, 136, 164, 166,
 170, 172, 184, 188
 şìer, 133, 187
 şìeri, 168
 şìerin, 177
 şifÀé, 193
 şikÀyet, 186
 şikeste, 175
 şimden, 176
 şimdi, 132, 133, 182, 195, 202
 şirìn, 182, 186
 şitÀb, 195
 şive-kÀrdaki, 167
 şöhretle, 178
 şöhretümüz, 170
 şöyle, 167
 şuele, 138, 165
 şüst ü şÿ, 177
 şüst ü şÿlarla, 178

şÿò, 138, 164, 165, 167, 169, 171, 172,
 183, 186, 190
 şÿòı, 169, 187
 şÿòuñ, 173
 şÿre, 163, 176
 şÿre-zÀrda, 163
 T

 tÀ, 132, 166, 170, 173, 183, 186, 187,
 189
 tÀb, 137, 138, 171, 179, 183, 187
 tÀbÀnum, 172
 tÀbdadur, 165
 tÀb-ı ruòuñ, 179
 TaeÀlallÀh, 194
 taèdÀd, 164
 taèdÀda, 193
 tÀéib, 189
 taèrif, 169
 taóammül, 173
 taóammüldür, 166
 taóirik, 186, 188
 taóirire, 187
 taósìn, 193
 tÀriò, 194, 196, 197, 198, 199, 200,
 201
 tÀriòe, 193
 tÀriòini, 192, 193, 195, 196, 198, 201
 taró, 173
 taúbil, 176
 taúlid, 165
 taúviyet, 178
 taväif, 170
 tÀze, 132, 133, 163, 167, 178, 182,
 192, 199
 tebÀh, 198
 tedbır, 178
 teéàir, 164, 179
 tefsir, 190
 tehı, 176

tek, 172, 176, 182, 183
 tek ü tÀz, 172
 tekellüf, 176
 teklif, 170
 tekrÀr, 187
 tekyeyi, 195
 temÀm, 138, 168, 170
 temÀşÀ, 174
 temennÀ-yı muóÀl, 176
 temkîn, 163
 tenèim, 197
 tenezzüldür, 166
 teng-nÀy-ı sine, 182
 tenhÀ, 171, 184
 tenvîr, 166
 ter, 189
 teraóóum, 187
 teşneler, 192
 teşrîf, 170, 172
 teşrîfüñ, 180
 tevfiú, 189, 193
 tevóid-i ÒudÀ, 197
 tezyîn, 177
 tià, 137, 167, 168, 174, 175, 179, 181, 182
 tiàa, 177
 tià-i sitemle, 175, 180
 tîr, 163, 168, 171, 176, 179, 183, 184
 toòm, 197
 tuòm, 164
 tutuşdı, 174
 tünd-òý, 176
 türbesi, 197
 ìabè, 136, 183
 ìabèa, 187
 ìabîb, 184, 187
 ìabîbde, 188
 ùrmadı, 167
 úurrÀ, 196
 ùrre, 173, 175, 183
 ùrre-i yÀrı, 178

ùrreñ, 180
 ùrresin, 172
 úusýrı, 194
 ùtan, 185
 ùtdı, 187
 üybÀ, 175
 üymÀr-ı naôm, 183

U

èuşşÀú, 138, 174, 177
 èUşşÀú, 163, 167, 181
 èuşşÀúa, 182, 183
 èuşşÀuí, 179, 182
 èuşşÀúiyÀn, 195
 uyòu, 173

Ü

üftÀde, 172, 181
 üftÀdeler, 172
 ülfet, 163, 168, 185
 ümîd, 164, 188, 189, 197, 199
 ümmid, 170, 181, 182, 188
 üstine, 164, 180, 183, 203
 üstümüze, 171
 üzre, 132, 133, 167, 170, 172, 178, 180, 186

V

vaèd, 164, 183, 185
 vÀdi, 130, 165, 166
 vaède, 169
 vaóşet, 197
 vÀúifa, 193
 vaút-i kederümde, 179

var, 132, 136, 138, 164, 166, 171, 172,
174, 177, 181, 182, 184, 185, 186,
191, 199, 202
vardur, 166
varmaz, 167
varup, 174
varurken, 178
vaâf, 172, 173
vÂâl, 189, 197
vÂâldur, 178
vaâl, 170, 186
vaâlîna, 167
vÂyesin, 195
vebÂl, 177
vefÂ, 137, 138, 163, 164, 167, 170,
181, 185, 189, 202
vefÂdan, 188
velÂyet-i èÂrifÂn, 195
veş, 193
veşe, 186
viâÂl, 130, 188, 199
viâÂlûñ, 176
virÂnum, 186
virdi, 132, 175
vire, 134, 186, 192, 193
virme, 182
virmez, 171, 184
virsem, 171
virüp, 130, 177
virür, 137, 138, 180, 184
virürdûñ, 191
virürsin, 163
vuâlat, 166, 169, 188
vuâlatla, 169
vücÿd, 163, 196
vücÿdı, 196

Y

yÂ, 153, 131, 171, 174, 183, 189, 190,
194, 200, 203

yÂb, 137, 170
yÂd, 131, 178, 199
yÂdan, 179
yÂdıyla, 169
yaèni, 175, 192, 200
yaña, 176
yandı, 174
yanınca, 174, 191
yanında, 170, 185
yanumca, 179
yanumda, 178
YaóyÂ, 173
yapdı, 195
yapışsa, 179
yÂr, 170, 172, 179, 183, 184, 185, 187
yÂrÂn, 171, 178
yÂrÂna, 178
yÂrdan, 185
yÂre, 138, 168, 179
yÂruñ, 164, 173
yasaâuñ, 171
yaşumı, 167
yatur, 164, 168
yaúdı, 167
yaúup, 181
yÂúut, 185
yazılur, 180
yek, 179
yemm, 179
yer, 182, 189
yerde, 179, 183
yerine, 167
yerleri, 176
yetecezzÂya, 163
yeter, 163, 164, 166, 190
yetmeye, 193
yıkup, 193
yıl, 176
yıllardur, 165
yine, 136, 137, 170, 172, 175, 181,
183, 197, 199

yire, 132, 137, 172
 yolda, 165
 yolunda, 170
 yoòsa, 153, 164, 178
 you, 167, 172, 179, 182, 185, 190, 194
 yürisem, 191
 yürisün, 171
 yüz, 168, 175

Z

zÀde, 192, 193, 196, 197, 198, 200, 201, 202
 zÀhid, 184
 zÀhidÀ, 177
 zÀhir, 197
 øaèif, 137, 170
 zÀéirÀn, 195
 zÀéiri, 197
 zamÀn, 173, 193
 zamÀndur, 163, 170
 zaòm, 178
 zaòm-ı derÿna, 184
 zÀr, 170, 173, 187, 188, 190, 197
 zÀra, 138, 163
 zÀrdan, 188
 zÀrı, 132, 167, 175, 181, 183
 zÀruñ, 173, 181
 õÀt, 194, 195, 197, 199, 200
 zÀtını, 193
 zebÀna, 182
 zebÀnına, 182
 zemÀnına, 181
 zemÀnumuz, 167
 zemìn, 135, 179
 zemìni, 194
 zencir, 185
 zeneòdÀnındadur, 164
 zer, 133, 173

zerde, 165
 zerrin, 166
 zevÀl, 188
 zeyle, 176
 zibÀ, 192
 zib-i destÀrı, 183
 zihì, 194
 zinde, 190
 zinet, 134, 194, 201
 zinetde, 194
 zióÀmdan, 186
 zır, 136, 190
 zırÀ, 131, 190, 195
 ziver, 165, 177, 180
 øiyÀ, 163, 169, 180
 øiyÀyı, 177
 ziyÀde, 184
 zülf, 133, 164, 165, 166, 172, 185, 186
 zülfüñ, 165, 185
 zümre, 195

SONUÇ

XVII. Yüzyılın sonu XVIII. Yüzyılın başı her ne kadar Osmanlı Devleti için siyasî ve sosyal çalkantıların zirveye ulaştığı bir dönemse de aynı şeyi edebî gelişmeler için söyleyemeyiz. Divan şiiri bu dönemde zirve şahsiyetler yetiştirmeye devam etmiştir. Bir taraftan Sebk-i Hindi şairler üzerinde etkili olurken bir taraftan da mahallileşme akımı etki alanını genişletme çabası içerisinde olmuştur. Böyle bir atmosferde Edirneli Fâiz, tek eseri olan divanıyla klasik şiir vadisindeki yerini almıştır.

Edirneli Fâiz'in hayatı, edebî kişiliği, divandaki şiirlerin şekil özellikleri, divanın muhteva özellikleri, divanın tenkitli metni ve bütün kelimelerin çekimleriyle birlikte verildiği dizin bölümlerinden oluşan çalışmamızı tamamladık. Şairle ilgili kaynaklar sınırlı ve bilgiler de birbirinin tekrarı mahiyetinde olduğundan hep aynı kaynaklara ait bilgileri kullanmak zorunda kaldık. Kaynaklarda Edirneli Fâiz'in doğum tarihi, ailesi ve öğrenimiyle ilgili teferruatlı bilgiye ulaşamadık.

Edirneli Fâiz'in şiirlerinde atıfta bulunduğu Nef'i, Şeyhülislam Yahya ve Nâbî'den etkilendiğini söylemek mümkündür. Nâbî etkisinin daha ağır bastığını ona yazdığı dört nazireden ve anlamı öne çıkaran şiirlerinden anlıyoruz. Bu divan, şair Nâbî'nin etkilerini ve bu etkinin sınırlarını göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

XVIII. Yüzyılın başlarında Edirne, en parlak zamanlarından birini yaşıyordu. O dönemlerde Edirne'ye yerleşen devlet ricaliyle ve Edirne'nin edebî şahsiyetleriyle iyi ilişkiler kuran Edirneli Fâiz, devrindeki olayları ve çevresini şiirlerinde oldukça net bir biçimde yansıtmıştır. Bu açıdan divan hacimli olmamasına rağmen kendi dönemi için tarihî-kültürel bilgilere sahiptir.

Edirne'nin edebî muhitlerinde saygın bir yeri olduğu anlaşılan şaire yaşadığı dönemde nazireler yazılmış ve bazı gazelleri bestelenmiştir. Dolayısıyla bu divan, dönemindeki ictimai ve insani ilişkilerin divan şairlerince nasıl algılandığını göstermesi açısından önem taşır. Şair, müderris olmasına rağmen ilmî kişiliğini şiirlerine yansıtmamıştır. Bu da divan şairlerinin meslekleriyle eserlerinin muhtevası arasında her zaman doğrudan bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Şair, divanında külfetsiz bir söyleyişi yeğlemiş, şiir dilini günlük konuşma dili özelliklerine yaklaştırmıştır. Mahallileşme akımının etkisinde kalan Edirneli Fâiz'in divanı bu akımın gittikçe genişlediğine şahitlik eder. Edirneli Fâiz, âşıkane gazelleriyle tanınan ortalama bir şair olarak değerlendirilebilir.

Bütün nazım şekillerine örnek şiirlerin bulunmadığı divanda yedi kaside, 52 gazel, bir murabba, 27 kıta, 10 matla ve dört müfred vardır. En çok kullanılan vezin “mef'eylû f'â'ilâtü mef'â'ilü f'â'ilün” veznidir. Şair divanında büyük oranda redifi tercih etmiştir.

Edirneli Fâiz, klasik divan muhtevasına uyarak önce tevhit ve na't içerikli kasideler söyler. Daha sonra geçmişteki ve kendi dönemindeki din büyüklerine övgülerde bulunur. Gazellerinde ise klasik sevgili tipi üzerinde durur, ona olan aşkını işler.

Edirneli Fâiz Divanı'nın toplam yedi nüshasına ulaşılmıştır. Nüshaların tarihi belli değildir. L nüshası şairin kendi el yazısıyla yazıldığı söylenen bazı gazelleri içeren küçük bir nüshadır. Metin oluşturulurken İ1, İ2 ve P nüshaları kullanılmış ve nüsha farkları belirtilmiştir. Hacim bakımından divançe özelliği göstermesine rağmen müstensihler ve tezkire yazarları tarafından divan diye adlandırılmıştır. Biz de hem bu adlandırmaya dayanarak hem de şairin

eserinin muhteva değerini göz önünde bulundurarak divan adını muhafaza ettik.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Ankara, 1995.
- AKSOY, Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, Ankara, 1981.
- ARİSTOTALES: *Poetika*, çeviren: İsmail Tunalı, İstanbul, 2006.
- BİLGEGİL, M. Kaya, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*, İstanbul, 1989.
- BİLKAN, Ali Fuat, *Nâbî Dîvânı*, İstanbul, 1997.
- CANIM, Rıdvan, *Edirne Şâirleri*, Ankara, 1995.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara, 2002.
- Dergah *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, *Fâiz Maddesi*, C. III, İstanbul, 1985.
- DİLÇİN, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ankara 1983.
- _____, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara, 1992.
- DİRİÖZ, Meserret, *Nâbî Dîvânı*, İstanbul, 1994.
- ERGUN, Saadettin Nüzhet, *Türk Şâirleri*, Ankara, 1940.
- GÖKBİLGİN, M.Tayyib, *Edirne Şehrinin Kurucuları*, Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan kitabı, Ankara, 1965.
- İPEKTEN, Haluk vd., *Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara, 1988.
- _____, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, İstanbul, 1997.
- İsmâil Belîğ, *Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyl-i Zübdeti'l-Eş'ar*, yayına hazırlayan: Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Ankara, 1985.
- KOCAKAPLAN, İsa, *Açıklamalı Edebî Sanatlar*, İstanbul, 1992.
- LEVEND, Agâh Sırrı LEVEND, *Tanzî mat'a Kadar Edebiyat Tarihi Dersleri*, İstanbul, 1932.
- _____, *Türk Edebiyatı Tarihi / Giriş*, c. I, Ankara 1998.
- Muallim Nâci, *Luğat-ı Nâci*, İstanbul 1995.
- M. Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, İstanbul, 1315/1897.
- Mustafa Safâyî Efendi, *Tezkire-i Safâyî*, yayına hazırlayan: Pervin Çapan, Ankara, 2005.

- Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. I-III, İstanbul 2004.
- PEREMECİ, Osman Nuri, *Edirne Tarihi*, İstanbul, 1939.
- Sâlim Efendi, *Tezkire-i Sâlim*, İstanbul, 1315/1897.
- SARAÇ, M. A. Yekta, *Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, İstanbul, 2000.
- SELEN, Hamit Sadi, *Yazma Cihannümâ'ya Göre Edirne Şehri*, Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan kitabı, Ankara, 1965.
- SOYSAL, M Orhan, *Edebi Sanatlar ve Tanınması*, İstanbul, 1998.
- Şemseddin Sâmi, *Kāmūs-ı Türkî* İstanbul 1317.
- Şeyhî Mehmed Efendi, *Vekayiu'l-Fuzala*, yayına hazırlayan: Abdülkadir Özcan, İstanbul, 1989.
- TANYERİ, M. Ali, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*, Ankara, 1999.
- ÜNVER, İsmail, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” , *Türkoloji Dergisi*, XI, 1, 51-89.

ÖZET

Doğum tarihi kesin olarak bilinmeyen Edirneli Fâiz Edirne'de doğmuştur. Hayatının büyük bir kısmını Edirne'de geçirdiği anlaşılan şair Edirne'deki çeşitli medreselerde müderrislik yapmıştır. Şairliği ve ilim adamlığı vasfının yanında hat sanatında da makbul bir kişi olarak tanındığı kaynaklarda vurgulanmaktadır.

Tezkirelerde, ilim ve edepten nasiplenerek herkesin teveccühünü kazanmış marifet ve kemal ehli olarak nitelendirilen Edirneli Fâiz, dönemin üstadları sayılan Nef'i ve Şeyhülislam Yahya'nın yanında Nâbî ve Sırrî gibi şairlerden de etkilenmiştir. Nâbî ve Sırrî'ye nazireler yazan Edirneli Fâiz, Edirne ve çevresindeki şairler tarafından tanınan bir şairdir. Döneminin şairlerinden Nazîm ve Râzî Edirneli Fâiz'e nazire yazmışlardır.

Edirneli Fâiz kendisine güveni son derece iyi olan bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır. O, kendisini söze intizam veren bir şair olarak görür. Divan şiirinin geleneksel aşk anlayışının değişmeye başladığı, yenilik arayışlarının kendisini hissettirdiği bir dönemin şairi olan Edirneli Fâiz'de Mahallileşme akımının etkileri görülmektedir. Şair divanında Türkçenin sade söyleyişlerine, günlük dilde kullanılan orijinal ifadeler, atasözlerine ve deyimlere yer vererek halkın ağızındaki Türkçeyi yakalamıştır. Divan şiirini etkisi altına almaya başlayan Sebk-i Hindi akımından etkilenmediğini söylemek mümkündür.

Edirneli Fâiz, 18. yüzyılın başlarında en parlak dönemlerinden birini yaşayan Edirne şehrinin önemli merkezlerini ve şahsiyetlerini şiirlerinde konu edinmiştir. Dolayısıyla divandan Edirne tarihine ve sosyolojisine yönelik tespitlere ulaşmak mümkündür.

Şairin kullandığı benzetmeleri de tespit ettiğimiz bu çalışmada Edirneli Fâiz'in şairlik yönünü ve divanının metnini ortaya çıkardık.

ABSTRACT

Fâiz was born in Edirne. That is why he is called as “Edirneli Fâiz”. It is not exactly known when he was born. He lived in Edirne in about entire of his life. He worked in various Moslem theological schools (Medrese in Turkish) in Edirne as a muderris that refers to a university teacher. We know from the references that he was good at the art of Turkish calligraphy besides poetry and science.

In tezkires, Fâiz is mentioned with his talent, well mannered, wisdom and maturity. He was influenced from the masters of his period. Some of them are Nef’î, Seyhulislam Yahya, Nâbî and Sîrrî. Fâiz who wrote some nazires for Nâbî and Sîrrî was known by the poets around Edirne. Some of his coevals such as Nazîm and Râzî wrote nazires for him.

Edirneli Fâiz had a great self- confidence. He saw himself as a poet who gives order to words. We determine that he had some effects of localization trend. He caught an original expression that was used by folk by using some proverbs and phrases. His Turkish was so pure. It is possible to say that he was not influenced from the trend of Sebk-i Hindi.

Edirneli Fâiz used the important places and people from Edirne, from 18th century in his poems. So, it is possible to reach some information about the history and the sociology of Edirne in his divan.

In this study, we have brought to light his poet side and his divan and also the imitations that were used by Fâiz.